

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Psikoloji Anabilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMATİK YAŞANTI DÜZEYİ İLE BAĞLANMA
STİLLERİ VE SAVUNMA MEKANİZMALARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Safiye Elif ÇAĞATAY

İstanbul, 2014

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMATİK YAŞANTI DÜZEYİ İLE
BAĞLANMA STİLLERİ VE SAVUNMA
MEKANİZMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Safiye Elif ÇAĞATAY

Danışman: **Yard. Doç. Dr. Halis ÖZERK**

İstanbul, 2014

KABUL ve ONAY

Safiye Elif ÇAĞATAY tarafından hazırlanan “Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi ile Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, Savunma Sınavı tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : [ ] (Danışman)

Üye : [ ]

Üye : [ ]

Üye : [ ]

Üye : [ ]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[ ] [ ]

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve şekillerin kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

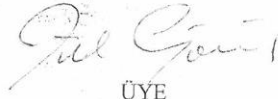
T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

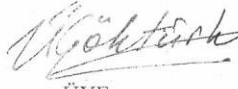
03/01/2014

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı yüksek lisans öğrencilerinden 115201193 numaralı *Safiye Elif ÇAĞATAY*'ın "İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi İle Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 06.12.2013 tarih ve 2013/13 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 5. bendi gereğince (....) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oybirliği~~ *oybirliği* ile ~~Kabul~~ *Kabul* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. HALİS ÖZERK

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. GÜL CÖRÜŞ

ÜYE
PROF.DR. ÜLKÜ GÖKTÜRK

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi ile Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03.01.2014

Safiye Elif ÇAĞATAY

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumun...3...yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

03.01.2014

Safiye Elif ÇAĞATAY

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMATİK YAŞANTI DÜZEYİ İLE BAĞLANMA STİLLERİ VE SAVUNMA MEKANİZMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Safiye Elif ÇAĞATAY

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. Halis ÖZERK

Ocak, 2014

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul Arel Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda çeşitli bölümlerde öğrenim görmekte olan 425 öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırmada, katılımcılara araştırmacı tarafından oluşturulan Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi ve Savunma Biçimleri Testi uygulanmıştır.

Gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek için “bağımsız t testi”, “tek yönlü varyans analizi”, “kruskal wallis testi” ve “mann-whitney u testi” kullanılırken, anlamlı düzeyde farklılığın tespit edildiği durumlarda hangi ikili gruplar arasında fark olduğunu belirlemek amacıyla da çoklu karşılaştırma yöntemlerinden Tukey ve LSD testlerinden yararlanılmıştır.

Çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişki kısmi korelasyon analizi ile hesaplanmıştır.

Araştırma kapsamında tüm verilerin anlamlılık düzeyi $p < .05$ düzeyinde sınanmıştır. Elde edilen verilerin analizi SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında, travma düzeyi ile saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Travma düzeyi ile güvenli ve korkulu bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Travma düzeyi ile immatür savunma mekanizmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken matür ve nevrotik savunma mekanizmaları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Son olarak güvenli bağlanma stili ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Korkulu bağlanma stili ile nevrotik savunma mekanizması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Saplantılı bağlanma stili ile nevrotik ve immatür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Kayıtsız bağlanma stili ile matür, nevrotik ve immatür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca:

Travma düzeyinin göre cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, algılanan aylık gelir düzeyi, şiddet yaşantısına göre anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Fakat 0-6 yaş döneminde bakım veren kişi ve anne baba kaybı ile travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır. Bağlanma stillerinin cinsiyet, yaş ve şiddet yaşantısına göre anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Kardeş sayısı, algılanan aylık gelir düzeyi, 0-6 yaş döneminde bakım veren kişi ve anne baba kaybı değişkenleri ile anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır. Savunma mekanizmalarının yaş, bakım veren kişi, şiddet yaşantısı, anne ya da baba kaybı yaşama durumuna göre anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Cinsiyet, kardeş sayısı, algılanan aylık gelir düzeyi ile anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: çocukluk çağı travması, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEVEL OF CHILDHOOD TRAUMATIC EXPERIENCES, ATTACHMENT STYLES AND DEFENCE MECHANISMS AMONG UNIVERSITY STUDENTS

Safiye Elif ÇAĞATAY

Master Thesis, Psychology Department

Supervisor: Yard. Doç. Dr. Halis ÖZERK

January, 2014

The purpose of this research is to examine the relationship between level of childhood traumatic experiences, attachment styles and defense mechanisms among university students.

Participants of this research were 425 students from İstanbul Arel University. In this research, in addition to Sociodemographic Questionnaire prepared by the researcher, Childhood Trauma Questionnaire, Relationship Scale Questionnaire, and Defense Style Questionnaire has been applied.

To comparisons between groups and interpretations, Mann-Whitney U test, Independent Samples T-test, One Way Variance Analysis (ANOVA), Kruskal Wallis have been used. To determine the differentiation between groups Tukey and LSD tests used.

To examine the relationship between childhood traumatic experiences, attachment styles and defense mechanisms partial correlation analyses have been used.

The level of Significance at $p < 0.05$ was adopted. Research statistical analysis in "SPSS 15.0 for Windows" program has been used and interpreted.

The results of this research shows that, there was a positive significant relationship between childhood traumas and preoccupied and dismissing attachment styles. There was not found significant relationship between secure and fearful attachment styles. Also, it was found that there was a positive

correlation between childhood traumas and immature defense mechanisms. There is a negative correlation between childhood traumas and mature and neurotic defense mechanisms. There is no correlation between secure attachment style and defense mechanisms. There is a positive relationship between fearful attachment style and ile neurotic defense mechanism. There is a positive correlation between preoccupied attachment style and neurotic and immature defense mecchanisms. There is a positive correlation between dismissing attachment style and mature, immature and neurotic defense mechanisms. Also:

Significant difference was found between childhood traumas and the variables of gender, age, number of siblings, percieved socioeconomic status and violance. However, significant difference was not found between childhhod traumas and primary caregivers and mother or fahter's death.

Significant difference was found between attachment styles and the variables of gender, age, violance. However, significant difference was not found between attachment styles and number of siblings, percieved socioeconomic status, primary caregivers and mother or father's death.

Significant difference was found between defense mechanisms and the variables of age, primary caregivers, violance and mother or father's death. However, significant difference was not found between defense mechanisms and gender, number of siblings, percieved socioeconomic status.

Key words: childhood trauma, attachment styles and defense mechanisms

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, çocukluk çağında yaşanabilecek en büyük ruhsal problemlerinden biri olan travmanın ve bununla ilişkili olarak kullanılan savunma mekanizmalarının, gittikçe daha fazla araştırma konusu olan bağlanma stillerinin, yetişkinlik dönemindeki ilişkisi bağlamında incelenerek bilimsel yöntem doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmamda bana yol gösteren ve benimle bilgilerini paylaşan tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Halis ÖZERK'e;

Benden maddi manevi hiçbir desteğini esirgemeyen babam Hasan ÇAĞATAY'a;

Benim her zaman yanımda olan ve varlığıyla bana güç veren annem Saliha ÇAĞATAY'a;

Bana ihtiyacım olduğu her an destek olan kardeşim Melike ÇAĞATAY'a;

Tezimin her aşamasında bana yardımcı olan arkadaşım Hüseyin YOLALAN'a;

Kaynaklar konusunda bana katkı sağlayan ve yanımda olan arkadaşım Duygu ÖZEL'e;

Verilerin uygulanmasında bana yardımcı olan iş arkadaşlarım Levent ÖZER, Serda GÜZEL ve Emrah ÖZER'e teşekkür ediyorum.

İSTANBUL, 2014

Safiye Elif ÇAĞATAY

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
TABLolar LİSTESİ.....	XII
EKLER LİSTESİ.....	XVI

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Çocukluk Çağı Travması.....	1
1.2. Bağlanma Stilleri.....	2
1.3. Savunma Mekanizmaları.....	3
1.4. Amaç.....	4
1.5. Araştırmanın Temel Problemleri.....	4
1.6. Araştırma Alt Problemleri	5
1.7. Önem.....	5
1.8. Sayıtlar	6
1.9. Sınırlılıklar.....	7
1.10. Tanımlar.....	7

2. BÖLÜM

KURAMSAL YAPI

2.1. Travma.....	8
2.1.1 Travmanın Tanımı.....	8
2.1.2 Travmanın Tarihçesi.....	10
2.2. Travma Türleri.....	13
2.2.1. Fiziksel İstismar.....	14
2.2.2 Duygusal İstismar.....	15
2.2.3. Cinsel İstismar.....	16
2.2.4. Çocuk ve Ergeni İhmal Etme.....	17
2.2.5. Travma Sonrası Ortaya Çıkan Tepkiler.....	19
2.3. Çocukluk Çağı Travması ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	22
2.4. Bağlanma Teorisi.....	25
2.4.1. Bağlanma.....	25
2.4.2. İçsel Çalışan Modeller.....	29
2.4.3. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma	31
2.4.4. Ergenlik ve Yetişkinlik Döneminde Bağlanma	33
2.4.5. Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli.....	35
2.5. Bağlanmayla İlgili Yapılan Araştırmalar.....	36
2.6.Savunma Mekanizmaları.....	40
2.6.1. Olgun Savunma Mekanizmaları.....	43
2.6.2. İmmatür Savunma Mekanizmaları.....	45
2.6.3. Nevrotik Savunma Mekanizmaları.....	49

2.7. Savunma Mekanizmaları ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	51
---	----

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem.....	55
3.2 Veri Toplama Araçları.....	55
3.2.1. Sosyo- Demografik Bilgi Formu.....	55
3.2.2. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği.....	56
3.2.3. İlişki Ölçekleri Anketi.....	57
3.2.4. Savunma Biçimleri Testi.....	57
3.3. Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi.....	59
3.4. Kullanılan İstatistiksel Teknikler.....	59

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bulgular.....	61
---------------	----

5. BÖLÜM

TARTIŞMA ve YORUM

Tartışma ve Yorum.....	102
------------------------	-----

6. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	117
6.2. Öneriler.....	124
KAYNAKLAR.....	126
EKLER.....	136
ÖZGEÇMİŞ.....	148

SİMGELER VE KISALTMALAR

APA: American Psychiatric Association (Amerikan Psikiyatri Birliği)

DSM: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı)

CTQ : Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

SBT: Savunma Biçimleri Testi

SPSS : Sosyal Bilimler İstatistiksel Paket Programı

t : Student t Değeri

X: Aritmetik Ortalama

N: Kişi Sayısı

Ss: Standart Sapma

Sd: Serbestlik Derecesi

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4. 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	61
Tablo 4. 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	62
Tablo 4. 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait t Testi Sonuçları.....	62
Tablo 4. 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4. 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait t Testi Sonuçları.....	64
Tablo 4. 6. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	64
Tablo 4. 7. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 4. 8. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Kruskal- Wallis Testi Sonuçları.....	66
Tablo 4. 9. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	67
Tablo 4.10. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo 4.11. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine İlişkin LSD Sonuçları.....	69
Tablo 4.12. Yaş Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	70

Tablo 4.13. Yaş Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına İlişkin ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 4.14. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Savunma Mekanizmalarına İlişkin LSD Testi Sonuçları.....	71
Tablo 4.15. Yaş Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	73
Tablo 4.16. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	73
Tablo 4.17. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait ANOVA Sonuçları.....	74
Tablo 4.18. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	75
Tablo 4.19. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	76
Tablo 4.20. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait ANOVA Sonuçları.....	77
Tablo 4.21. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	78
Tablo 4.22. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait ANOVA Sonuçları.....	79
Tablo 4.23. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	80
Tablo 4.24. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait ANOVA Sonuçları.....	81
Tablo 4.25. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Tukey Testi Sonuçları.....	81
Tablo 4.26. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Kruskall Wallis Sonuçları.....	82

Tablo 4.27. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	83
Tablo 4.28. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait ANOVA Sonuçları.....	84
Tablo 4.29. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait Kruskal- Wallis Testi Sonuçları.....	85
Tablo 4.30. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	85
Tablo 4.31. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait ANOVA Sonuçları.....	86
Tablo 4.32. Çocuklukta bakım veren kişiye Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	87
Tablo 4.33. Bakım veren kişiye Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	87
Tablo 4.34. 0-6 Yaş Döneminde Bakım Veren Kişiye Göre Bağlanma Stillerine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	88
Tablo 4.35. 0-6 Yaş Döneminde Bakım Veren Kişiye Göre Bağlanma Stillerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	88
Tablo 4.36. Çocuklukta bakım veren kişiye Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	89
Tablo 4.37. Çocukluk Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	90
Tablo 4.38. Çocukluk Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadığına Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	90
Tablo 4.39. Çocuklukta Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Bağlanma Stillerine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	92

Tablo 4.40. Çocuklukta Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadığına Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	92
Tablo 4.41. Çocukluk Döneminde Şiddete Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	93
Tablo 4.42. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	94
Tablo 4.43. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadığına Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	95
Tablo 4.44. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Bağlanma Stillere Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	95
Tablo 4.45. Çocukluk Döneminde Anne baba kaybı yaşayıp yaşamadığına Göre Bağlanma Stillere İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	96
Tablo 4.46. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Bağımsız t Testi Sonuçları.....	96
Tablo 4.47. Travma Düzeyi Değişkeni Sabit Tutulduğunda Bağlanma Stilleri ile Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri.....	97
Tablo 4.48. Bağlanma Stilleri Değişkeni Sabit Tutulduğunda Travma Düzeyi ile Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri.....	99
Tablo 4.49. Savunma mekanizmaları Değişkeni Sabit Tutulduğunda Travma Düzeyi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri.....	100

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek 1	Bilgilendirilmiş Onam Formu.....136
Ek 2	Sosyodemografik Bilgi Formu.....137
Ek 3	Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği.....138
Ek 4	İlişki Ölçekleri Anketi.....141
Ek 5	Savunma Biçimleri Testi.....143
Ek 6	Özgeçmiş.....148

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Çocukluk Çağı Travması

Yetişkin dönemde tekrarlayan travma, kişiliğin daha önce biçimlenmiş olan yapısına zarar verir fakat çocukluk döneminde tekrarlanan travma kişiliği biçimlendirir ve çarpıtır (Herman, 2007: 125).

Terr (1991) 'e göre çocukluk çağı travması; kişiyi geçici bir süre için zor durumda bırakan ve kişinin dayanma ve savunma gücünü azaltan, ani darbe ya da darbelerin zihinsel bir sonucudur. Çocuklarda bilinmeyen biyolojik değişmelere neden olan bütün çocukluk çağı travmalarının kaynağı dışsal faktörlerdir. Terr, travmayı I. Tür ve II. Tür olmak üzere iki çeşit kategoriye ayırmıştır. I. Tür travmada kişinin yaşadığı tek bir travma deneyimini anlatır. II. Tür travma ise birden fazla, uzayan ve tekrarlayan travmatik olay sonucunda ortaya çıkmaktadır (Terr, 1991). Tip II travma sendromu, inkar ve psişik uyuşukluk, kendini hipnoz etme ve çözülme, aşırı pasiflik ve öfke patlaması arasında kişinin yaşadığı gelgitleri kapsamaktadır (Herman, 2007: 157).

Çocukluk döneminde bakım veren kişiler tarafından çocuğun duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması ve tekrarlanan istismar ve ihmal yaşantısı çocukluk ve yetişkinlik döneminde ortaya çıkabilecek psikopatolojiler için önemli bir risk taşımaktadır. Ruhsal travmalar, olağan savunma sistemleri ve baş etme yöntemleri kullanılarak üstesinden gelinemeyecek kadar ağır olan, stres durumlarını aşan, kişiyi derinden etkileyen yaşantılar olarak adlandırılır ve kişinin ruhsal yapısı üzerine kalıcı etkiler bırakır. Çocukluk çağında yaşanan ruhsal travmalar arasında, fiziksel kötüye kullanım, cinsel kötüye kullanım, duygusal kötüye kullanım, duygusal veya fiziksel ihmal yaşantısının yanı sıra yaşanan kazalar ve doğal felaketler de gösterilmektedir (Bülbül ve ark., 2013).

Travmatik olaylar kişinin temel ilişkilerinde sorun yaratır ve aile, toplum, sevgi ve arkadaşlık bağlarının kopmasına neden olur. Kişinin diğer insanlarla ilişkilerini biçimlendiren ve destekleyen kendilik yapısını yok eder. Çünkü kişinin bakım veren kişilere karşı güven temeline dayanarak kurduğu bağlanma yapısı kişilik gelişiminin temelini oluşturur. Bu bağ bozulduğunda travmaya maruz kalan insan temel kendilik duygusunu kaybeder (Herman, 2007: 69).

Üç yaşının altındaki bebekler travma yaşantıları karşısında genellikle huzursuzluk, ağlama, uyku sorunları, kabuslar ve iştah kaybı gibi tepkiler gösterirler. Ayrıca, annelerinin yanından ayrılmaya karşı aşırı direnç gösterebilir, yabancıardan korkabilir ve yalnız kaldıklarında hırçın davranışlar sergileyebilirler. Üç ile altı yaş arasındaki çocuklarda ise görülen bu belirtilere ek olarak, önceki gelişim evrelerine özgü davranışlara (örneğin altını ıslatma, parmak emme, konuşma bozuklukları) geri dönme, saldırganlık ya da içe kapanma ve sessiz kalma durumları gözlenebilir (Erden ve Gürdil, 2009).

Bir yakının kaybı da çocuklarda travma etkisi yaratan bir durumdur. Çocuklarda ortaya çıkan yas tepkileri, yetişkinlerde olduğu gibi değişiklik göstermektedir. Çocukların yasa karşı göstermiş olduğu ilk tepkiler; Şok ve inanmama, korku ve itiraz, hissizlik ve donup kalma, her zamanki etkinliklere devam etmeme şeklinde belirtilirken, en sık görülen tepkiler ise; kaygı, canlı anılar, uykuya dalmada güçlük, üzüntü ve özlem, öfke ve dışa vurma davranışları, suçluluk ve utanç, okul sorunları ve fiziksel şikayetler şeklinde olabilmektedir (Dyregrov, 2008 akt. Ergün, 2005).

İleriki yaşlarda gösterilen saldırgan davranışlar, çocukluk çağında çevresel faktörlerden örneğin anne tarafından bedensel ceza almak, baba tarafından kafasına darbe alma, alkolik baba, bilinç kaybıyla sonuçlanan kafa yaralanması, anne tarafından kafaya darbe alma ve baba tarafından bedensel ceza alma ile önemli derecede bağlantılı olduğu bulunmuştur (Felthous,1998 akt. Koç ve ark., 2012). Travmaya maruz kalmış olan çocuklarda ise saldırgan ya da anti sosyal davranış ve gerileme davranışının her ikisi de ilkokul

öğrencileri arasında daha sık görülür ve yaşla birlikte bu tür davranışların etki alanında azalma ortaya çıkar (Fletcher, 2003 akt. Koç ve ark., 2012).

1.2. Bağlanma Stilleri

Bağlanma davranışı bir çocuğun yakınlık elde etmek ya da istenen yakınlığı devam ettirmek için uğraştığı çeşitli davranış biçimlerinden birini ifade etmek için kullanılır (Bowlby, 2012: 446).

Bowlby (1988)'e göre bağlanma, çocuk ile temel bakım veren kişi arasında oluşan, çocuğun bakım veren kişiyle ilişki kurması, ona yönelik yakınlık arayışı davranışlarında bulunması, yakınında olmadığı zamanlarda onu aramasıyla kendini gösteren, özellikle stres yaşadığı durumlarda daha da belirginleşen, sürekliliği olan ve yaşam boyu devam eden duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Erözkan, 2011).

Çocuğun bağlanma davranışını tanımlayabilmek açısından en göze çarpan durumlardan birisi annesi onu kısa bir süreliğine bıraktığı zaman itiraz edip etmemesidir. Bu durum Schaffer tarafından ortaya çıkarılan bağlanmanın gücü kriteridir (Schaffer ve Emerson, 1964 akt. Bowlby, 2012: 402).

Bağlanma kuramı, çocukların ilk bakım veren kişiye karşı göstermiş oldukları duygusal bağın nasıl ve neden ortaya çıktığını, ayrıca kişiliğin ve kişiler arası ilişkilerin çocukluk dönemindeki bu bağlanma ilişkisinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaya çalışmaktadır (Arslan ve ark. , 2012).

Bowlby'e göre bağlanma anne ile bebek arasında duygusal bağ kurma sürecidir. Bağlanma bebeğe güven veren bir durumdur bundan dolayı bebek anneden ayrı kaldığı durumlarda endişe yaşamaktadır. Bu durumlarda üç tür tepki ortaya çıkar. Bunlar: protesto, kederlenme ve kayıtsız kalma aşamalarıdır. Bu aşamalar çocuğun anneden ayrı kalma durumuna adapte olmak için verdiği tepkilerdir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby'e göre küçük çocuğun destekleyici, işbirlikçi ve cesaretlendirici anne ve baba deneyimi ona değer duygusu, başkalarının yardımseverliğine inanma ve sağlıklı gelecek ilişkilerin kurulduğu bir model kazandırmaktadır.

Ayrıca çocuğun çevresini inceleme ve etkili şekilde meşgul olmasına yardımcı olarak yeni deneyimler kazanmasına ve yeterli duygusunun gelişmesine imkan sağlar (Bowlby, 2012: 452).

1.3.Savunma mekanizmaları

Savunma mekanizmaları kişinin içten ve dıştan gelen kaygı yaratabilecek tehlikelere karşı kendisini otomatik olarak korumasını sağlayan psikolojik bir süreçtir. (American Psychiatric Association, 2000 akt. Brody ve Carson, 2012). Savunma mekanizmaları kişinin bir duruma ya da ortama adaptasyonu ve kişilik gelişmesinde çok önemli rol oynamaktadır (Ersevimi, 2013: 210). Çocuğun beni dürtülerden ve çevreden dolayı oluşan uyarılarla aynı anda karşılaşır bu nedenle çocuk varlığını koruyabilmek için her iki tarafa karşı da bir savunma geliştirmek zorunda kalır (A. Freud, 2004: 122). Savunma mekanizmaları kullanılmazsa kaygı zihin için bir tehdit oluşturur. Bu mekanizmalar bilinçdışı kullanılır ve belirli düzeyde kullanımı sağlıklıdır fakat gereğinden fazla kullanıldıklarında zararlı hale gelirler çünkü devamlılığının sağlanabilmesi zihinsel çaba gerektirir ve çözülmesi gereken sorunları kapatırlar (Snowden, 2011: 136).

Savunmalar yalnızca imgeleri, düşünceleri ve içgüdüsel dürtüleri bilinç dışında tutmakla kalmaz, bunların düşünme aracılığıyla özümlemesini de önler. Savunma süreçleri çöktüğü zaman kendisine karşı savunma yapılan ruhsal durumlar ve bu durumların bağlantıları tekrar hatırlanmaya ve yeniden kurgulanmaya açık hale gelir (Hartmann, 2004: 67).

Savunma mekanizmaları bireyin yaşadığı kaygı, suçluluk, üzüntü, utanç, aşağılanma gibi kişiye acı veren duyguların hafifletilmesi amacıyla kullanılır (Dorpat, 1987 akt. Clark, 1991). Bu durum algılanan bir tehdite karşı geliştirilen planlanmış bir tutum değil, otomatik bir tepkidir ve bireyin farkındalığının dışında ortaya çıkar. Örneğin verilen yanlış bir kararın yorgunluğa bağlanarak mantıksallaştırılması savunma mekanizması olarak kullanılır. Savunma mekanizmaları sorunun asıl kaynağı ile başa çıkmak yerine

kişi tarafından s¼rekli ve katı olarak kullanıldığında uygunsuz ve anormal olarak değerlendirilmektedir (Clark, 1991).

1.4. Araştırmanın Amacı

Literat¼re baktığımızda çocukluk çağında yaşanan fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal yaşantıları, anne baba kaybı, boşanma, aile içi şiddet gibi durumların çocuklarda travma yaşanmasına neden olduğunu g¼rmekteyiz. Çocuğun kendilik duygusunun pozitif olarak gelişmesi açısından bakım veren kişilerin davranışları ¼nemli bir etkidir. Çocuktan daha g¼lü olan ebeveyn çocuğun bireyselliğine saygı g¼sterdięinde ocuk kendini değerli hisseder ve kendine saygısı gelişir. Travmatik yaşantılar ise kişinin otonomisini ve temel bedensel b¼t¼nl¼k seviyesini olumsuz y¼nde etkiler (Herman, 2007: 69). Yaşanan bu durumların yetişkinlikte geliştirilen bağlanma stilleri ile ilişkisi vardır. Aynı zamanda travmatik yaşantıların kullanılan savunma mekanizmaları ile de ilişkilidir. Bu araştırmada, ¼niversite ¼ęrencilerinin çocukluk ağı travmatik yaşantı d¼zeyiyle, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda řu şekilde hipotez geliştirilmiştir: ¼niversite ¼ęrencilerinin çocukluk ağı travmatik yaşantı d¼zeyiyle yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

1.5.Araştırma Temel Problemleri

1.5.1. Travma d¼zeyi değişkeni sabit tutulduğunda ¼niversite ¼ęrencilerinin bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5.2 Savunma mekanizmaları değişkeni sabit tutulduğunda ¼niversite ¼ęrencilerinin çocukluk ağı travmatik yaşantı d¼zeyi ile yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5.3 Bağlanma stilleri değişkeni sabit tutulduğunda üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.6. Araştırma Alt Problemleri

1.6.1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.6.2. Üniversite öğrencilerinin yaşa göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.6.3. Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısına göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.6.4. Üniversite öğrencilerinin 0-6 yaş döneminde bakım veren kişiye göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.6.5. Üniversite öğrencilerinin ailelerinin algılanan ekonomik düzeyine göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.6.6. Üniversite öğrencilerinin çocuklukta yaşadıkları şiddet durumuna göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.6.7. Üniversite öğrencilerinin çocukluk döneminde anne baba kaybı yaşayıp yaşamadıklarına göre çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyleri, yetişkinlikte

geliştirdikleri bağlanma stilleri ve kullandıkları savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

1.7. Araştırmanın Önemi

Literatüre bakıldığında çocukluk çağı travması, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları ile ilgili yapılmış olan araştırmalar bulunmaktadır. Fakat çocukluk çağı travmalarının bağlanma stilleri ve savunma mekanizmalarıyla ilişkisinin incelendiği bir araştırma bulunmamaktadır. Bu durum yapılan araştırmanın önemini arz etmektedir.

Çocukluk döneminde olumsuz çevre koşullarından dolayı ortaya çıkan engellerle karşılaşan çocuk, yetişkin yaşamda gerekli olan yetenekleri geliştiremez ve zorlanma durumlarında kullanmak için geliştirmiş olduğu yöntemler yetersiz kalır. Bu durumda da anksiyete yaşar. Çocuk anksiyeteyi azaltmak için uyum mekanizmalarını gereğinden fazla kullanır ve bu durum normal dışı davranışların ortaya çıkmasına neden olur (Gençtan, 2000: 14).

Bu araştırmanın çocukluk çağında oluşan travmatik yaşantıların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin bilinmesinde ve bu etkilerden dolayı yetişkinlikte ortaya çıkabilecek sorunlar ile ilgili önlemler alınmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir. Fiziksel, ruhsal ve zihinsel yönden daha sağlıklı bireyler yetişmesi için katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu araştırma, çocukluk çağı travması bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları ile ilgili mevcut literatüre bilgi ekleyerek konuyla ilgili daha sonraki çalışmalara kaynak sağlayacaktır.

1.8. Sayıtlar

1. Araştırmanın örnekleme evreni temsil etmektedir.
2. Çocukluk çağı travması, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları bilimsel olarak ölçülebilen kavramlardır.

3. Bireyler, ölçme araçlarındaki sorulara samimi, yansız ve doğru bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.

4. Kullanılan ölçme araçları geçerli ve güvenilirlerdir.

1.9. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, İstanbul ili Sefaköy ilçesi Arel Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda okuyan tesadüfi olarak seçilmiş 18-33 yaşlarındaki öğrencilerle sınırlıdır.

2. Araştırma verileri, kullanılan ölçme araçlarından toplanacak verilerle sınırlıdır.

3. Araştırma, amaçlardaki sorularla sınırlıdır.

4. Araştırma, yapılan literatür taramasıyla sınırlıdır.

1.10. Tanımlar

Çocukluk Çağı Travması: Travma kavramı kişinin ruhsal ve bedensel bütünlüğünü çok farklı biçimlerde sarsan, inciten, yaralayan her türlü olayı tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Öztürk, 2002: 375).

Bağlanma: Bowlby (1973)'e göre bağlanma, bakımveren kişiye karşı yakınlığı sürdürmeye yönelik içgüdüsel bir süreç ya da insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır (Morsümbül, 2005).

Bağlanma Stilleri: Kişinin kendisini ve diğer insanları nasıl algıladığını açıklayan sosyal etkileşim durumudur. Güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu olmak üzere dört bağlanma stili vardır (Hamarta, 2004).

Savunma Mekanizmaları: Anna Freud'a göre savunma mekanizmaları kaygıya neden olan dışsal olaylara karşı kişinin ruhsal anlamda kendini korumaya yönelik geliştirdiği psikolojik süreçlerdir (A. Freud, 2004).

2.BÖLÜM

2.1. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI

2.1.1. Tanım

Travma, kişinin ruhsal ve zihinsel yaşamını olumsuz yönde etkileyen ve günlük yaşamında çeşitli sorunlara neden olan her türlü olay olarak tanımlanabilir. Travmayı sıradan olumsuz yaşantılardan ayıran şey bireyin hayatına ya da beden bütünlüğüne yönelik tehdit ve şiddet ya da kişinin ölümle karşı karşıya gelme durumudur (Karakaya ve Coşkun, 2008: 351).

DSM-IV'e göre ise travma, kişinin gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ağır yaralanma, kendisinin ya da diğer insanların fizik bütünlüğüne karşı bir tehdit olayı yaşamış veya böyle bir olaya tanık olmuş, karşı karşıya gelmiş olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Birey bu durum karşısında korku, çaresizlik ve dehşet duygularını yoğun olarak yaşamaktadır (APA, 2005).

Travma kavramı kişinin ruhsal ve bedensel varlığını farklı biçimlerde sarsan, inciten, yaralayan her türlü olay için kullanılmaktadır. İlk çocukluk döneminde bir çocuğun annesini kaybetmesi çocuk için ağır bir travmadır. Bu tür bir kayıp çocuğu ağır bir şekilde etkileyebilecek akut bir örselenme olduğu gibi bu durum yaşamın sonraki yıllarında da etkisini gösterebilen ve derin izler bırakabilen süreğen nitelikte bir örselenme olarak da görülmektedir (Öztürk, 2002: 375).

Çocuk çağı travmalarından ilk bahseden kişi Kempe ve Helfer (1972) ise, çocuk çağı travmalarını, anne ve babanın ya da çocuktan sorumlu olan diğer kişilerin uyguladığı veya uygulamayı ihmal ettiği davranışlar sonucunda çocukların kaza dışı zarar görmeleri olarak tanımlamışlardır. Ayrıca çocukluk çağı travmalarını fiziksel, duygusal ve cinsel istismar olarak üçe ayırmışlar, çocuk ihmalini ise fiziksel, duygusal, cinsel ve eğitimsel ihmal gibi alt kategorilere ayırarak her bir kategoriye ayrıntılı olarak tanımlamışlardır (Kempe ve Helfer, 1972, akt Court, 2011).

Freud ise travmayı önceden var olan, yatışmış fakat buna rağmen çözülmemiş psikolojik bir çatışmayı yeniden harekete geçirmek olarak tanımlamıştır. Çocukluk çağı ile ilgili yaşanan bir travmanın yeniden ortaya çıkması regresyon, bastırma, inkar, yapma-bozma gibi savunma mekanizmalarının kullanılmasıyla meydana gelmektedir. Bir başka görüşe göre ise çocukluk çağında yaşanan travma affektif gelişimin duraklamasına neden olduğu savunulmaktadır (Karakaya ve Coşkun, 2008: 355).

Çocukluk çağı travması, bir kişinin 18 yaşından önce maruz kaldığı cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmalin yanı sıra, anne babadan ayrı kalma, anne ya da baba kaybı, şiddete şahit olma, boşanma, göç etme, kaza yaşama ve doğal afetler şeklinde olabilmektedir (Herman, 2007). Ayrıca, çocuğun bulunduğu sosyal koşullar, bakım veren kişinin çocuğu yetiştirme tarzı, çocuğun güven duygusuna zarar verebilecek, çocuk ve bakım veren arasında kurulan bağlanmayı ve çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek davranışlar da ileride patolojilere yol açabilmektedir (Terr L, 1983 akt. Şahiner, 2010).

Travma kişinin kendisini güçsüz ve çaresiz hissetmesine neden olur. Travma sonrasında kişi, bağlantı kurma, anlamlandırma gibi baş etme becerilerini kullanamaz (Karakaya ve Coşkun, 2008: 351). Horowitz'a göre, travmatik bir olay yaşayan kişiler travmayı inkar eder ya da kabuslar, flashback gibi kompulsif davranışlar gösterirler (Karakaya ve Coşkun, 2008: 355).

Comprehensive Textbook of Psychiatry'e göre ise travmanın ortak paydası olan 'yoğun korku, çaresizlik, kontrol kaybı ve yok olma tehdidi' kişinin hissetmesidir (Herman, 2007: 44).

Psikanalitik kurama göre, örseleyici olay benliğin yani egonun üstesinden gelemeyeceği kadar uyarılar ile karşı karşıya kalması durumudur. Bireyin akut ağır bir travmatik olaydan etkilenme düzeyi yaşadığı olayın şiddetine, kalımsal yapısına, gelişimsel özelliklerine, öğrenme sayesinde geliştirdiği benlik gücüne ve böyle bir olay karşısında hazırlıklı olup olmadığına bağlı olarak değişmektedir (Öztürk, 2002: 375).

Psikososyal bakış açısından travma erken çocukluk döneminde kazanılan ‘güvende hissetme’ duygusunu tahrip edilmesine neden olmakta ayrıca kişinin ölüm ve tehlike ile yüzleşmesine yol açmaktadır (Karakaya ve Coşkun, 2008: 355).

2.1.2. Tarihçe

Çocuklukta ortaya çıkan ruhsal travmalar hakkında 1940 yıllarına kadar literatürde çok fazla bilgi bulunmamaktadır. 1940 yıllarının başında, Lewy bir araştırma yayınlamıştır. Bu çalışmanın konusunu çocukluk döneminde yapılan cerrahi işlemlere verilen tepkiler ile İkinci Dünya Savaşı’na katılan askerlerin tepkisinin çocuklara uyarlanmış halini bağdaştırdığı ruhsal travmalar oluşturmuştur. Fakat bu çalışma çocuk psikiyatrisinde yeteri kadar ilgi görmemiştir. Daha sonra Bonaparte ve Greanacre adlı araştırmacılar yetişkin hastaların tedavisi sırasında ‘erken travmatik anıların’ değerlendirilip iyileştirilmesinin önemini anlatan olgu sunumları yayınlamışlardır. Fakat bu araştırmalar da yetişkinlerin çocukluk travmalarının tedavi edilmesinde ya da travmaya maruz kalmış çocuklar için doğrudan psikanalitik yaklaşımlarda bulunulmasına neden olmamıştır (Terr, 1996 akt. Karakaya ve Coşkun, 2008: 351).

1941 yılında Kardiner kapsamlı şekilde hazırladığı hem klinik hem de teori çalışması olan *Traumatic Neuroses of War*’ı (Travmatik Savaş Nevrozları) yayınladı ve böylece bugünkü şekliyle travmatik sendromun temel hatlarını geliştirmeye başladı (Herman, 2007: 30).

Anna Freud, onun Hampstead’deki grubu ile birlikte hava saldırıları sırasında Londra’dan tahliye edilen bir grup çocuk ile Almanya’daki toplama kamplarından serbest kalan küçük bir grup çocukla bazı araştırmalar yapmışlardır (Karakaya ve Coşkun, 2008: 351). Anna Freud ve arkadaşları bu araştırmalarda çocuk ile anne baba ilişkisini ve anne baba kaybı konusunu incelemişlerdir. Hampstead’deki araştırmalar çocuk psikiyatrisinin ilgisini travma alanına çekmiştir fakat buna rağmen ruhsal travmanın mekanizmalarını

anlamli olarak açıklayamamıştır (Terr, 1996 akt. Karakaya ve Coşkun, 2008: 351).

1890'lı yılların ortasında Fransa'da Janet ve Viyana'da Breuer ile birlikte alışan Freud, birbirlerinden bağımsız olarak benzer sonuçlara ulaştılar. Bu sonuçlara göre histeri, psikolojik travmanın neden olduğu bir durumdur. Travmatik olaylar sırasında yaşanan dayanılmaz duygusal tepkiler nedeniyle değişmiş bir bilinç durumunun ortaya çıkar ve bu durum da zamanı geldiğinde histerik semptomların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Herman, 2007: 15).

1940 yıllarının sonu ve 1950 yıllarında ruhsal travma alanında yapılan çalışmalar sonucunda 'kaygılı ve gergin anneler, gergin çocuklar oluşturur' dūřuncesi etkili olmaya başlamıştır. Bu dönemde anne baba ya da bakım veren kişinin yaşanan korku verici durumlarda soğukkanlı bir tavır sergilemesi durumunda çocukların travma yaratan bir olaydan fazla etkilenmeyeceklerine inanılmaktadır. Block ve arkadaşları Missisipi'de hortum felaketi sırasında oluşan ruhsal travma ile ilgili olarak okul çağındaki çocuklarla bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmaya göre kaygılı ve gergin olan anne baba kaygılı ve gergin çocuklar oluşturur sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma geniş bir grup çocukta tek tip travma yaratan olayın etkilerinin incelediği için önemli bir yere sahip olmaktadır (Karakaya ve Cořkun, 2008: 355).

Anne ya da baba kaybı yaşamak ocuk için travma nedeni olabilmektedir. Anne ya da baba kaybı ocuk için korkunç bir durumdur. Fakat ocuk yetişkin anksiyetesini anlar ve buna bağlı olarak ölüm kaygısını bastırmanın zorunlu olduğunun ayırt edebilir (Yalom, 1999: 138). Ayrıca len ebeveynin cinsiyetine göre çocuğun tepkileri farklılık gösterebilir. ocuk kendisiyle aynı cinsiyette olan ebeveynin ldğu durumlarda suçluluk duygusu daha belirgin olarak yaşar. Depresif tepkiler ya da savunma amaçlı çeşitli davranış bozuklukları görülebilir. Karşı cinsteki ebeveyn kaybında ise ölen kişinin idealize edilmesi söz konusu olmaktadır (Yavuzer, 2009: 55). Fakat uygun savunma yöntemleri geliştirmeden ölümle tanışan ocuk büyük oranda stres yaşayabilmektedir. Freud hayatın ilk dönemlerinde egoda meydana gelen bu ciddi ve kalıcı yıkımın ilerleyen dönemlerde büyük bir travmaya neden olduğunu söylemektedir (Freud, 1940 akt. Yalom, 1999: 173).

Psikolojik travma kavramı Birinci Dünya Savaşı'nın yıkımıyla yeniden ortaya çıkmıştır. İlk başta ruhsal sarsıntı semptomları fiziksel bir nedene bağlandı. İlk vakaların bir kısmını muayene eden İngiliz psikolog Charles Myers, gördüğü semptomları patlayan bombaların sarsıcı etkisine bağladı ve bu durumu sinir bozukluğuyla sonuçlanan 'bomba şoku' etkisi olarak adlandırmıştır. Ancak herhangi bir fiziksel travmaya maruz kalmayan askerlerde de var olan bir sendrom olduğu anlaşıldıktan sonra zamanla askeri psikiyatristler, bomba şoku semptomlarının psikolojik travmaya bağlı olduğunu kabul etmişlerdir (Herman, 2007: 26)

1960 ve 1970 yıllarında ise stresle baş etme ile ilgili çalışmalar yapılmış ve çocuklarda devam etmekte olan stresle baş etmek için kullanılan mekanizmalar tanımlanmıştır. 1970 yıllarının sonunda çocuklarda ortaya çıkan ruhsal travma konusuna daha fazla ağırlık verilmiş ve önemli araştırmalar yapılmıştır. 1980 yılında ilk kez karakteristik psikolojik travma sendromu gerçek bir tanı haline gelmiştir. Amerikan Psikiyatri Birliği 'travma sonrası stres bozukluğu' adı altında bulunan yeni bir kategoriye, resmi metal bozukluklarına el kitabında yer vermiştir (Amerikan psikiyatri birliği DSM III; Herman, 2007: 35). TSSB tanısı ise 1980 yılında DSM-III ile sınıflandırma sistemine ayrı bir tanı grubu olarak eklenmiştir. DSM III'de travma kavramı, olağan insan yaşantısının dışında gerçekleşen ve kişide stres tepkileri yaratan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2007). Bu dönemden sonra doğal afetler, istismar, savaş gibi birçok alanda çocuk ve ergenlerle ilgili yapılan araştırmaların sayısı daha da artmıştır (Karakaya ve Coşkun, 2008: 352).

Travma sonrası stres bozukluğu, DSM-IV-TR'e göre etiyolojik faktörlerin, aşırı travmatik etkenlere direk maruz kalma ya da şahit olma ilk tanı ölçütünün yer aldığı tek psikiyatrik bozukluktur. Çocuk ve ergenlerde son 10 yıl içinde daha sık ortaya çıktığı farkedilmiştir. Çocukluk çağında yaşanan istismar ya da ailenin dağılması gibi sürekli devam eden bir travmaya maruz kalan çocuklar ya da savaş gibi toplumun tamamını etkileyen durumlar travma sonrası stres bozukluğu gelişimi için büyük oranda bir risk faktörü oluşturmaktadır (Durukan, 2012: 151).

2.2. TRAVMA TÜRLERİ

Çocuk istismarı ve ihmali çocukların anne baba gibi onlara bakmakla yükümlü olan kişiler ya da yabancı birisi tarafından çocuğa bedensel, psikolojik açıdan zarar verecek ve onun sosyal gelişimini engelleyecek biçimde uygulanan fiziksel, duygusal ve cinsel tutumları ve ticari amaçlı sömürüyü kapsamaktadır (Şahin, 2008: 462).

Çocuğa kötü davranma ifadesi 1962 yılında Henry Kempe tarafından yayınlanan ‘Örselenmiş Çocuk Sendromu’ makalesinde ilk kez kullanılmıştır. Kötü davranma yani istismar fiziksel, duygusal ve cinsel olarak üçe ayrılmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002: 191). Ardından Caffey, 1972 yılında kemik kırıkları ve intrakranial kanaması olan bir olguyu bildirmiştir (Şahin, 2008: 462). İstismar konusuna zamanla duyarlılığın artması istismara uğrayan çocuğun daha fazla tanınmasına neden olmuştur (Şahin, 2008: 462).

Ancak travmatik olaylar yalnızca dışarıdan görünen özellikleriyle birlikte değerlendirilmemeli aynı zamanda çocuk için taşıdığı anlama bakılmalıdır (A. Freud, 2000: 113). Çocuklarda yaşanan acıdan dolayı korku veren bir uyarana tekrar tekrar yaklaşma ve bu şekilde korkunun üstesinden gelme eğilimi sık görülmektedir. Çocuk, daha önce yaşanan travmatik olayı sık sık rüyalarında, konuşmalarında ve oynadığı oyunlarda tekrarlayarak o olaya karşı bir duyarsızlaşma böylece stresle baş etme gücü geliştirmektedir. Freud bu durumu yineleme zorlantısı olarak açıklamaktadır. Aynı durum yetişkinlerde de görülebilmektedir. Yetişkinler de baş edemeyecekleri kadar zor ve acı veren bir durumla karşılaştıkları zaman bu olayı düşlerinde ve düşüncelerinde tekrar tekrar yaşamaktadır (Öztürk, 2002: 380). Freud’a göre çocuklukta yaşanan travmalar güçlü bir etkiye sahiptir ve çoğu gelişimin belli dönemleriyle bağlantılıdır (Snowden, 2011: 147).

Örselenme yaşantılarının ardından belli bir zaman geçmesi, travmatik ortamdan uzaklaşmak, yeni savunma mekanizmalarının geliştirilmesi ve kişinin kendi sorunlarına çözüm üretebilecek zihinsel olgunluğa ulaşması gibi

faktörler, genç yaşlarda yaşanan örselenme yaşantılarına ait izlerin silinmesine katkı sağlayabilir (Bostancı, 2006).

Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, çocuğun ya da gencin anne babası veya diğer yetişkinler tarafından bedensel olarak zarar görmesidir. Bu zarardan dolayı ortaya çıkan fiziksel zedelenme, istismarın süresi ve çocuğun yaşı fiziksel istismarın yol açacağı zararları belirlemektedir. Çocuğun fiziksel olarak istismar edilmesi onun duygusal anlamda da zarar görmesine de neden olabilmektedir. Çocuğun istismar edilmesi gelişiminin bütün yönlerini olumsuz etkilemekte ve bu durum yetişkinlik döneminde de devam etmektedir. Yetişkinlikte ortaya çıkan duygusal bozukluklar, antisosyal davranışlar, saldırganlık, suça yönelik davranışlar ve kişinin çocuklarına yönelik kötü muamele kendi çocukluğunda karşılaştığı istismar yaşantısıyla ilişkilidir (Wolker ve Diğerleri, 1988 akt. Kulaksızoğlu, 2002: 193).

Mullen, Martin, Anderson, Romans ve Herbison (1996) yaptıkları araştırmada, çocukların maruz kaldığı fiziksel, duygusal ve cinsel istismarının uzun vadedeki sonuçlarını araştırmışlar ve buna göre çocuklarda istismar yaşantısının olumsuz sonuçlarının, ergenlik döneminde ortaya çıktığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yetişkinlik döneminde ise cinsel problemler, benlik saygısında düşüş gibi problemlerin de ortaya çıktığını bulmuşlardır (Bal, 2010).

Fiziksel istismarın çok ağır olmadığı, fiziksel olarak ciddi yaralanmaların olmadığı durumlarda bile çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi bozulmakta ve önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bebeklik ve erken çocukluk deneyimlerinin çocuğun zeka ve kişilik gelişimi üzerinde olumsuz etkileri vardır. Erken çocukluk döneminde olumsuz deneyimler yaşayan çocuklarda yaşam boyu devam eden duygusal, davranışsal sorunlar ve öğrenme güçlüğü ortaya çıkmaktadır (Funis, 2006 akt. Şahin, 2008: 465).

Çocukluk döneminde yaşanan fiziksel istismarın yetişkinlik dönemdeki etkilerinin incelendiği bir araştırmada, çocukluk döneminde fiziksel istismara

maruz kalan kişilerin yetişkinlik döneminde depresyon, kaygı ve öfke düzeylerinin yüksek olduğu ayrıca bu kişilerde alerji, astım, romatizmal hastalıklar, kardiyovaksüler sistem bozuklukları, hipertansiyon, karaciğer hastalıkları ve ülser gibi tanıların diğer kişilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Carnes 2007 akt. Şahin, 2008: 465) .

2.2.1. Duygusal İstismar:

Çocuk örselenmesi konusunda Amerikan Profesyonel Kuruluşu (Amerikan Professional Society on the Abuse of Children, APSAC)’ a göre psikolojik örselenme, çocuğa temel bakım veren kişi ya da kişilerin çocuğa değersiz, seilmeyen, istenmeyen, sürekli hatalar yapan, her zaman tehlikede olan ya da yalnızca başkalarının ihtiyaçlarını karşılama konusunda işe yarayan kişiler olduğu izlenimini yaratan davranışlarda bulunmaları ya da çocuklara uç noktalarda örnekler yaşatmaları olarak tanımlanmaktadır (Dursunkaya 2008: 479).

Çocuk ve ergenlerin fiziksel ve cinsel istismara maruz kalması duygusal anlamda zarar görmelerine de neden olur. Duygusal istismara neden olan davranışlar da çocuk ve ergenin yakın çevresinde olan yetişkin kişiler tarafından gösterilir. Bu davranışlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Erkman, 1991 akt. Kulaksızoğlu, 2002: 196):

1. Reddetme,
2. Aşağılama,
3. Yalnız bırakma, ayırma,
4. Korkutma, tehdit etme,
5. Suça yöneltme,
6. Duygusal anlamda ihtiyaçlarına cevap vermeme

Bunlara ek olarak, çocuğu sık sık eleştirme, çocuktan yaşının üstünde sorumluluk ve davranışlar bekleme, kardeşler arasında ayırım yapma, değer vermeme, küçük düşürme ve aşırı baskı yapma yapılan anne baba davranışları arasında gösterilebilir (Kulaksızoğlu, 2002: 196).

Çocuklarda bağlanma davranışı ihmal sonucunda sorunlu hale gelmekte ve duygusal gelişim olumsuz olarak etkilenmektedir. Örselenme/ihmal yaşantısı olan olgularında %80'i aşan oranlarda dezorganize bağlanma biçimini saptayan çeşitli araştırmalar vardır (Dursunkaya, 2008: 483)

İstismar edilen çocuklar, anne babaları tarafından onlara uygulanan kötülük, kayıtsızlık ve çaresizlik karşısında onlarla kurmuş oldukları bağlarını korumak için psikolojik adaptasyon sağlamaya çalışırlar. Bu adaptasyon sırasında çocuk, birçok psikolojik savunmaya başvurmak zorunda kalmaktadır. Bu savunmalar, bilinçli farkındalığı ve hafızayı etkiler aynı zamanda istismar davranışı hafife alınır, rasyonalize edilir ve yaşanan olayın istismar olmadığı düşünülür. Çocuk kaçamadığı ve yaşadığı gerçekliği değiştiremediği için onu zihninde değiştirmeye çalışır (Herman, 2007: 132).

İstanbul'da lise öğrencileri üzerinde yapılan ve 392 ergenin katıldığı bir araştırmada algılanan duygusal istismarın kendilerini kabul düzeylerine etkisi incelenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyiyle kendilerini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin algıladıkları duygusal istismar düzeyinin azalmasıyla kendilerini kabul düzeyi anlamlı derecede artış göstermiştir. Ayrıca tek çocuk olarak yetişen bireyler, kardeşi olan çocuklara göre daha fazla duygusal istismara uğradıklarını algılamaktadır (İşmen 1993 akt. Kulaksızoğlu, 2002: 197).

İngiltere 2000 yılı resmi istatistiklerine göre tek başına duygusal örselenmenin diğer örselenmelere oranı %18 olarak tespit edilmiştir. Amerika'da ise 2006 yılında çocuk koruma programında olan ailelerin üçte ikisinin ihmal nedeniyle bu programa katıldıkları belirlenmiştir (Dursunkaya, 2008: 479).

2.2.2. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, kız ya da erkek çocuk ve ergenlerin yetişkinler tarafından cinsel uyarıcı olarak algılanması ve kendi cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için onları aracı olarak görmesidir. Cinsel anlamda gelişmenin

yaşandığı ergenlik döneminde, kişi cinsel açıdan kötü davranışlarla karşılaşabilir. Cinsel istismar ile ilgili olarak davranışın türü, süresi, istismarı yapan kişinin kim olduğu, yaş farkı gibi etkenler istismara uğrayan ergenin bu durumdan dolayı yaşayacağı üzüntüyü ve zararın büyüklüğünü belirler (Kulaksızoğlu, 2002: 198).

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda istismarın yansıması farklılık gösterir, birçok çocukta davranışsal belirtiler görülür. İlk tepki olarak ise korku, kaygı, kaçınma, öfke, uygun olmayan cinsel söz ve davranışlar görülmektedir (İşeri, 2008: 472). Cinsel istismarın orta ve uzun dönem etkileri olarak ise kabus görme, fobiler, travma sonrası stres bozukluğu, bedensel yakınmalar, kaygı bozuklukları, dissosiyatif ve histerik belirtiler ve bozukluklar görülmektedir (Green, 1991 akt. İşeri, 2008: 472).

Yapılan bir araştırmaya göre, cinsel istismarda bulunan kişilerin de geçmişinde %60-95'inde cinsel istismar öyküsü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlik öncesindeki kız çocuklarının %25'inin, erkek çocuklarının ise %15'inin cinsel istismara maruz kaldığı bulunmuştur. Bu rakam ülkemizde ise %9-18'dir. Ayrıca cinsel istismar yapan kişilerin büyük bir kısmının, aile içinden ya da aileye yakın olan kişiler olduğu bildirilmiştir (Polvan, 2000 akt. Bal, 2010).

Cinsel istismara maruz kalan çocuk ve ergenler bu duruma engel olamamaktan ya da buna neden olduklarını düşündüklerinden dolayı suçluluk duyguları taşımakta ve kendilerini olumsuz bir şekilde algılamaktadırlar (Kulaksızoğlu, 2002: 199).

2.2.3. Çocuk ve Ergeni İhmal Etme

İhmal kavramı; çocuk ve anne baba arasında ilişkinin olmaması ya da çok az olması anlamında kullanılmaktadır. Örselenmede patolojik olsa bile ilişki olduğu ihmal de ise çocuk ve ebeveyn arasında hiç ilişki olmadığı için daha ağır psikolojik sonuçları olduğu ileri sürülmüş ve bu durum bazı araştırmalarla doğrulanmıştır (Dursunkaya, 2008: 483).

İhmal ve istismar birbirinden çok kesin sınırlarla ayrılamayan davranış biçimleridir. İhmal kavramı yetişkinin unutkanlık ya da bilgisizlik sonucunda çocuk ve ergeni olası tehlikelere karşı koruyamaması ya da barınma, beslenme ve korunma gibi temel sorumluluklarını yerine getirememesi olarak tanımlanabilir (Kulaksızoğlu, 2002: 199). İhmale uğrayan bir çocuğa fiziksel ve cinsel istismara göre tanı konması daha zordur. İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en önemli nokta ihmal durumunun pasif, istismarın ise aktif bir davranış olmasıdır (Aral ve Gürsoy, 2001).

İhmal kavramının üç şekilde tanımı yapılabilmektedir. Bunlar fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve duygusal örselenmedir. Fiziksel ihmal; yetersiz beslenme ve çocuğun giyim, bakım gibi ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır. Duygusal ihmal; çocuğa yeterli duygusal yakınlık ve duygusal destek sağlayamamak ayrıca çocuğun aile içindeki çatışmalara ve anlaşmazlıklara tanık olmasıdır. Son olarak ise duygusal örselenme; çocuğa karşı küçümseyici, aşağılayıcı, tehdit edici ve onur kırıcı sözel örselenme olarak tanımlanabilir (Dursunkaya, 2008: 479).

Çocuğun ihtiyaçlarına karşı anlayışsız davranmanın yaşamın ileriki yıllarına yönelik daha ağır sonuçları da vardır. Kişiliğin gelişimi sırasında yani dış etkenlerin içselleştirildiği sırada çocuk kendisini dürtü yaşamı karşısında annesiyle özdeşleştirmektedir. Eğer anne onun isteklerini anlayıp ona saygı gösterirse ve mümkün olduğunca çocuğun isteklerini karşılamaya çalışırsa çocuğun beni de kendi idi karşısında aynı şekilde davranacaktır. Fakat anne çocuğun doyumunu gereğinden fazla ertelerse ya da reddederse çocuğun beni dürtülere düşmanca yaklaşır bu durum da çocukta gelecekte nevroz oluşmasına neden olur (A. Freud, 2000: 125).

İhmal edilen ve istismara uğrayan çocuklarda oluşan içsel temsiller, çocukların kendilerini ve çevresindeki insanları olumsuz bir şekilde algılamalarına, başkalarını ise ulaşılamayan kişiler olarak görmelerine neden olmaktadır. İhmal edilen çocuklarda bilişsel gelişimin yanı sıra zeka ve dil gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir (Dursunkaya, 2008: 483).

Çok küçük yaşlardaki çocuklar, travmaya uğradıkları zaman kaçamaz ya da tepki gösteremezler çünkü beyinleri henüz bütün olanları anlayabilecek

bir olgunluğa erişmemiştir. Bu durumda kendilerini travmadan soyutlar ve olanları dışarıdan gözlemler ama hiçbir şey hissetmezler. Aslında bu soyutlama durumu tacize uğrayan her yaştan bireyde görülebilecek bir davranıştır (Grand, 2005: 82).

2.2.4. Travma Sonrası Ortaya Çıkan Tepkiler

Travmatik olaylar kişinin psikolojisini olumsuz etkiler kişinin duygu, bilinç ve hafızasında derin ve kalıcı izler bırakır (Herman, 2007: 44). Ayrıca travmatik yaşantılar kişinin sinir sistemini şimdiki zamandan kopmuş gibi hissetmesine ve ona göre davranmasına neden olur (Herman, 2007: 45). Tekrarlanan cinsel istismar ve yaşanan ciddi fiziksel istismarlar, çocuğun gelişmekte olan beyinde yetişkinlik dönemine kadar süren değişikliklere neden olabilir. Çocukluk döneminde istismara uğrayan yetişkinlerin EEG'lerinde limbik zedelenmeye gösteren anormallikler olabilmektedir. Bu kişilerde korpus kallosumun küçülmesine bağlı olarak sağ ve sol hemisferler arasındaki bağlantı da azalmıştır. Bu değişiklikler artmış otonom uyarılabilirlik ve bellek sorunları gibi kişide davranışsal ve psikolojik değişikliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Ak ve Beyazyüz, 2012: 223).

Travmaya maruz kalmış çocuklar yaşanan olayla ilgili düşüncelerini bastırma eğilimi gösterirler. Travma sonrasında günlük işlevlerinde kısıtlama ve azalma görülür, bu durum her zaman depresif bir duygu durumunun bir sonucu değil, bir daha travmaya maruz kalmamak için genel bir inhibisyonudur (Motavalli, 1997).

Travmatik bir olaya maruz kalan kişi olayı yeniden yaşama, aşırı uyarılmışlık ve kaçınma davranışları sergilemektedir (Karakaya, 2008: 352). Tehlikenin ardından uzun bir süre geçmesine rağmen travma yaşayan kişi olayı şimdiki zamanda sürekli tekrar ediyormuş gibi yeniden yaşar. Travma sonrası stres bozukluğunun semptomlarından birisi olan aşırı uyarılma durumu, travmaya maruz kalan kişinin daha hassas olmasına, kolay irkilmesine ve küçük olaylara karşı asabi tepkiler vermesine neden olur. Yaşanan travmatik

bir olayın ardından tehlike her an yeniden yaşanabilirmiş gibi kişinin kendini koruma sistemi sürekli aktif olarak çalışmaktadır (Herman, 2007: 46).

Çocuğun travmatik bir olaya maruz kaldıktan sonra anne baba desteğinden yoksun olması ve ebeveyn psikopatolojileri travma sonrası stres bozukluğu gelişiminde önemli bir risk faktörü olarak tanımlanmaktadır (Durukan, 2008: 152).

Travma sonrası stres bozukluğu belirtileri ergenlerde yetişkinlere benzer şekilde ortaya çıkmaktadır. Fakat küçük çocuklarda tanı kriterlerine bağlı olarak bazı zorluklar ortaya çıkmaktadır. Çocuklar tanı ölçütlerini karşılamalarına rağmen bunlara ek olarak bazı belirtiler de taşımaktadırlar. Bu belirtiler kazanılmış becerilerde kayıp, yeni başlayan korkular, ayrılık kaygısı, bakım veren kişiden ayrılma durumunda aşırı tepki gösterme ve psikosomatik durumlar olarak kendini göstermektedir. Scheeringa ve arkadaşları bebekler ve çocuklar için alternatif olabilecek bazı tanı kriterleri geliştirmişlerdir. Araştırmacıların geliştirdiği bu kriterlere göre, çocuğun travmayı anımsamaya ilişkin geliştirdiği oyunlar 'travmanın anımsanması' ya da 'kabus görme' durumunun benzeri olarak tanımlanmaktadır (Karakaya, 2008: 353).

Travma sonrası stres bozukluğunun diğer kritik belirtileri ise kaçınma ve hissizleşmedir. Travma sonrası stres bozukluğu olan çocuklar travmatik olayı hatırlatacak yerlerden ve durumlardan kaçınmak için fiziksel çaba gösterirler ya da yaşanan travmatik olayın önemli kısımlarını hatırlayamama yoluyla travmadan kaçınma gösterebilirler. Travmatik olayın bazı kısımlarını hatırlayamama durumu psikolojik amnezi olarak tanımlanmaktadır. Travmatik olaydan sonra çocuk günlük oyunlardan kopma duygusu yaşayabilir ve duygularını hissetme kapasitesi azalabilir bu durum ise psikolojik hissizleşme olarak adlandırılmaktadır. Ergenler ise travma yaşantısından sonra erken ölme korkusu yaşayabilirler (Durukan, 2008: 152).

Çocukluk çağında karşılaşılan ve tekrarlayıcı olan (gelişimsel) ruhsal travmalar yetişkinlik döneminde geçirilen tek bir travmatik olaya oranla farklı etki yaparlar (Şar, 2001).

Çocuklar fiziksel, cinsel ya da psikolojik saldırganlık karşısında kendilerini koruyacak kadar güçlü fiziksel yapıya sahip değildir. Bu ruhsal travmalar çoğu zaman çocuğun yaşadığı ortamda oluşur ve en yakınındaki kişiler tarafından yapılır. Bu nedenle de fiziksel olarak kaçmak ve kurtulmak, savaşıp mücadele etmek ya da yaşananları kabul etmek mümkün değildir. Bu şartlar altında otomatik ve primitif psikobiyolojik bir savunma düzeneği olan dissosiyasyon, yaşanan travmanın acı, korku, öfke ve yas gibi fiziksel ve ruhsal etkilerinin çocuğun zihninden uzaklaştırılmasını sağlar. Travma ile ilgili yaşanan her şey yani travmatik duygu, düşünce ve algı bilinçten koparılır ve normal şartlarda hatırlama yoluyla ulaşılamayacak şekilde derine gömülür. Böylece dissosiyasyon fiziksel ve ruhsal acıya karşı bir işlev olarak kullanılır. Çocuklar tekrarlayıcı ve uzun süre devam eden bir şekilde travmaya maruz kaldıklarında, bu savunma düzeneği ya normal olmayan şekillerde ya da normal fakat aşırı ölçülerde kullanılır. Bunun sonucunda ise dissosiyatif bozukluklar ortaya çıkar (Lewis akt. Şar, 2000).

Çocukluk çağında yaşanan dissosiyatif bozukluk yetişkinlerde ortaya çıkan dissosiyatif bozukluklara oldukça benzeyen belirtiler göstermektedir. Bunlar arasında işitsel ve görsel varsanılar, hatırlanmayan davranışlar, trans halleri, intihar düşünce ve davranışları, yaşından farklı davranma epizodları, öfke patlamaları, ders başarısında dalgalanmalar gibi durumlar dikkati çekmektedir. Ayırıcı tanı koyma sırasında dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, çocukluk çağı depresyonu ve epilepsi dikkate alınmalıdır (Şar, 2000).

Dissosiyatif çocuklarda genellikle, belirgin olarak duygusal değişiklik, mutsuzluk, sosyal geri çekilme ve kendine güven duygusunda azalma görülmektedir (Zoroğlu, 2008: 442).

Klinik ve normal popülasyonda yapılan araştırmalar tecavüz, savaş ve doğal afetler gibi birçok travma türünün yüksek oranda dissosiyasyona neden olduğunu göstermektedir. Ayrıca aile ortamının da dissosiyasyon üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Yapılan ikiz çalışmaları travmadan bağımsız olarak aile ortamının dissosiyasyonda önemli ölçüde etkili olduğunu göstermektedir (Puntam, 1996 akt. Zoroğlu, 2008: 442).

Dissosiyatif yaşantılar çocuğun belleğinde, kimlik yapısında ve bilinç düzeyinde bozulmalara neden olmaktadır. Ayrıca kişinin anıları, duyguları ve düşünce kalıpları gibi çeşitli işlevlerinde de bozulmalar ortaya çıkmaktadır. Dissosiyatif savunma mekanizmasının bir özelliği olan bölme, zamanla kişinin algısında, duygularında ve anılarında bölmeye neden olarak kişiyi travmatik yaşantının olumsuz etkilerinden korumaya çalışır (Şar, 2000).

2.3. Çocukluk Çağı Travması ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Deniz (2006), yaptığı çalışmada ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çocukluk döneminde fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrama ile ergenlerde geliştirilen saplantılı bağlanma stili arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bağlanma stillerinden olan korkulu bağlanmada ise utanç duygusunun arttığı görülmüş, güvenli bağlanma stilinde bu utanç duygusunun azaldığı saptanmıştır.

Çelikel (2007), klinik olmayan örnekleme çocukluk çağı travmatik yaşantıları, dissosiyasyon ve obsesif-kompulsif belirtiler konusunda bir araştırma yapmıştır. Bu çalışma üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmatik yaşantıları, dissosiyatif yaşantılar ve obsesif kompulsif belirtiler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yürütülmüştür. OK belirtileri toplam, temizlik ve düşüncelere kapılma puanları kadınlarda anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. OK belirtileri ile çocukluk çağı travmatik yaşantıları arasında bulunan bağıntı katsayıları genel olarak değerlendirildiğinde, bu katsayılar dissosiyasyon ve OK belirtileri arasında bulunan değerlere oranla daha düşük bulunmuştur. Yapılan regresyon analizleri sonucunda hem travma puanları hem de patolojik dissosiyasyon puanları OK belirtileri ile daha az ilişkili bulunurken, patolojik olmayan dissosiyasyon ile OK belirtileri arasında daha anlamlı düzeyde ilişkiler ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, patolojik olmayan dissosiyasyonun OK belirtileri ile, çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve onun beklenen sonucu olan patolojik dissosiyasyondan daha fazla ilişkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Karadeniz (2008) tarafından çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışma yapılmıştır. Yapılan araştırmada “Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ve “Küçük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında negatif ve anlamlı; “Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ve “Tek Çocuk Psikolojik Doğum Sırası” ile tüm örselenme türleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocukluk çağı örselenme yaşantıları psikolojik doğum sırasının anlamlı bir yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre bireylerin gerçek doğum sıralarına göre cinsel istismar dışındaki çocukluk çağı örselenme yaşantılarının değişme gösterdiğini ve erkeklerin örselenme yaşantılarının kızlara oranla fazla olduğu saptanmıştır.

Court (2011), tarafından 18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının, dissosiyatif yaşantılar ve suçluluk-utanç duyguları ile ilişkisinin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda korelasyon ve regresyon analizlerinde çocukluk çağı travma yaşantılarının artması dissosiyatif yaşantıları arttırdığı bulunmuştur. Korelasyon analizinde çocukluk çağı travma yaşantılarının artması suçluluk ve utanç duygusunu azalttığı bulunmuş, regresyon analizinde de çocukluk çağı travma yaşantılarının artması suçluluğu azalttığı, utancı ise etkilemediği bulunmuştur. Regresyon analizi sonucunda çocukluk çağı travması yaşayan üniversite öğrencilerinde dissosiyatif yaşantıların artması suçluluk-utancı etkilemediği bulunmuş, çocukluk çağı travması yaşamayan üniversite öğrencilerinde ise dissosiyatif yaşantıların artması suçluluğu azalttığı ancak utancı etkilemediği bulunmuştur. Ayrıca çocukluk çağı travmalarının ve dissosiyatif yaşantıların suçluluk ve utanç üzerine ortak etkisi anlamlı olarak bulunmamıştır.

Zoroğlu ve arkadaşları (2001) yaptıkları çalışmada bir grup ergen yaştaki öğrencide çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları, kendine fiziksel zarar verme davranışı, özkıyım girişimi ve dissosiyatif yaşantıların sıklığını saptamak ve bunların birbiriyle olan ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda ise deneklerin %16.5’i ihmal, %15.8’i duygusal istismar, %13.5’i fiziksel istismar ve %10.7’si cinsel istismar (ensest dahil) belirtmişlerdir. Kendine fiziksel zarar verme davranışının sıklığı %21.4 ve intihar girişimi sıklığı % 10.1’dir. Herhangi bir çocukluk dönemi travması

belirten denekler, belirtmeyenlere göre daha yüksek derecede dissosiyatif belirtiler göstermekte, daha sık olarak kendine fiziksel olarak zarar vermekte ve intihar girişiminde bulunmaktadır.

Dalenberg ve Palesh (2004) tarafından çocukluk istismarı öyküsü, travma ve dissosiyasyon arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışma yapılmıştır. Araştırmaya Rusya'da Üniversitede okuyan yaşları 15-55 arasında değişen 42 erkek 256 kız öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarında çocukluğunda istismar, korku verici bir olay yada travma yaşayan kişilerde dissosiyasyon düzeyi yüksek bulunmuştur. Çocukluğunda travmaya maruz kalan kişiler yetişkinlikte dissosiyatif amnezinin ve izolasyonun daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Zhang ve ark. (2012), Çin'de yaptıkları araştırmada çocukluk çağı travmalarının kişilik bozukluklarındaki rolünü incelemişlerdir. Psikolojik danışmanlık merkezinden rastgele seçilen 1402 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucunda çocukluk döneminde yaşanan istismar ile yetişkinlik dönemindeki kişilik bozuklukları arasında ilişki bulunmuştur. Sınır kişilik bozukluğu ile duygusal istismar, cinsel istismar ve duygusal ihmal arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukluk çağında yaşanan travma güvenli bağlanma oluşmasını engellemekte ve sinir kişilik bozukluğunun oluşmasına neden olmaktadır.

Sytron ve Bulman (1997), yaptıkları araştırmada çocukluk çağında yaşanan istismarın ve bağlanma stillerinin yetişkinlik dönemindeki etkilerini incelemişlerdir. Ayrıca çocukluk dönemi istismarı ve bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu düşünülen yetişkin bağlanma stilleri, depresyon ve problem çözme araştırılmıştır. 879 üniversite öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda çocukluk döneminde istismara uğrayan ve güvenli bağlanma stili geliştiremeyen kişiler, yetişkinlik döneminde partnerlerine karşı da güvenli bağlanma stili geliştirememişlerdir. Ayrıca bu bireyler depresyona daha meyilli ve yaşadıkları çatışma durumunda daha yıkıcı davranmaktadırlar.

3.BÖLÜM

2.4. Bağlanma Stilleri

2.4.1. Bağlanma

Bağlanma kelimesi, iki kişi arasında kurulan ve uzun süren duygusal bağı anlatmak için kullanılmaktadır (Yörükkan, 2011: 4). Psikanalitik kuram bağlanmada, anne çocuk ve karşı cinsle olan ilişkilere önem vermektedir. Freud'a göre, bebeklik döneminde çocuklar ihtiyaçlarını karşılayan temel bakım veren kişiye bağlanırlar. Anne baba ve çocuk ilişkisi genital dönemde önem kazanır ve ergenlik döneminde karşı cinsle ilgi olarak tekrar ortaya çıkar (Hortaçsu, 2012: 48).

Erikson' a göre ise, bebeklik dönemindeki anne çocuk arasında kurulan ilişki temel güven duygusunun gelişmesi açısından önemlidir. Sullivan kişiliğin kurulan ilişkilerle birlikte geliştiğini savunmaktadır. Öğrenme kuramlarına göre ise bağlılık ve bağımlılık öğrenme sonucu oluşmaktadır. Sevgi şartlanma sonucunda öğrenilir yani doğuştan itibaren var olan bir gereksinim değildir (Hortaçsu, 2012: 49).

Genuis ve Oddone (1996), göre bağlanma ve bağlanma davranışı birbirinden farklı olmaktadır. Bağlanma, bebeğin ya da çocukların temel bakım veren kişi ile olan ilişkilerindeki duygularını içerir bağlanma davranışı ise, bağlılık sonucunda ortaya çıkan davranışlar şeklinde ele alınmaktadır (Gökçener, 2010). Bağlanma davranışı, bağlanılacak kişi ile kurulan ilişkinin genelleştirilip diğer insanlarla da kurulabilmesi, bir kişiye dokunma, ona sıkıca sarılma, istenilen yerde bulunmaması halinde onu arayıp bulmaya çalışma, o kişi için ağlama ya da o kişinin istenilen yerde bulunması durumunda mutlu olma şeklinde ortaya çıkan bir davranış biçimidir (Yörükkan, 2011: 4).

Bowlby'in temsilcisi olduğu bağlanma teorisi bağlanmayı yeni doğan bir bebekte oluşan, yetişkinlikte ve yaşlılıkta da devam eden heyecansal bir bağ kurma eğilimi olarak tanımlamaktadır. Belli kişilere karşı gösterilen bu bağ

kurma eğilimi insanın temel davranış yapısını oluşturmaktadır (Yörükan, 2011: 4).

Bowlby'nin bağlanma kuramının başlangıcı II. Dünya Savaşı'ndan sonra bakım hanelerde kalan ve uyum sorunu yaşayan çocuklarla yaptığı bir takım araştırmalara dayanmaktadır. Yaptığı birçok çalışma sonucunda temel bakım veren kişi ve bebek ilişkisinde ortaya çıkan sorunların gelecekte birçok psikopatolojiye neden olabileceğini savunmaktadır (Bowlby, 1969; Soylu, 2012: 439). Boccio ve ark. (1994), temel bakım veren kişiden herhangi bir sebeple ayrılma durumlarında, bebeğin kalp atım hızının yükseldiğini ve nörobiyolojik sistemlerin işleyişinde farklılaşmalar olduğunu ileri sürmüşlerdir (Zerenoglu, 2011).

Bowlby biyolojik kökenli kuramında bağlılık ilişkisinin çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olduğunu savunur (Hortaçsu, 2012: 50). Bowlby bağlanmayı sağlayan bazı davranış biçimlerini iki temel gruba ayırır. Bunlar;

1.Sinyalleme davranışı: anneyi çocuğa getiren etki (ağlama, gülümseme).

2.Yaklaşma davranışı: çocuğu anneye getiren etki (çocuğun anneye ulaşması için emeklemesi, yürümesi ya da koşması) (Bowlby, 2012: 305).

Annenin çocuğa davranma biçimi bağlanma davranışının yoğunluğunu etkilemektedir. Anne çocuğa uzak davranırsa ve onunla yakınlık kurmak istemezse çocuk anneye her zamankinden daha fazla yapışır. Eğer anne her yakınlık ihtiyacı duyduğunda çocuğa bakar ve karşılık verirse çocuk mutlu olabilir ve uzak mesafelere keşfetmek için çıkar (Bowlby, 2012: 322).

Çocuk doğal annesini birincil bağlanma figürü olarak seçmesine rağmen ikincil bakım veren kişinin çocuğa annelik biçiminde davranması koşuluyla çocuk ona da tıpkı doğal annesine davrandığı gibi davranmaya başlayacaktır (Bowlby, 2012: 371). Ainsworth'e göre ise çocuğun birincil bağlanma figürüne güvensizliği arttıkça diğer figürlere karşı da bağlanma geliştirme olasılığı azalmaktadır (Bowlby, 2012: 373).

Bowlby'e göre bağlanma, bebeğe güven duygusu aşıl原因 bir süreçtir ancak bu süreç bakım veren kişiden ayrı kalma halinde bebeğin kaygı yaşanmasına neden olmaktadır. Bowlby ayrılma, ayrılma kaygısı ve mahrumiyet yaklaşımlarına bağlı olarak çocuğun bağlanma davranışı sırasında gösterdiği en belirgin davranış biçimi ayrılığı protesto etmek olmaktadır. Daha sonra ise bebek, kederlenme ve kayıtsız kalma safhalarından geçer. Birinci safha güvenle bağlanan çocuğun ona bakan kişinin yanından ayrılmasını protesto ettiği bu duruma tepki olarak ağladığı ve kızgınlığını gösterdiği aşamadır. Kederlenme aşamasında yapılan davranışın dışa dönük belirtileri ortadan kalkmaya başlamıştır bu nedenle çocuk olaya karşı ilgisiz ve sakin görünmekte, bakım veren kişiyi aramamakta ve pasif bir yol izleyerek rahatlamaya çalışmaktadır. Son aşama olan kayıtsız kalma safhasında ise çocuk yaşadığı duruma çare bulmaya çalışmaktadır. Çocuk bakım veren kişi geri döndüğü zaman ona karşı kayıtsız ve ilgisiz davranarak yaşadığı iç karışıklığı ve mutsuzluğu maskeleymeye çalışmaktadır (Yörükkan, 2011: 28).

Bowlby'e göre çocuk yalnız bırakıldıktan sonra yeniden kendisiyle birlikte olunacağını biliyorsa ya da ayrıldıktan sonra tekrar birlikte olunacağını öğrenmişse, böyle bir durum çocuğun ayrılma şartlarına daha iyi uyum sağlamasına neden olmaktadır. Çocuğun hayatı düzenli bir şekilde devam ediyorsa yaşadığı azalacak fakat bakım veren kişiyle arasında uzun süre ayrılık olursa, çocuk *anaclitic depresyon* ya da Bowlby'in ifade ettiği gibi *sevgisizlik psikopatisi* yaşamasına neden olacaktır (Yörükkan, 2011: 29).

Bowlby, anneden ayrılmanın anksiyete oluşumunda temel neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna göre ayrılık anksiyetesi temel anksiyetedir ve ölüm korkusu da dahil olmak üzere diğer anksiyete kaynakları da ayrılık anksiyetesiyle eşlenerek anlam kazanır (Yalom, 1999: 168).

Bowlby'in kuramından yola çıkarak bağlılık ilişkilerinin çeşitlerini saptamaya çalışan Ainsworth ve arkadaşları (1978), bebeklerin üç farklı şekilde bağlılık ilişkisi geliştirdiklerini bulmuşlardır. Bunlar, güvenli bağlılık (secure attachment), gerilimli kaçınan bağlılık (anxious avoidant attachment) ve gerilimli karşı koyucu bağlılıktır (anxious resistant attachment) (Hortaçsu, 2012: 51).

Ainsworth ve arkadaşları (1978) her anne bebek çifti arasında farklı özellikler gösteren bağıllık ilişkileri olduğunu savunmuş ve birçok anne bebek çiftini deneysel koşullar altında gözlemlemiştir. Bu araştırmaların büyük bir kısmında 'yabancı ortam tekniği' çalışması kullanılmıştır. Çalışmada, 12-18 ay arasındaki bebekler ve anneleri içinde oyuncaklar bulunan, ilk kez gördükleri odada sistemli olarak gözlemlenmiştir. Bebekler annelerinden belirli bir süre ayrılmış ve annelerinin geri dönmesiyle verdiği tepkiler gözlenmiştir. Ayrıca çocuğun annesi gittiği zaman, yalnız kaldığında yaptığı davranışlar gözlenmiştir. Bu teknik, bebeğin bakıcısını üs olarak kullanarak ondan rahatlık sağlaması ve değişen durumlar karşısında ortaya çıkan bağlanma keşif dengesindeki kişisel farklılıkları incelemek amacıyla kullanılmıştır (Bowlby, 2012: 405). Ainsworth ve arkadaşları bu kriterlerden yola çıkarak bebeklerin performans biçimlerine göre üç bağlanma stili tespit etmişlerdir (Bowlby, 2012: 406).

Güvenli Bağlanma: Annelerini güvenli bir üs olarak kullanan ve serbestçe keşifte bulunan, annesi yokken nerede olduğunun farkında olan, yabancı birinin odaya gelmesiyle endişeye kapılmayan, annesi geri döndüğünde onu karşılayan ve gergin olsa bile bu durumu kısa sürede atlatabilen bebekleri Ainsworth güvenli bağlanma olarak değerlendirmiştir (Bowlby, 2012: 405).

Gerilimli Kaçınan Bağıllık: Anneleri odadayken oyuncaklara ve tanımadıkları yabancı kişiye ilgi göstermişler, duygularını anneleriyle paylaşmamışlar ve annelerinden bağımsız bir şekilde odayı araştırmaya devam etmişlerdir. Ayrıldıktan sonra anneleri odaya tekrar döndüğünde ise onunla ilgilenmemiş görmezlikten gelmiş ve oyun oynamaya devam etmişlerdir (Hortaçsu, 2012: 65).

Gerilimli Karşı Koyucu Bağlanma: Annesi odadayken bile odayı keşfe çıkmayan, bir yabancıyla kaldığında çok fazla korkuya kapılan ve panik yapan, annesinin yokluğunda kendini savunmasız hissedip üzüntü duyan ancak döndüğünde onu karşılamayan bebeklerdir (Bowlby, 2012: 406).

Güngör (2000)'e göre, bu üç bağlanma stilinde yaşanan kaygı ve kaçınma düzeylerine bakıldığı zaman, güvenli bağlanan bebeklerin en az düzeyde kaygı yaşadığı; kaygılı/kararsız bebeklerin kaygı düzeyinin yüksek,

kaçınma düzeyinin düşük olduğu; kaçınan bebeklerin ise her iki durumda da düşük olduğu görülmektedir.

2.4.2. İçsel Çalışan Modeller

Bowlby'e göre çocuk, yaşamının ilk yılının sonuna doğru kendi iç dünyasını oluşturmaya çalışmakta ancak ikinci ve üçüncü yılda konuşma yeteneğini kazanmasıyla bunu daha yoğun bir şekilde yapmaktadır. Bu yol sayesinde çocuk dış dünyanın, annesinin ve diğer önemli kişilerin ona karşı olan davranış biçimine, onlardan beklentilerine ve çevresindekilere karşı nasıl bir davranış geliştireceği konusunda içsel çalışma modeli oluşturur ve bu model çerçevesinde kendi durumunu değerlendirir ve buna göre bir bağlanma planı yapmaya başlar (Bowlby, 2011: 125). Bu temsiller, temel bağlanma figürü ile yaşanan ve sürekli tekrarlanan deneyimler sonucu elde edilmekte ve yakınlık sağlama, kendini güvende hissetme gibi çeşitli bağlanma ihtiyaçlarının doyurulması boyutuna odaklanmaktadır (Bowlby, 1973 akt. Şeker, 2009).

İçsel çalışan modeller kişinin geleceğini önceden tahmin edebilmesinde buna göre planlar yapmasında ve uygun davranış biçimleri geliştirmesinde etkili olmaktadır (Yörükan, 2011: 121). Shaver ve arkadaşları içsel çalışan modellerin niteliği, yapısı ve fonksiyonları bakımından diğer bilişsel süreçlerden ayrıldığını savunmaktadır. Onlara göre çalışma modelleri kişinin korkuları, istekleri, çatışmaları psikolojik savunmalarının yanı sıra psikodinamik süreçlerle de ilgilidir. Ayrıca, benliğin diğer kişilerin ve sosyal etkileşimin birbirine bağımlı şekilde yorumlanmasını içeren süreçlerdir (Yörükan, 2011: 126).

Olumlu içsel çalışan modele sahip olan kişilerin kendilik değeri daha yüksek ve sosyal güveni daha fazladır. Diğer insanları güvenilir ve bağlanılabilir olarak algılamaktadırlar. Yakınlık kurmaktan dolayı rahatsızlık duymazlar bu nedenle de diğer insanlarla yakın ilişki kurma eğilimindedirler. Olumsuz çalışan benlik modeline sahip olan bireylerin ise kendilik değeri hakkında şüphe ve terk edilme endişeleri vardır. Diğer insanları güvenilmez ve değersiz olarak algırlar. Bu nedenle sosyal yakınlık kurma ve diğer insanlara

yakın olma konusunda korkuları vardır (Hazan, Zhang, 2002 akt. Gökçener, 2010).

Bowlby (1982), çocukların sahip olduğu içsel çalışma modellerini daha iyi açıklayabilmek için Piaget (1951)'nin, bilişsel gelişim teorisinden yararlanmıştı. Piaget'e göre bebekler çevresindeki insanları etkileyerek, yeni ve karmaşık şartlara adapte olabilir ve çeşitli davranışsal şemalar geliştirebilirler. Buna bağlı olarak da Bowlby (1982), bebeklerin temel bakım veren kişiye ait içsel çalışma modelleri geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Eğer bağlanma figürü çocuğun rahatlık, korunma ve keşfetme ihtiyaçlarını yeteri kadar ve zamanında karşılırsa, çocuk tamamlayıcı içsel çalışma modeli geliştirme eğiliminde olmaktadır. Fakat, bağlanma figürü çocuğun rahatlık, korunma ve keşfetme ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz ve güvensiz tutum sergilerse çocuklar da kendilerini değersiz ve yetersiz olarak hisseder ve buna uygun olarak içsel çalışma modeli geliştirirler (Bowlby, 1982 akt. Hamarta, 2004).

Anne ve babanın kendi çocukluğunda temel bakım veren kişi ile oluşturduğu bağlanma deneyimi ve çocuklarını yetiştirme biçimi çocuğun içsel çalışan modelinin gelişmesinde etkili olmaktadır. Main ve arkadaşları (1985) güvenli bağlanma stiline sahip olan çocukların anne babalarının kendi geçmişlerindeki bağlanma biçimlerini açıkça anlatabildiklerini ve duygularını kabul edebildiklerini bulmuşlardır. Fakat kaçınan bağlanma stiline sahip olan bebeklerin anne babaları kendi bağlanma yaşantılarını değersizleştirmekte ve reddetmektedirler. Dengesiz bağlanan bebeklerin ise anne babalarının zihni hala kendilerinin karşılanmamış bağlanma gereksinimleriyle meşguldür. Bu durum bebeklerin gereksinimlerine tutarlı bir şekilde cevap vermelerini de engellemektedir (Crain, 1992 akt. Yakupoğlu, 2011).

2.4.3.Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma

Yaşamın ilk yılında kurulan bağlanma davranışının gelişimi ikinci ve üçüncü yıllarında kurulan bağlanma davranışına göre daha sık ve yoğun olmaktadır. Bebeğin dünyadaki olayları anlama becerisindeki artış bağlanma

davranışına neden olan koşullarda değişime yol açar. Bunun sonucunda ise çocuk bırakılma ihtimalinin daha fazla farkına varmaktadır (Bowlby, 2012: 261).

Bağlanma davranışı birçok çocuk tarafından üçüncü yılın sonuna kadar güçlü ve düzenli bir şekilde sergilenir. Çocuklar üçüncü yıllarında annelerinin geçici bir süre için olmayışlarını kabul edebilirler ve diğer çocuklarla daha iyi iletişim kurabilirler (Bowlby, 2012: 262).

Bowlby'e göre bağlanmanın oluşmasında önemli olan hassas devre bebekler için yaklaşık olarak iki buçuk yaşından önceki dönemde olmaktadır. Ona göre bu yaştan sonra çocuklar bağlanma yeteneğini kaybetmektedir. Bowlby bağlanma davranışının doğumdan sonraki haftalarda düşük seviyede olduğunu ancak 2. ve 3. aylardan itibaren arttığını 6. aydan sonra ise açık bir şekilde ortaya çıktığını savunmaktadır (Yörük, 2011: 47).

Bebekler ilk 6 ayda annelerini tanımaya ve onunla iletişim kurmaya başlarlar. Bebekler için anne figürü değişmeyen, kalıcı ve eşi olmayan nitelik taşır. Bu aylardan sonra 12-18 aylar arasında anne ile bebek arasındaki ilişki en güçlü halini alır. Bu dönemde anne çocuk ilişkisinde fiziksel temas çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle doğumdan hemen sonra anne ile bebek arasında fiziksel temas sağlanması anne bebek ilişkisinin sağlıklı kurulması açısından önemlidir. (Maccoby, 1980 akt. Hortaçsu, 2012: 63).

Bowlby'e göre anneye kurulan bağımlılık ilişkisi diğer ilişkilere göre daha farklı olmaktadır. Çünkü kurulan bu ilişkinin niteliği ilerideki diğer ilişkileri de etkilemektedir. Bu ilişkiden yoksun kalmak önemli sonuçlara neden olabilir (Hortaçsu, 2012: 69).

Jacobson ve Wille (1986), anneleriyle güvenli, kaçınmacı ve karşı koyucu türden ilişkileri olan çocukların yaşlılarına karşı davranışlarında farklılık bulamamış ancak arkadaşlarının bu çocuklara karşı olan davranışlarında farklılıklar olduğunu gözlemişlerdir. Anneleriyle güvenli bağımlılık ilişkisi geliştiren çocuklar, kaçınan bağımlılık ilişkisi olan çocuklara kıyasla yaşlılarından daha fazla olumlu tepki almışlardır (Hortaçsu, 2012: 72). Easterbrooks ve Lamb (1979) ise, güvenli bağlanma stiline sahip olan

çocukların karşı koyucu stile sahip çocuklara göre arkadaşlarına karşı daha olumlu biçimde yaklaştıklarını savunmaktadırlar (Hortaçsu, 2012: 72). Bu araştırmalar anne ile kurulan ilişkinin önemini ve çocukların bu ilişkiyi temel alarak çevresiyle kurduğu ilişki biçiminin benzerliğini göstermektedir.

Anne ve çocuk arasında kurulan ve devam eden etkileşim örüntüleri daha sonraki yıllarda ortaya çıkan olaylarla değişiklik gösterebilir. Yaşanan bir kaza ya da hastalık çocuğu daha talepkar ya da annesini daha koruyucu hale getirebilir. Annenin yaşayacağı bir depresyon onu daha az tepkisel yapacaktır. Yeni bir bebeğin gelmesi ya da çocuğun anneden ayrılma süreci kendi dengesizliğini ortaya çıkaracak annenin ya da çocuğun davranışının değişmesine neden olacaktır (Bowlby, 2012: 417).

Yaşamının ilk yıllarında güven duygusundan yoksun kalan kişi yetişkinlik döneminde belirsizliklere karşı aşırı duyarlılık gösterir ve kolayca paniğe kapılabilir. Temel güven duygusunun oluşmasında annenin tutarlı olması bebek için çok önemlidir. Bu nedenle Bebeğin ihtiyaçları düzenli bir şekilde karşılanmalı ve aksatılmamalıdır. Bebeklik döneminde temel güven duygusunun oluşumunu etkileyen en önemli nedenlerden birisi de kaygılı annedir. Kaygılı anne yetişkin yaşamın sorumluluklarını üstlenebilecek güce sahip olamamıştır (Gençtan, 2003: 32).

Rutter (1979), bağıllık ilişkisinin sarsılmasının ve zedelenmesinin önemli bir kişiyle olan ilişkinin sona ermesinden daha olumsuz sonuçlara neden olabileceğini savunmaktadır. Herhangi bir nedenle aileden ayrılan ve başka bir ailenin yanında yaşayan bebeklerin yetimhanede yaşayan bebeklere oranla daha az etkilendiği fakat aile içindeki huzursuzluğun çocukları boşanma kadar etkilediği görülmüştür (Hortaçsu, 2012: 69).

Bağlanma kuramına göre, erken yaşlarda anne baba ile yaşanan olumsuz deneyimler sonucunda güvensiz bağlanma stili geliştiren bireyler, yalnızca yakın ilişkilerinde sorunlar yaşamazlar, aynı zamanda stres altında oldukları durumlarda işlevsel olmayan tepkiler sergilemeleri nedeniyle psikopatolojilere de yatkınlık gösterebilirler. Bu nedenle güvensiz bağlanmanın çocuklukta ve yetişkinlikte bazı kişilik bozukluklarına neden olduğu ve ruh

sağlığı bakımından risk faktörü oluşturduğu ileri sürülmektedir (Dozier ve ark., 1999; Shorey ve Snyder, 2006 akt. Sümer, 2009).

Ayrıca, annenin çocuğun yaşamının ilk iki yılına rastlayan depresyonu, çocukta depresyona yönelik gizli bir eğilim oluşturur ancak bu eğilim yaşamın ilerleyen yıllarında ortaya çıkar. Böyle durumlarda çocuk anneye olan birliğini gelişim evreleri içinde annenin katılımıyla değil, kendisinin annenin duygu durumunu paylaşmasıyla yaşar (A. Freud, 2000: 81).

2.4.4.Ergenlik ve Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanmanın önemi ve etkisi çok fazla değişikliğe uğramasa da bağlanma davranışının sıklığı ve derinliği çocukluğun erken döneminden orta çocukluk dönemine doğru azalma göstermektedir (Dwyer, 2005; Maysel, 2005 akt. Sümer, 2009). Bilişsel gelişim düzeylerine uygun olarak, bu dönemdeki çocuklar farklı kaynaklardan etkilenecek geliştirdikleri bağlanma davranışlarını tek bir zihinsel model içinde bütünleştirme yetisine sahip olurlar ve bağlanma davranışını yaşlılarıyla kurduğu ilişkilere yoğunlaştırarak birincil bağlanma figüründen biraz da olsa uzaklaşırlar (Kerns ve Schlegelmilch, Morgan ve Abraham, 2005 akt. Sümer, 2009).

Çocukluk döneminde bağlanma davranışı tek bir kişiye karşıdır. Bu nedenle çocuk temel bağlanma figürünün bakım ve ilgisine ihtiyaç duyar. Ergenlik döneminde ise ilişkilerde karşılıklılık geçerli olmaktadır ve ergenin başkaları için güvenli bir üst olmaya başladığı dönemdir (Allen ve Land 1999 akt. Morsünbül, 2005).

Bağlanma stilleri ergenlik döneminde, ergenlerin bağlanma davranışlarını ve ilgilerini anne baba ile kurmuş oldukları ilişkiden ziyade akranlarına yönlendirdikleri için değişikliğe uğrar. Ergenlikteki bu bağlanma davranışındaki değişiklikler sırasında ergenin çocukluk döneminde temel bakım veren kişilere karşı geliştirmiş olduğu temel bağlanma ilişkisi önemli rol oynamaktadır. Ancak, ergenin bağlanma davranışını anne baba figürlerinden akran gruplarına yöneltmesine rağmen bebeklik döneminde kurduğu bağlanma ilişkisi hala kalıcı ve güçlü bir etkiye sahiptir (Hamarta, 2004).

Ergenlerin anne baba ile bağlanma ilişkisini incelemek amacıyla yapılan araştırmalar, ergenlik döneminde ailesine güvenli bağlanan gençlerin arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde daha başarılı olduklarını, sosyal açıdan kendilerini daha yeterli hissettiklerini, özsaygılarının daha yüksek olduğunu ve fiziksel açıdan daha sağlıklı olduklarını göstermiştir. Erken yaşlarda çocuklarının ihtiyaçlarını, isteklerini zamanında, koşulsuz ve tutarlı biçimde karşılayan, çocuklarından yakınlık ve sevgisini esirgemeyen, destekleyici ailelerin çocukları güvenli bağlanma geliştirmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Yetişkin yaşamda geliştirilen bağlanma davranışı çocuklukta ki bağlanma davranışının devamı niteliğindedir. Yetişkinler için bir okul ya da üniversite, çalışma grubu dinsel ya da politik gruplar bazı insanlar için birinci derecede bazı insanlar için ise ikinci derecede bağlanma figürü yerine geçebilir (Bowlby, 2012: 265).

Hazan ve Shaver, yetişkinlikte kurulan romantik ilişkiyi bağlanma süreci olarak belirlemiş ve yetişkinlikteki bağlanma stillerinin Ainsworth ve arkadaşlarının yaptığı sınıflandırmaya benzer olduğunu ifade etmişlerdir. Güvenli bağlanma stili geliştiren yetişkinlerin mutlu olduklarını ve eşlerinin hatalarını rahatlıkla kabul edebildiklerini; kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip olanların ilişkilerinde kıskanç, takıntılı, kuşkucu olduklarını ve duygusal dalgalanmalar yaşadıklarını; kaçınan bağlanma biçimine sahip olanların ise yakınlaşmaktan korktukları bu yüzden de ilişkiden kaçındıkları sonucuna ulaşmışlardır (Morsünbül ve Çok, 2011).

Bartholomew, Bowlby'nin içsel çalışan modeller kavramından yola çıkarak güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma olmak üzere dört bağlanma stili tanımlamıştır (Bartholomew 1990, Bartholomew ve Horowitz 1991 akt. Morsünbül, 2005).

2.4.5.Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve arkadaşları (1991), bağlanma davranışının erken dönemdeki tanımlarından yola çıkarak, Bowlby'nin orijinal teorisinde yer alan

iki tür içsel çalışan modelini (kendilik modeli ve öteki modeli) bir araya getirmiş ve dört kategori model adını verdikleri yetişkin bağlanma biçimini tanımlamışlardır. Bu modele göre kendiliğin ve diğer kişilerin olumlu ya da olumsuz olarak algılanmasına dayanarak güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma olmak üzere dört bağlanma biçimi ortaya çıkarmışlardır (Çalışır, 2009).

Güvenli bağlanan bireyler kendilerini olumlu olarak algırlar ve yakın ilişkiler kurma konusunda da rahat davranmaktadırlar. Bu kişilerde benlik algısı olumludur ve kendisinde var olan sevilmeye değer görme duygusunu başkalarının güvenilir, destek veren, ulaşılabilir ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentileriyle birleştirirler. Bu özellikleri sayesinde güvenli bağlanan kişiler hem başkalarıyla kolaylıkla yakınlık kurabilir hem de özerk kalmayı başarabilirler. Kişilerarası ilişkilerde ise olumlu, iyimser bir tutumla hareket ederler ve diğer bağlanma stillerine sahip olan kişilere göre daha az fiziksel rahatsızlık belirtileri gösterirler (Bartholomew, 1994 akt. Kuyumcu, 2011).

Saplantılı bağlanan bireyler ise, olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeline sahip olmaktadır. Saplantılı bağlanan kişiler kendilerini değersiz ve sevilmeye değmeyen kişiler olarak algılama eğilimindedirler. Arkadaşları tarafından gerçekten sevildiğinden emin değildirlere ve her zaman şüpheyle yaklaşırlar (Yörük, 2011: 110).

Korkulu bağlanma stiline sahip olan bireyler kendilerini değersiz hisseder, sevilmeye layık görmeme duygusunu yaşarlar diğerlerini ise olumsuz, güvenilmez ve reddedici olarak algırlar. Bu bağlanma biçimine sahip kişiler başkalarıyla yakın bağlar kurmaktan kaçınır böylece başkalarından gelebilecek reddedilmeye karşı kendilerini korumuş olurlar. Kendileriyle ilgili değerlendirmeleri olumsuzken diğerleriyle ilgili değerlendirmeleri olumludur. Bağımlı bir ilişki yapısı sergileyen bu kişiler yakınlıktan rahatsız olmaz fakat aynı zamanda da terk edilme korkusu yaşarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991 akt. Kesebir ve ark., 2011).

Kayıtsız bağlanma stiline sahip olan yetişkinler ise kendiliklerini değerli ve sevilebilir olarak algırlarken, diğerlerine karşı olumsuz değerlendirmelere sahiptirler. Diğer insanlarla yakın olmaktan rahatsızlık

duyarlar. Başkaları onlara yakın olmak istediği zaman ise sinirlenirler ve onlara tepki gösterirler (Yörükkan, 2012: 110).

Bir çocuk ya da yetişkin diğer kişiye bağlanma davranışını sürdürüyorsa bu durum bağlanma davranışının temelini ilk doğum gününde mevcut olmasının yanı sıra gittikçe karmaşık hale gelen bağlanma davranışı geliştirdiğini ortaya koyar (Bowlby, 2012: 422).

2.5.Bağlanma Stilleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Sümer ve ark. (2009), yaptıkları araştırmada yetişkin bağlanma boyutlarının farklı psikopatoloji türleri ile ilişkisini Türk örnekleminde incelemişlerdir. Çalışmaya depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk (OKB) ve panik bozukluk (PB) tanısı konulan 104 kişi ile herhangi bir psikopatoloji tanısı konmayan 77 kişi katılmıştır. Katılımcıların yetişkin bağlanma stilleri öz bildirim yoluyla ölçülmüştür. Bağlanma kaygısı ve kaçınma boyutları üzerinde yapılan karşılaştırmalarda her üç klinik grubun da kontrol grubundan anlamlı olarak yüksek düzeylerde bağlanma kaygısı rapor ettikleri bulunmuştur. Ayrıca, depresyon tanısı alanların OKB ve PB tanısı alanlardan daha yüksek düzeyde bağlanma kaçınması bildirdikleri bulunmuştur. Grupların temel bağlanma boyutlarında ne oranda ayrıştıklarını görmek amacıyla yapılan ayırıcı fonksiyon analizinde, kaygı ile tanımlanan birinci fonksiyonda kontrol grubunun diğer bütün psikopatoloji gruplarından ayrıldığı, kaçınma ile tanımlanan ikinci fonksiyonda da depresyon grubunun diğer gruplardan ayrıldığı görülmüştür.

Yıldız (2008) yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ayrılık kaygısı ile cinsiyet, annenin çalışma durumu, öğretmen değiştirme, aile yapısı, travma, ebeveyn tutumları ve topluluk karşısında konuşma arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Korkulu ve güvenli bağlanma ile cinsiyet, güvenli bağlanma ile annenin çalışma durumu, saplantılı ve korkulu bağlanma ile travma, bağlanma stilleri ile ebeveyn tutumları, korkulu ve güvenli bağlanma ile topluluk karşısında

konuşma değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Ancak aile yapısı ve öğretmen değiştirme ile anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Zerenoğlu L., (2011), yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile çocukluktaki örselenme yaşantıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bununla birlikte, bağlanma stili ve örselenmişlik düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda örselenmişlik yaşantıları ile depresyon seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte bağlanma stilleri ve fiziksel kötüye kullanım arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Son olarak korkulu bağlanma stili ile örselenmişlik yaşantılarının ilişkili olduğu bulunmuştur. Örselenmişlik düzeyi ise ebeveynlerden ayrı kalma durumuna, çocuk yetiştirme tutumuna, kardeş sayısına ve anne sütü alma süresine göre değişmiştir. Ayrıca, öğrencilerin depresyon düzeylerinin çocuk anne-baba tutumuna, ebeveynlerden ayrı kalma ve anne sütü alma süresine göre değiştiği saptanmıştır.

Arslan (2008), yaptığı araştırmada ergenlerin bağlanma stillerine, cinsiyet ve yas değişkenlerine göre psikososyal gelişim dönemlerinin(güven, özerklik, girişimcilik, çalışkanlık ve kimlik) ve ego kimlik sürecinin(kararlılık ve keşfetme) farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin bağlanma stillerine göre kararlılık ve keşfetme puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, kayıtsız bağlanma stiline sahip ergenlerin diğerlerine göre daha yüksek kararlılık puanlarına sahip olduğu bulunmuştur. Korkulu bağlanma stiline sahip ergenlerin diğerlerine göre daha yüksek keşfetme puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Bağlanma stillerine göre, psikososyal gelişim dönemleri (güven, özerklik, girişimcilik, çalışkanlık ve kimlik) puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Güvenli ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip olan ergenlerin diğer bağlanma stillerine sahip ergenlere göre daha yüksek düzeyde güven duygusuna sahip olduğu bulunmuştur. Özerklik, girişimcilik, çalışkanlık ve kimlik dönemleri açısından ise kayıtsız bağlanan ergenlerin diğerlerine göre daha yüksek düzeyde kazanım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stilleri ve cinsiyete göre, kararlılık puan ortalamaları incelendiğinde; cinsiyete göre anlamlı farklılaşmanın olduğu ve kızların erkeklere göre daha fazla

kararlılık puan ortalamasına sahip olduğu bulgulanmıştır. Keşfetme puan ortalamaları arasında ise, cinsiyete göre anlamlı farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Bağlanma stilleri ve cinsiyete göre; psikososyal gelişimin beş döneminde de puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı ve kızların erkeklere göre daha fazla güven, özerklik, girişimcilik, çalışkanlık ve kimlik duygusuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca özerklik dönemi puan ortalamalarının bağlanma ve cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre, kayıtsız bağlanma stiline sahip kızların, diğer bağlanma stillerine sahip kızlardan daha yüksek özerklik düzeyine sahip olduğu, ayrıca kayıtsız bağlanma stiline sahip kızların, güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerine sahip erkeklerden daha yüksek özerklik düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Bağlanma stilleri ve yaşa göre, kararlılık, keşfetme puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı, yaş değişkenine göre ise keşfetme puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur.

Keser (2006), yaptığı araştırmada, çocuk yetiştirme süreci içerisinde bağlanma ve ana babalık stillerinin rolünü incelemektir. Araştırma sonuçlarına göre güvenli bağlanma stiline annelik boyutlarına etkisi olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanan anneler, çocuk yetiştirme sürecinde kabul/ilginin yüksek, sıkı kontrolün düşük olduğu annelik boyutunu uygulamışlardır. Güvensiz bağlanma stillerinin ise kabul/ilgi boyutunda farklılaştığı görülmektedir. Fakat sıkı kontrol boyutunda, üç güvensiz bağlanma stiline de sıkı kontrolün yüksek olduğu annelik boyutunun uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, annenin bağlanma stiline özellikle kontrol boyutunda etkili olduğu ve annelik boyutunun çocuğun güvenli bağlanma stili üzerinde etkisi görülmektedir. Güvenli bağlanan çocukların annelerinin, kabul/ilginin yüksek olduğu çocuk yetiştirme stili uyguladıkları bulunmuştur. Çocuğun güvenli bağlanmasıyla sıkı kontrol içeren ana babalık stili arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Brennan ve Shaver (1998)'in 13 kişilik bozukluğu ile dört bağlanma stili arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmalarında, kişilik bozukluğu gösterme oranının özellikle yüksek bağlanma kaygısına sahip olan korkulu ve saplantılı bağlanan kişilerde çok yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmalar

korkulu bağlanan kişilerin kişilik bozukluğu gösterme oranının güvenli bağlananlar kişilerden yaklaşık dört kat daha fazla olduğunu ve güvensiz bağlanma stilleri ile kişilik bozukluğu ve psikopatolojik belirtilerin orta düzeyde olduğunu göstermişlerdir (akt. Sümer, 2009).

Azimi ve ark. (2012), İran'da yaptıkları çalışmada anne baba tutumu ile agresif davranışlar arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma yapmışlardır. İlköğretimde okuyan 400 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Otoriter anne baba tutumu ile agresif davranışlar arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır. Otoriter anne baba tutumu ile yetiştirilen çocuklarda agresif davranışlar daha fazla görülmüştür. Hoşgörülü anne baba tutumuna sahip bir ailede yetişen çocuklarda agresif davranışlara rastlanmamıştır.

Mack ve ark. (2011), yaptıkları çalışmada klinik olmayan örnekleme bağlanma stilleri ile psikopatik davranış özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 18-58 yaş arasında 209 öğrenci katılmıştır.. Kaçınan ve kaygılı bağlanma stili ile psikopatoloji arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip olan insanlar diğer bağlanma stillerine göre daha fazla psikopatolojik özellikler göstermektedir.

4.BÖLÜM

2.6. Savunma Mekanizmaları

Savunma kelimesi ilk olarak 1894 yılında Freud'un 'Savunma Psikonevrozları' konusunda ortaya çıkmış ve bunun ardından yapılan birçok araştırmada benin kişiye acı veren veya katlanılması güç olan fantezi ve duyguya karşı direnmesi anlamında kullanılmıştır. Savunma kelimesi daha sonra bastırma olarak da kullanılmış fakat 'Ketleme, Semptom ve Kaygı'ya 1926 yılında yazılan açıklamada savunma kavramı tekrar kullanılmış ve savunma kavramı benin nevroza dönüşebilecek bütün çatışmalar için kullanılmaya başlanmış, bastırma kavramı ise savunma yöntemlerinden birinin adı olarak tanımlanmıştır (A. Freud, 2004: 36).

Freud'un ilk anksiyete kuramında biyolojik mekanizmaların hakimiyetinden söz edilmiştir. Fakat 1926'da ortaya çıkan yeni anksiyete kuramında ruhsal işleyişler ön plana çıkmıştır ve doyum bulamayan dürtüler söz konusu değildir (Kayaalp, 2008: 100). Savunma mekanizmalarının anksiyeteyi uzaklaştırmak için kullanılması sonucunda bastırılmış olan duygular gerçekte bağlantı kuramaz, yaş ve olgunluğa göre biçim değiştiremez. Çocuklukta yaşanan çatışmaların yüceltme yoluyla çözülmek yerine bastırılması bazı kişilik bozuklukları ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan aşırı sosyal baskılara karşılık birey anksiyeteden kaçmak için savunma mekanizmalarını gereğinden fazla kullanırsa, kişiliğin büyük bir bölümü çocuksu kalır ve kişinin sonraki yaşamında geliştireceği nevroz için ortam hazırlar (Wolf, 1986: 56).

Freud yaşanan anksiyetenin çaresizliğe karşı bir tepki olduğunu düşünmüş, anksiyetenin tehlikenin varlığını gösteren bir işaret olduğunu ve bireyin 'çaresizlik durumunun başlamasını beklediğini' yazmıştır (May, 1977 akt. Yalom, 1999: 74). Freud anksiyeteyi gerçek anksiyete, nevrotik anksiyete ve suçluluk anksiyetesi olarak üçe ayırmıştır. Gerçek anksiyete, gerçek tehlikeler karşısında ortaya çıkan durumdur ve korkuyla aynı anlama gelmektedir. Nevrotik anksiyete, içgüdülerin denetimini kaybederek ceza ile

sonuçlanacak davranışlarda bulunma korkusudur. Suçluluk anksiyetesi ise, kişinin kendi vicdanından korkmasıdır. Süperegosu gelişmiş olan kişilerin, törelere ve kurallara aykırı bir davranışta bulunduğu ya da bulunmak istediği zaman suçluluk duygusunu yaşamaması durumudur (Gençtan, 2000: 64). Yeni doğan bir bebek biyolojik ve ruhsal alanlardaki olgunlaşma eksikliğinden dolayı ihtiyaçların karşılanmamasının sonucunda ortaya çıkan gerilime karşı koyamaz ve bunun sonucunda travmatik ve otomatik anksiyeteye yol açan bir çaresizlik durumu ortaya çıkar. Fakat yaşadığı deneyimler sonrasında annenin bu duruma son verebileceğini öğrenir. Buna göre annenin kaybı haberci anksiyeteyi harekete geçirebilecek bir tehlike haline gelir. Bu durumda anksiyetenin kökeni ayrılık ve nesne kaybına dayanmaktadır. Bu yaklaşım çocukluktaki anksiyetenin anlaşılması açısından önemlidir (Kayaalp, 2008: 100).

Breuer ve Freud (1893-1955), histeri kavramını travmatik deneyimlerin bastırılması olarak tanımlamıştır. Freud 1916 yıllarında bastırma mekanizmasını diğer mekanizmalardan ayrı değerlendirmiş ve yalıtım, yapma bozma, inkar gibi diğer savunma mekanizmalarını tanımlamaya devam etmiştir (Elderly, 1985 akt. Singer, 1990: 11). Freud bastırma mekanizmasını savunma mekanizmaları arasında en temel mekanizma olarak adlandırılmış ve bilincin çatışma yaratan durumları, fanteziler ve istenmeyen duygulardan kaçınması olarak tanımlanmıştır. Spesifik savunma mekanizmaları olan yalıtım, inkar, neden bulma, yansıtma, karşıt tepki oluşturma, düşünselleştirme ve yüceltme de bastırma mekanizması olarak kullanılmaktadır (Singer, 1990: 12).

Savunma mekanizmaları koruyucu bir rol üstlenmektedir. Eğer ego artan anksiyeteyi doğal yollarla etkisiz hale getiremezse, onun bir kısmını bastırabilir ya da dışa yansıtabilir, yadsıyabilir, karşıt tepki geliştirebilir ancak bu mekanizmaların hiçbiri etkili olmazsa birey daha ilkel gelişim düzeyine geri çekilebilir (Ersevim, 2013: 213).

Freud 1895 yılındaki Histeri Çalışmalarında önce bireydeki travmatik bir olaydan kaynaklanan güçlü bir duygunun histeriye neden olduğunu öne sürmüştü. Normal olarak yapılan bastırma işlemiyle azar azar silme yöntemiyle yok edilen duygusal tepkinin aksine bu belirli duygu direnç gösterir ve

bilinç dışında tutulur. Böyle bir durumda süreklilik ilkesi bozulur, beyin içi uyarılma düzeyi artar ve kişi bozulan dengeyi yeniden kurabilmek için sembolik olarak gerilimden kurtulmayı sağlayan bir semptom geliştirir. Bunun sonucunda bastırılmış duygu psikiyatrik semptomlara neden olur (Yalom, 1999: 483).

Hartman ve arkadaşları savunma ile ilgili olarak iki noktayı açıklamaya çalışmışlardır. Bunlardan birincisi, çocuk çevreden aldığı sevgiyi devam ettirebilmek için dürtülerini kontrol etmeye çalışır ve bu dürtülere karşı yöneltilmiş olan savunmalar id ile egonun ayrılmasına yardımcı olur. İkincisi ise, insan kişiliği aynı zamanda savunma amacı olan psikişik düzeneklerden oluşmaktadır. Örneğin, özdeşim kurma ilk başlarda çocuğun gelişimine katkı sağlayan temel düzeneklerden birisidir fakat zaman içinde herhangi bir tehlike durumunda savunma amaçlı olarak kullanılmaya başlanır. Aynı şekilde içe atma ve yansıtma ilk zamanlarda çocuğun kendisi ile çevre arasındaki ayrımı kurması için kullanılırken zaman geçtikçe bu durum değişir ve ego seçtiği savunma düzeneğini id, dış dünya ve süperego ile başatmak için kullanır. (Dereboy, 2008: 102). Çocukluk döneminde savunma mekanizmalarının fazla kullanılması kişinin yetişkinlikte geliştireceği nevroz için ortam hazırlar (Wolf, 1984: 56).

Savunma süreçleri eş zamanlı olarak hem içgüdüsel dürtünün kontrol altına alınmasına hem de dış dünyaya uyum sağlamaya hizmet eder. Anna Freud'un saldırganla özdeşleşme kavramı bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Normal yeni doğan bir insan ve beklenebilir çevre ilk andan itibaren birbirlerine uyum sağlarlar (Hartmann, 2004: 57).

İki tür savunma mekanizmasının varlığından söz edilebilir. Bunlardan ilki ağlama ve sürekli konuşmaların olduğu psikolojik onarım mekanizmaları, ikincisi ise kişinin canını sıkan bir durumu yadsımaya çalışma ya da davranışlarını haklı gösterecek bir neden bulma gibi kişiyi psikolojik zedelenmeye ya da değerini yitirmeye karşı koruyan ego savunma mekanizmalarıdır (Gençtan, 2000: 66).

Vaillant savunma mekanizmalarını olgunluk düzeylerine göre dört gruba ayırmıştır (Offer, 2000).

Savunma mekanizmaları kavramını ve savunma mekanizmalarının psikopatoloji ile olan ilişkisini anlamak üzere klinik araştırmalarda klinik görüşmeler, öyküler, projektif testler, otobiyografiler ve anketler gibi çok çeşitli yöntemler kullanılmıştır (örn., Battista 1982, Haan 1965, Ihilevic ve Gleser 1995, Semrad ve ark. 1963, Vaillant 1976). Bu yöntemlerden bazıları; Vaillant'ın (1976) kısa hikayeler kullandığı görüşmeye dayalı değerlendirme yöntemi, Perry ve Cooper'ın (1989) kullandığı gözlemci değerlendirmesine dayanan Savunma Mekanizmaları Değerlendirme ölçekleri ve Bond ve arkadaşlarının (1983) Savunma Biçimleri Testi'dir (SBT) (Yılmaz ve ark., 2007).

Andrews ve arkadaşları (1993), SBT-40'ın güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını sağlıklı grup, anksiyete bozukluğu hasta grubu ve çocuklarına çeşitli tacizlerde bulunan ebeveynlerden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada ölçekteki 20 savunmanın immatür, nevrotik ve olgun savunmalar olarak 3 boyutta toplandığı gösterilmiştir. İmmatür savunmalar, yansıtma, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi, inkar, yer değiştirme, disosiyasyon, bölünme, mantıksallaştırma, bedenselleştirme; Nevrotik savunmalar, yapma-bozma, yapay özgecilik, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme; Olgun savunmalar ise yüceltme, mizah, beklenti, baskılamadır (Yılmaz ve ark., 2007).

2.6.1.Olgun Savunma Mekanizmaları

Olgun savunma mekanizmaları kişinin yaşadığı anksiyeteye neden olan durumu azaltmak amacıyla kullanılmaktadır.

Baskılama (Repression): Baskı diğer savunma mekanizmalarına göre daha ilkel, daha temel ve daha kesindir, beklenmedik bir anda bir tehlikeyle karşılaşıldığı zaman korkuya karşı geliştirilen akut savunma ketlenmesiyle aynıdır. Freud başlangıçta baskıyı tek ve temel savunma mekanizması olarak ele almış fakat daha sonra onu yansıtma ve karşıt tepki oluşturma gibi diğer savunma mekanizmalarından biri olarak tanımlamıştır. Anna Freud'a göre, diğer savunma mekanizmaları baskı mekanizmasıyla birlikte çalışmaktadır ve

diğer savunma mekanizmaları baskı mekanizmasının eksik bıraktığı savunmayı tamamlamak için uğraşmaktadır (Gençtan, 2000: 72). Bilinçdışına itilen ve orada tutulan dürtüler, istekler, anılar ve duyguların bilinç düzeyine çıkması benlik tarafından kabul edilemez ve engellenir (Öztürk, 2012: 57). Baskı altına alınan ruhsal içeriğin özelliği, bu durumun hiçbir zaman bilinç düzeyine çıkmamış olması ve kişinin böyle bir kopukluğun farkında olmamasıdır (Gençtan, 2000: 72).

Yüceltme (Sublimation): Yüceltme mekanizması, engellenen ve doyurulamayan istek ve davranışların yarattığı gerginliği, onların yerine geçebilecek diğer istek ve davranışlarla giderme biçiminde kullanılmaktadır. İlkel nitelikteki eğilim ve istekler toplumca beğenilen isteklere ve davranışlara dönüştürülür (Gençtan, 2000: 85). Toplumun onaylamadığı bir istek ters yöne çevrilir ve istek duyulan kişiye ya da duruma karşı olumsuz tepki geliştirilir böylece içgüdünün gücü tam tersi bir yönde işleyebilir (Freud, 1910 akt. Gençtan, 2000: 85).

Mizah (Humor): Diğer insanlarda hoşla gitmeyen bir etki yaratmadan ve kendine de bir rahatsızlık vermeden, kişinin kendisine rahatsızlık veren duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade etmesini sağlayan bir savunma mekanizmasıdır. Mizah mekanizması sayesinde kişi kendisine rahatsızlık veren konulara karşı hoşgörülü olduğu gibi, zihninde hala o konularla meşgul olmaya devam etmektedir (Ersevim, 2013: 259).

Beklenti (Anticipation): Beklenti mekanizması, kişinin gelecek ile ilgili tehlike yaratabilecek olayları algılama ve bu olaylar ile ilgili gerçekçi düşünüp, alternatif tepkiler ve çözümler üretebilme şeklinde tanımlanmıştır. Bu durum tıpkı bastırma mekanizmasının beklenmedik bir anda ortaya çıkan korku ve dürtüleri kontrol altına alması gibi beklenti mekanizması da gelecekte ortaya çıkabilecek istenmeyen, hoşla gitmeyen durumları kontrol altına alır (Vaillant, 2000).

2.6.2. İmmatür Savunma Mekanizmaları

İlkel savunma mekanizmaları olarak kabul edilen immatür savunma mekanizmaları endişe ve kaygı durumlarından kurtulmak amacıyla kullanılır.

Yansıtma (Projection): Yansıtma mekanizmasını kullanan bir kişi kendi içinde yadsıdığı bir dürtüyü ya da olayı başkalarında görür ya da diğer insanların bu dürtüleri kendisinde gördüğünü düşünür (Öztürk, 2007: 59). Yansıtma mekanizması kişiyi anksiyeteden iki şekilde koruyabilir:

1. Kişi, kendinde olan eksikliklerin ya da yenilgilerin sorumluluğunu ya da suçunu başkalarına yükler.

2. Suçluluk duyguları uyandıracak şekildeki dürtülerini, düşüncelerini ve isteklerini diğer insanlara mal eder (Gençtan, 2000: 78).

Yansıtma mekanizmasıyla kişi, kendisinin sürekli izlendiğine, kendisine kötülük yapılacağına ve aldatılacağına inanır. Kişinin sahip olduğu bu inançları herhangi bir mantıksal tartışma ile değiştirebilmesi çok düşük bir ihtimaldir (Öztürk, 2007: 60).

Çocuk kaygıya neden olan duyguyu ve nesnenin bazı özelliklerini içe yansıtır böylece henüz çok yeni olan bir korku yaşantısını özümlemiş olur (A. Freud, 1936; Erim, 2004: 81). İlk çocukluk döneminde çocuğun beninin yansıtma kullanması doğal bir durum olarak görülebilir (A. Freud, 2004: 87).

Yadsıma-Düşleme (Denial-Phantasy): Kişinin tehlikeden kaçamadığı ve tehlikeyle baş edemediği durumlarda bu tehlike durumunu yok saymak ister ve bunun için de yadsıma mekanizmasını kullanır. Tüm ilkel savunma mekanizmaları çevredeki tehlikelerin varlığını yadsıma amacındadır (Gençtan, 2000: 73). Anna Freud iki tür yadsımadan söz etmiştir. 1. Düş (fantezi) yoluyla yadsıma ve 2. Söz ve eylemde yadsımadır (A. Freud, 2004: 56)

Fantezide yadsımada, çocuk gerçeğin hoş olmayan bir kısmını benimsememek için direnir ve öncelikle gerçekliğe sırt çevirip onu yadsır daha

sonra ise istenmeyenleri imgelerinde karşısına çevirir. Örneğin, beklenmedik bir sevgi nesnesi kaybı sonucunda şok etkisi altında olan bir çocuk, olayın nesnel unsurlarını yadsır ve gerçekliğin tahammül edemediği durumlarının yerine kendi ürettiği bir durumu ortaya çıkarır (A. Freud, 2004: 56).

Söz ve eylemde yadsımda fantezide yadsımdan farklı şekilde bir kısıtlama söz konusudur. Çocuk düş kurarken özgürdür ve kimseye anlatmadığı sürece çevresindeki insanlar ona karışamazlar fakat düşlerin söz ve eylem olarak oyuna dökülebilmesi için sahneye ihtiyacı vardır (A. Freud, 2012: 64).

Rasyonalizasyon (Rationalization): Anksiyetenin gücünü azaltmak amacıyla genellikle yadsıma mekanizmasıyla birlikte kullanılmaktadır. İki temel ögesi bulunur:

1. Kişinin davranışlarını haklı göstermesine yardımcı olma,
2. Ulaşılamayan hedeflere ilişkin hayal kırıklığının etkisinden kurtulma (Gençtan, 2000: 75).

Neden bulma mekanizması, geçmişte yaşadıklarımıza, şimdiki yaşamakta olduğumuz olaylara ya da gelecek için tasarladığımız davranışlar için mantıklı ve toplum tarafından onaylayabileceğini düşündüğümüz açıklamalar getirme şeklinde kullanılmaktadır (Gençtan, 2000: 75).

Ağır kişilik bozukluğu olan insanlarda, içki ve ilaç bağımlılığı olan kişilerde neden bulma en çok kullanılan savunma mekanizmalarından birisidir (Öztürk, 2007: 64). Neden bulma mekanizması nevrotik eğilimli kişilerin yaşamında sürekli olarak kullanılmaktadır. Gerçek benlik ve ideal benliğin birbirinden uzaklaştığı oranda bu savunma mekanizmasının da kullanımı artmaktadır (Gençtan, 2000: 76).

Pasif saldırganlık (Passive aggression): Psikanalitik görüşe göre pasif-saldırgan kişilik anal dönemde otoriteyle yaşanan çatışmaların ve karşılıklı güç gösterilerinin kalıntısı olarak yorumlanmaktadır.

Çocuğun dürtüleri ile egosu arasındaki ilişkinin gelişmesi açısından tuvalet eğitimi önemli bir yere sahiptir. Bu eğitim, çocuğun çevreyi dikkate alması ile dürtü doyumunu, geri bırakmayı veya ondan vazgeçmeyi öğrenip

öğrenemeyeceği ilk süreçtir. Çocuk tuvalet eğitimi sırasında dürtülerinin anında tatmin edilmesinin engellenmesine ya kızgın bir şekilde karşı koyar ya da dışkısını boşaltarak bu durumu protesto eder veya annesi tarafından cezalandırılması ihtimaline karşı korku duyarak boyun eğer ve dışkısını boşaltmaktan kaçınır (Topçuoğlu, 2003).

Yer değiştirme (Displacement): Bir uyarının neden olduğu tepkinin ortaya çıkarılması tehlikeli olduğu durumlarda tepkinin o uyarandan farklı bir uyarana yöneltilmesine ya da kişinin o tepki yerine başka bir tepki gösterilmesine yön değiştirme denir. Genellikle kişinin yönetmekte zorluk yaşadığı duygularının yoğun olduğu durumlarda kullanılan yön değiştirme mekanizması iki farklı şekilde çalışır:

1. Yönetilmekte güçlük çekilen duygu, ait olduğu kişi ya da durumla ilgisi olmayan başka bir kişi ya da duruma yöneltilir,

2. Tehlikeli sayılan duygunun yarattığı tepkinin yerine başka bir tepki gösterilir (Gençtan, 2000: 90).

Dışa vurma (Acting out): Bilinçdışı meydana gelen duygu, düşünce ve istekleri dış çevreye ilişkin görme eğiliminde olmasıdır. Nevrotik eğilimli kişilerde bu durum kendi eksikliklerinden dolayı dış çevreyi sorumlu olarak algılama şeklinde görülmektedir. Benlik tamamen terkedilir ve olaylar benliğin dışında yaşanmış gibi algılanır (Gençtan, 2003: 77).

Yalıtım (İsolation): Yaşanan her ruhsal yaşantının hem bilişsel hem de duygusal bir yanı bulunmaktadır. Örneğin geçmişle ilgili yaşanmış olan bir olayın hatırlanmasında, olayın yeri, zamanı ve nedeni gibi bilişsel yönleri vardır. Aynı olaya karşı kişinin duygusal tepkileri de vardır ve o olay hatırlanırken bu duygusal tepkiler de canlanır (Öztürk, 2012: 66).

Freud yalıtım terimini özellikle nevrozlarda daha belirgin olarak görülen bir savunma mekanizmasını tarif etmek için kullanmıştır. Bu savunma mekanizmasına göre daha önce yaşanmış olan hoş olmayan bir durum duygudan arındırılır ve çağrışım bağlantıları bozulur böylece sıradan düşünce sürecinden soyutlanmış olur (Freud, 1929 akt. Yalom, 1999: 557).

Çağdaş psikoterapiye göre ise yalıtım, yalnızca biçimsel bir savunma mekanizması olarak değil, benliğin yaşanan herhangi bir olay yüzünden parçalanması için de kullanılmaktadır. Bu nedenle kişi yalıtma mekanizmasını duygularını ve isteklerini bastırmak istediği zorunluluk durumlarını kendi dilekleri gibi kabul ettiği, kendi yargılarına güvenmediği ve kendi potansiyelini bastırmak istediği durumlarda kullanır (Yalom, 1999: 557).

Duygusal soyutlanma mekanizması bazı durumlarda neden bulma mekanizmasıyla birlikte de kullanılabilir. Kişi, kendine acı veren yaşantılardan mantıklı açıklamalar yaparak kurtulmaya çalışır (Gençtan, 2000: 93).

Bedenselleştirme (Somatization): Psişik sorunların beden dili ile sergilenmesidir. Genel anlamda gizli, gerçeklikten uzak, sembolik ve yoğun bir şekilde görülür. Psişik semptomlar klinik durumlar ile birlikte görüldükleri zaman anlaşılması güç hale gelmektedir. Somatik konversiyon histeri kavramına eşdeğer olarak görülmektedir. Somatizasyon, kişinin hiçbir klinik bulgu olmadan ağrı, sızılardan yakınmasıdır. Somatizasyon hastalarında şikayetlere neden olan durum aslında koruyucu bir savunma mekanizmasıdır. Eğer bu koruyucu mekanizmalar olmasaydı hastalar daha yoğun bir şekilde ruhsal ve zihinsel şikâyetler yaşayacaklardı (Ersevrim, 2013: 252).

Değersizleştirme (Devaluation): Değersizleştirme mekanizması patolojik örgütlenmelerde hastalıklı bir işleve neden olur. Özellikle sınır kişilik bozukluğu, narsistik kişilik bozukluklarında ve obsesif-kompulsif kişilik yapısında veya manik-depresif yapının depresif kısmında bu mekanizmaları açık bir şekilde görülmektedir. Borderline kişilik örgütlenmesi olan bir kişide kötü kendilik değeri ortaya çıktığı zaman çok değersiz, aşağılık ve pislik gibi bir duygu durumu oluşur. O durumda dünya da çok kötü ve pis olarak algılanır. Kişi karşısındaki nesnelere de aynı şekilde hissedilir. Narsistik kişilik örgütlenmesinde kendini değerli olarak algılayan mekanizmalar hep kendi içinde kalırken kötü kendilik dış dünyaya yansıtılmış ve böylece dış dünya basit, küçük ve değersiz olarak algılanmıştır (Özakkaş, 2008).

Disosiyasyon (Dissociation): Fransız ruhbilimci Janet tarafından ortaya atılan disosiyasyon, zihinsel süreçlerinin belli bir kısmının bilincin bütünlüğünden

çözülerek özerklik kazandığını ve bilinç bütünlüğünde herhangi bir şekilde zayıflama ortaya çıkması durumunda bu düşüncelerin özerk etkinliği altında bir takım belirtiler ortaya çıkmıştır. Dissosiyasyona örnek olarak uyurgezerlik, histerik unutmalar, kaçmalar ve çoğul kişilik bozuklukları gösterilebilir (Öztürk, 2012: 61).

Bölme (Splitting): En ilkel savunma mekanizmalarından biri olan bölme kişinin benliğinde bulunan doğal dürtülerin ya da içe atılan nesnelere olumlu ya da olumsuz, iyi ve kötü parçalara bölünmesi ve iyinin yaşatılması kötünün yok edilmesi ya da kötünün yaşatılması ve iyinin yok edilmeye çalışılması olarak kullanılmaktadır. Şizofreni ve birçok sınır bozukluklarında bölünme ve içten bölünmeye eğilim bulunur (Öztürk, 2012: 61).

Otistik fantezi (Autistic fantasy): Fanteziler insan zihni tarafından çatışmaları çözebilmek ve onlardan kaçabilmek için ortaya atılmışmış ‘yedek’ lerdir. Bunlar eğer bilinçli bir şekilde yapılırsa gün düşleri olarak adlandırılabilir. Erken çocukluk döneminde ise fanteziler zihinsel işlevlerin büyük bir bölümünü kapsamaktadır ve neredeyse bilinç ötesiyle eşdeğer niteliktedir. Bunların ilkel bastırma mekanizmalarının büyük bir kısmını oluşturduğu düşünülmektedir (Ersevrim, 2013: 224).

2.6.3. Nevrotik Savunma Mekanizmaları

Kişi savunma mekanizmalarını zor durumlarla başedebilmek için gereğinden fazla kullanması ve normal yaşama uyum sağlamasını engellemesi kişiye zarar verebilir. Böyle bir durumda nevroitik savunma mekanizmalarının kullanımı söz konusu olur (Gençtan, 2003: 67).

İdealleştirme (Idealization): Kişinin gerçek yaşamda ya da hayalinde sevgi nesnesine gereğinden çok daha fazla yaptığı libidinal yatırımdır. Bu yatırım büyüme sürecinse olan bir çocuğa özdeşleşme sürecine çok yararlı olabilmektedir. İdealleştirme mekanizması kimliğini bulmuş kişilerde bile kullanılmaktadır ve yaratıcılık düzeyini arttırabilir. Kişinin kendi egosu ile olan doyumsuzluğu libidonun yeni bir ideal bulması ve bulunan ideale bu doyumsuzluğun transferi ile tatmin edilebilir. Bu durumda içgüdülerin doyumsuz kaynağının yerine yeni bir nesne söz konusu olmuş olur.

İdealizasyon özdeşleşmenin hazırlayıcı aşaması olarak görülmektedir. Bu iki savunma mekanizması süperegonun oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Bu mekanizma nevrotik bir şekilde kendini suçlama durumuna gelebilir. Yani idealize edilen nesne kaybolursa, kişi kayıp ve suçluluk duygusunu yaşar (Ersevîm, 2013: 225).

Karşıt tepki geliştirme (Reaction formation): Suçluluk duygusu yaratan istekler çok yoğun olduğu zaman bunları baskı altında tutmak zor olduğu için bu isteklerin tam tersi olan tutum ve davranışlar geliştirerek kişinin kendisini korumaya çalışmasıdır. Böylece kişi içsel dürtü ve isteklerine engeller koyarak baskı mekanizmasını kullanır ve olumsuz duyguları bilinç düzeyinden uzak tutmuş olur. Bir insanda karşıt tepki oluşturma mekanizmasının yerleşmesi, çoğu zaman obsesif-kompulsif bozukluğun ortaya çıkmasına neden olur (Gençtan, 2000: 97). Anal kişilik olarak bilinen aşırı cimrilik, titizlik, inatçılık ve kararsızlık özelliği gösteren kişilerde bu savunma mekanizmasının yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir (Öztürk, 2012: 65). Sevginin nefrete çevrilmesi, içe yansıtma ve yansıtmanın başlattığı süreçleri tamamlar ve paranoid hezeyanların oluşması için zemin hazırlar (A. Freud, 2012: 86).

Yapma-bozma (Undoing): Kişinin gerçekte ya da düşüncesinde yaptığı ya da yapmayı düşündüğü bir davranışı etkisiz hale getirmek, tarafsızlaştırmak ya da yapılmamış gibi saymak amacıyla yapma-bozma mekanizması kullanılmaktadır. Obsesif-kompulsif kişilik bozukluklarında ve nevrozda görülmektedir (Öztürk, 2012: 67). Freud 'Haz İlkesinin Ötesinde' adlı makalesinde kendini mahvetme içgüdüsünün varlığının bazı klinik belirtilerle yani tekrarlama kompulsiyonlarıyla açığa çıkarılabileceğini belirtmiştir. Bu kompalsiyonlardan sonra kişiler davranışın sonucunda acı çekerler fakat geçmişteki davranışlarını tekrarlama eğilimi gösterirler (Ersevîm, 2013: 262).

Psödo altruizm (Pseudo altruism): Bu savunma mekanizması kişilerin kendi içgüdülerini başkalarını faydalı olma yolu ile doyurulması amacıyla kullanılır. Bu nedenle bu mekanizmayı kullanan kişiler toplumda çok değer görürler. Anna Freud ego ve savunma mekanizmaları kitabında ablasının birlikte çıktığı erkekte gözü olmasına rağmen onu güzelleştirmek için uğraşan bir kızdan bahseder (Ersevîm, 2013: 216).

2.7.Savunma Mekanizmaları ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Erdem, Işıntaş Özgen ve Özşahin (2008) yaptıkları araştırmada savunma biçimlerinin uyum bozukluğundaki rolünü incelemişlerdir. Buna göre askerlik görevi sırasında uyum bozukluğu tanısı almış olguların savunma biçimlerinin sağlıklı kontrol grubuna göre farklılık gösterip göstermediği ve olguların depresyon ve anksiyete semptomları ile ilişkili olup olmadığına bakmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre uyum bozukluğu olgularının yüceltme, baskılama ve matür savunma biçimleri toplam puanının sağlıklı kontrol grubundan düşük olduğu, yansıtma, pasif agresyon, dışa vurma, otistik fantezi, yer değiştirme, bölünme, mantıksallaştırma, bedenselleştirme ve immatür savunma biçimleri toplam puanının ise sağlıklı kontrol grubundan yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca uyum bozukluğu olgularının Beck depresyon ölçeği puanlarının yansıtma, pasif agresyon, dışa vurma, inkar, yer değiştirme ve immatür savunma biçimi toplam puanı ile, Beck anksiyete ölçeği puanlarının ise pasif agresyon, yer değiştirme ve immatür savunma biçimi toplam puanı ile pozitif bağıntılı olduğu saptanmıştır.

Taşkent (2010), yaptığı araştırmada alkol ve/veya madde bağımlılığı olan bireyler ile bağımlılığı olmayan bireylerin kullandıkları psikolojik savunma mekanizmalarını karşılaştırmıştır. Ayrıca bağımlılık şiddeti, çocukluk çağı travma ve disosiyatif yaşantı deneyimlerinin kullanılan savunma mekanizması üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda alkol/madde bağımlılığı olan bireylerin nevrotik savunma mekanizmalarını, bağımlılığı olmayan bireylere göre daha sık kullandığını bulmuştur. Çocukluk çağındaki travma deneyimleri, disosiyatif yaşantı deneyimleri ve bağımlılık şiddeti arasında pozitif bir korelasyon olduğunu bulmuş ve bunların immatür savunma mekanizmaları kullanımını arttırdığı saptamıştır. Ayrıca bağımlılığı olan kadın bireylerin erkek bireylere göre immatür savunma mekanizmalarını daha sık kullandığı tespit edilmiştir.

Anlı (2001), EEG ile savunma mekanizmalarının ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre yansıtma mekanizması ile beynin biyolojik işlevleri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer savunma mekanizmaları ile

beynin biyolojik işlevleri arasında bir ilişki olabileceğine dair herhangi bir güçlü elektrofizyolojik kanıt elde edilmemiştir.

Burçak (2012) tarafından iç denetim programının ergenlerin denetim odağı üzerindeki etkisini incelemek, öğrenilmiş güçlülük ve savunma mekanizmalarını kullanma biçiminin uygulanan eğitim programından etkilenip etkilenmediğini saptamak için araştırma yapılmıştır. Deney, kontrol ve pilot grupların oluşturulmasında denetim odağı ölçeği puanları dikkate alınmıştır. Araştırmanın bulgularına göre deney grubuna katılan öğrencilerin öntest-sontest denetim odağı puanları arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğrenilmiş güçlülük puanlarında öntest-sontest arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Savunma mekanizmalarını kullanma biçimleriyle ilgili olarak, nesneye yöneltme alt ölçeği puanlarında anlamlı bir düşüş saptanmıştır. Yansıtma, kendine yöneltme, tersine çevirme ve ilkeleştirme mekanizmaları açısından anlamlı bir farklılık yoktur. İzleme testi sonuçlarına bakıldığında, denetim odağı, öğrenilmiş güçlülük ve nesneye yöneltme sontest-izleme testi puanları arasındaki fark anlamlı değildir. Öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmayan tersine çevirme alt ölçeğinde ise, öntest-sontest izleme testi puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Yurtseven (2010) yaptığı çalışmada “Ötekiyleyen Ben” Temsilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 39’u erkek ve 45’i kadın olmak üzere 84 İstanbul Bilgi Üniversitesi lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma sonucuna göre kaygı ve savunma arasında pozitif bir ilişki bulunmuş ve kadın ve erkek katılımcılar olgun olmayan savunmalar açısından farklılık göstermiştir. Kaygı düzeyi-savunma mekanizmaları ile temsiller arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı olmayan düzeyde bulunmuştur. İkinci olarak, erkek katılımcıların temsilleri ağırlıklı olarak olumluysen, kadın katılımcıların ötekiyleyen ilişkide kendilerini hem olumlu hem olumsuz algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki gruba ait katılımcıların da hayatlarındaki önemli kişilerin daha çok arkadaşlarından ve sonra anneden oluştuğu belirlenmiştir. Son olarak, araştırmanın bulguları göz önüne alınırsa “olmak istediğim” ve “genelde olduğum” halimle ben “ötekiyleyen ben” organizasyonda daha entegre olduğu

gözlemlense de, “en kötü halimle ben” temsilinin diğer “ben” temsillerine göre daha fazla reddedilen temsil olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular, kaygı, savunma mekanizmaları ve temsiller arasındaki ilişkiyi, cinsiyet farklarına da dikkat ederek desteklemiştir.

Pellitteri (2010), tarafından duygusal zeka ve ego savunma mekanizmalarının kullanılması ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya 22 erkek 85 kadın katılmıştır. Duygusal zekâ üç kısma ayrılarak araştırılmıştır. İlk kısımda duygusal algılama denilen başkalarının duygularının farkında olabilme dürüst olan kişilerle dürüst olmayan kişileri ayırt edebilme, ikinci kısımda duyguları düzenleme yani duygularını yönetme ve negatif duyguları engelleme yer almaktadır. Son kısımda ise, duyguları anlayabilme yeteneği yer almaktadır. Araştırmanın sonuçlarında duygusal zekânın ego savunma mekanizmalarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Olgun savunma mekanizmalarını kullanan insanların kullanmayanlara göre duygusal zekâlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Malone ve ark. (2013) tarafından orta yaş döneminde kullanılan olgun savunma mekanizmalarıyla yaşlılık dönemindeki fiziksel sağlık ile ilişkisinin araştırıldığı boylamsal bir çalışma yapılmıştır. Sosyal desteğin aracı olarak ölçüldüğü bu araştırmaya 90 erkek katılmıştır. Katılımcılar ergenlik döneminin sonundan yaşlılık dönemine kadar kontrol altında tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda orta yaş döneminde kullanılan olgun savunma mekanizmalarının ilerdeki fiziksel sağlığı olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Ayrıca sosyal desteğin olgun savunma mekanizmalarının kullanılmasında aracı bir rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Olgun savunma mekanizmalarının kullanılması sosyal ilişkileri güçlendirmekte ve bu durum da ilerideki sağlığı olumlu yönde etkilemektedir.

Nickel ve Egle (2006), tarafından savunma mekanizmaları, çocukluk döneminde yaşanan istismar ve yetişkinlikteki psikopatoloji ile ilişkisinin araştırıldığı bir çalışma yapmışlardır. Araştırmaya Almanya’da bir hastanede psikosomatik bölümde tedavi görmekte olan 266 kişi ile ortopedi bölümünde tedavi gören 109 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda ise, çocukluk döneminde fiziksel ya da cinsel istismara maruz kalan çocukların yetişkinlikte

immatür savunma mekanizmaları geliştirdikleri ve somatik belirtiler görüldüğü saptanmıştır. Olgun savunma mekanizmalarıyla istismar arasında bir ilişki bulunamamıştır.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin istatistiksel analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul Arel Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda farklı bölümlerde öğrenim gören yaşları 18-33 arasında değişen 450 kişi oluşturmaktadır. Fakat 425 kişinin sonuçları değerlendirilmiştir. Örneklem grubunda 190 kadın 235 erkek bulunmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacı ile katılımcılara, araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi ve Savunma Biçimleri Testi uygulanmıştır.

3.3. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmada öğrenciler ve ailelerinin sosyo-demografik özellikleriyle ilgili veri toplamak amacıyla uygulanan bilgi formunda yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve algılanan sosyoekonomik düzey gibi kişisel bilgilerin yanı sıra 0-6 yaş döneminde yaşanan travmatik olaylar, çocukluk döneminde yaşanan şiddet yaşantısına ilişkin sorular yer almaktadır. Bu değişkenlerin çocukluk döneminde yaşanan travmatik yaşantıların, yetişkinlikte ortaya çıkan

bağlanma stilleri ve kullanılan savunma mekanizmaları arasındaki ilişkiye ne derece etki ettiğini tespit edilebilmek için çeşitli sorular yer almaktadır.

3.3.1. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği

Ölçeğin özgün adı “ Childhood Trauma Questionnaire (CTQ)” dir. 1994 yılında Bernstein tarafından 70 madde olarak geliştirilen bu ölçek, 1995 yılında 54 maddeye indirilmiş ve 1998 yılında yeniden düzenlenerek 28 maddelik kısa form haline getirilmiştir. Çocukluk çağındaki fiziksel, cinsel kötüye kullanım ve fiziksel ve duygusal ihmal yaşantılarını geriye dönük olarak taramaya yönelik 28 soruluk bir öz bildirim ölçeğidir (Berstein ve ark., 2003). Türkçeye uyarlanması ve geçerlik-güvenilirlik çalışması Şar (1996) tarafından yapılmıştır. Ayrıca 28 maddelik form da Şar tarafından uyarlanmıştır. 28 maddeden oluşan 1-5 likert tipi ölçek, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt ölçeklerine sahiptir. Ölçek 12 yaş ve üzeri bireylere uygulanabilmektedir. Kişinin kendi başına uygulayabileceği ve uygulama süresinin 5 dakika olduğu bir ölçektir. Cevaplar soru formu üzerine işaretlenir (Berstein ve ark., 2003). Ölçekteki 5 madde fiziksel istismarı, 5 madde cinsel istismarı, 5 madde duygusal istismarı, 5 madde fiziksel ihmali, 5 madde duygusal ihmali ölçmeye yöneliktir. Ayrıca 3 madde travmayı küçümseme, inkârı ölçme soruları bulunmaktadır. Bu sorular, sonuçların daha doğru olarak değerlendirilmesi amacıyla dâhil edilmiştir. Yanıt seçenekleri (1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) zaman zaman, (4) sıklıkla, (5) çok sık olarak verilmektedir.

Her soru 1-5 arası puanlandırılır ve ayrı ayrı travmatik yaşantı alt ölçeklerinin ve toplam puanın hesaplanmasına olanak tanımaktadır. Fiziksel istismar alt ölçeği 8, 9, 10, 14, 16 maddelerle, cinsel istismar alt ölçeği 19, 20, 22, 23, 26 maddeleriyle, duygusal istismar alt ölçeği 2, 7, 13, 17, 24 maddeleriyle, fiziksel ihmal alt ölçeği 1, 3, 5, 15, 28 maddeleriyle (ters kodlanarak yani 1’ler 5, 2’ler 4 şeklinde kodlanarak), duygusal ihmal alt ölçeği 4, 6,12, 18, 27 maddeleriyle (yine ters kodlanarak) hesaplanır. Her bir ölçek tek tek toplanır ve 5’e bölünür. Ayrıca ölçeğe ait toplam puan 5 ölçeğin puanlarının toplamıyla hesaplanabilmektedir. Kişinin travmayı küçümseme ve

inkârı 11., 21., 25. Maddeler ile (sadece 5 puan verilen sorular toplanarak) hesaplanır (Bernstein ve Fink, 1998 akt. Chasan).

3.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Griffin ve Bartholomew (1994a) tarafından bağlanma stillerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 17 maddeden oluşmaktadır ve yakın ilişkilerdeki dörtlü bağlanma stilini (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) ölçmeyi amaçlayan alt ölçekleri vardır. Ölçeğin 5. maddesi 18. madde olarak ters madde olarak yeniden kodlanmakta ve kayıtsız bağlanma stili alt ölçeğini oluşturmaktadır. İlişki Ölçekleri Anketi'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmış ve yeterli psikometrik özellikleri taşıdığı belirtilmiştir. Ölçeğin alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayıları alfa .27 ile .61 değerleri arasındadır. Güvenli bağlanma stilini ölçeğin 3, 7, 8, 10 ve 17. maddeleri oluşturmakta; korkulu bağlanma stilini ölçeğin 1, 4, 9 ve 14. maddeleri oluşturmakta; saplantılı bağlanma stilini ölçeğin 5(ters), 6, 11 ve 15. maddeleri oluşturmakta; kayıtsız bağlanma stilini ölçeğin 2, 5, 12, 13 ve 16. maddeleri oluşturmaktadır. Ölçeğin yeterli düzeyde test-tekrar test güvenirliliği (.78) bulunmuştur; bağlanma biçimleri arasında beklendik yönde ilişkiler mevcuttur. Literatürle tutarlı biçimde karşıt bağlanma biçimleri aynı faktörde toplanmaktadır; yapı geçerliği yüksektir (Sümer 1999). Griffin ve Bartholomew (1994), İÖA alt ölçeklerinin iç tutarlılıklarının düşük bulunmasının alt ölçeklerin az sayıda maddeden oluşmasından veya ölçeklerin psikometrik kalitesinin yetersizliğinden değil, alt ölçeklerin hem benliğe hem de başkalarına ilişkin iki modeli birlikte içermesinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir (Sümer ve Güngör 1999).

3.3.3. Savunma Biçimleri Testi

Savunma Biçimleri Testi 40 maddelik form (SBT-40) bilinçdışı kullanılan savunma biçimlerinin bilinç düzeyindeki yansımalarını deneysel olarak değerlendiren, toplam 40 madde ve 20 savunmadan oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Andrews, Singh ve Bond (1993) tarafından geliştirilen

testte her bir madde 1 (Bana hiç uygun değil) ile 9 (Bana çok uygun) arasında değerlendirilmektedir. Ölçekteki 20 savunma mekanizması immatür, nevrotik ve matür savunmalar olarak 3 boyutta toplanmıştır. Her bir alt savunma ve 3 savunma biçiminin hesaplanmasında toplam puan ya da aritmetik ortalama kullanılabilir.

Andrews ve arkadaşları (1993), SBT-40'ın güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını sağlıklı grup, anksiyete bozukluğu hasta grubu ve çocuklarına çeşitli tacizlerde bulunan ebeveynlerden oluşan bir örneklem üzerinde gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada ölçekteki 20 savunmanın immatür, nevrotik ve olgun savunmalar olarak 3 boyutta toplandığı gösterilmiştir. İmmatür savunmalar, yansıtma, pasif saldırganlık, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi, inkar, yer değiştirme, disosiyasyon, bölünme, mantıksallaştırma, bedenselleştirme; Nevrotik savunmalar, yapma-bozma, yapay özgecilik, idealleştirme, karşıt tepki geliştirme; Olgun savunmalar ise yüceltme, mizah, beklenti, baskılamadır. Aynı çalışmada, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı İmmatür Savunmalar, Nevrotik Savunmalar ve Olgun Savunmalar için sırasıyla .68, .58, ve .80 olarak bildirilmiştir. Test-tekrar test tutarlılığı ise, değerlendirme aralığı 4 hafta olarak verildiğinde Olgun Savunmalar için .75, Nevrotik Savunmalar için .78 ve İmmatür Savunmalar için .85 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için Bodur'un (1999) SBT'nin 88 maddelik formu için titizlikle yürüttüğü dil eşdeğerliği çalışması esas alınmıştır.

Yılmaz ve ark. (2007) tarafından yapılan Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında SBT-40'ın psikometrik özellikleri incelendiğinde, iç-tutarlılık katsayısı Olgun Savunma Biçimi, Nevrotik Savunma Biçimi ve İmmatür Savunma Biçimi için sırasıyla .70, .61 ve .83 olarak saptanmıştır. Ayrıca, madde toplam test korelasyon katsayıları Olgun Savunma Biçimi için .49 ile .66 arasında değişirken, Nevrotik Savunma Biçimi için .42 ile .63 arasında, İmmatür Savunma Biçimi için ise .23 ile .70 arasında değişmektedir. Kullanılan savunma biçimlerine göre ise klinik grupta nevrotik ve immatür savunmaların sağlıklı gruba göre daha fazla kullanılırken, olgun savunmaların daha az kullanıldığı bulunmuştur. Sonuç olarak, bulgular doğrultusunda, SBT-40'ın Türkçe formunun kabul edilir psikometrik özelliklere sahip olması,

Olgun, Nevrotik ve İmmatür Savunma Biçimleri olmak üzere 3 boyutu olan bu testin kültürlerarası bir özelliğe sahip olduğunu destekler niteliktedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma, İstanbul Arel Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan anketler araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Ölçme araçları doldurulmadan önce katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu verilerek araştırmanın amacı, araştırmada hangi test ve ölçeklerin kullanıldığı, uygulama şekli, süresi, araştırmanın yararı, gizlilik sınırları, başladıktan sonra vazgeçme hakları gibi bir takım bilgiler aktarılmış ve arkasından sırası ile Kişisel bilgi formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ve Savunma Biçimleri Testi verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyiyle, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır.

Verilerin analizi aşamasında, travma düzeyi, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları demografik özellikler açısından farklılıklarını belirlemek için hipotez testleri kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek için “bağımsız t testi”, “tek yönlü varyans analizi”, “kruskal wallis testi” ve “mann-whitney u testi” kullanılırken, anlamlı düzeyde farklılığın tespit edildiği durumlarda hangi ikili gruplar arasında fark olduğunu belirlemek amacıyla da çoklu karşılaştırma yöntemlerinden Tukey ve LSD testlerinden yararlanılmıştır.

Çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişki kısmi Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır.

Kısmi korelasyon katsayısı, iki değişken arasındaki ilişkiyi, bu değişkenlerle ilişkili olan bir ya da daha fazla sayıda değişkenin kontrol edilmesiyle hesaplanmasını sağlar (Büyüköztürk, 2012: 34).

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara araştırmanın amaçları çerçevesinde ve amaçların sırasına göre yer verilmiştir. Araştırmanın yapıldığı grubun ve uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin istatistiksel analizleri de bu bölümde sunulmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 1. Cinsiyet Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Travma Türleri	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Duygusal İstismar	kadın	190	1,2442	,50284	,03648	-,835	,404
	erkek	235	1,2826	,44317	,02891	-,824	,411
Fiziksel İhmal	kadın	190	3,4874	,27477	,01993	1,114	,266
	erkek	235	3,4545	,32359	,02111	1,133	,258
Duygusal İhmal	kadın	190	1,7926	,76161	,05525	-2,007	,045*
	erkek	235	1,9379	,72564	,04734	-1,996	,047*
Minimal-izasyon	kadın	190	,5193	,40779	,02958	,342	,733
	erkek	235	,5064	,37023	,02415	,338	,735
Travma düzeyi	kadın	190	,3276	,04800	,00348	-1,999	,046*
	erkek	235	,3371	,04845	,00316	-2,001	,046*

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre duygusal istismar ve fiziksel ihmal sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunamamıştır.

Duygusal ihmal sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılaşma vardır. Duygusal ihmal sonuçlarının erkeklerde ($\bar{X}=1,93$) kızlara ($\bar{X}=1,79$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Travma düzeyinde de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Erkeklerin travma düzeyinin ($\bar{X}=,33$) kadınlara göre ($\bar{X}=,32$) yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 2. Cinsiyet Değişkenine Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Travma Türleri	Cinsiyet	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçları	Z	U
Fiziksel İstismar	kadın	190	200,52	38099,50	19954,500	-3,180	,001*
	erkek	235	223,09	52425,50			
Cinsel İstismar	kadın	190	206,05	39149,50	21004,500	-1,664	,096
	erkek	235	218,62	51375,50			

Anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak kabul edilmiştir.

Sıra ortalamaları dikkate alındığında cinsiyete göre fiziksel istismar erkeklerde ($\bar{X}=223,09$) kızlara göre ($\bar{X} =200,52$) anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre cinsel istismarda farklılık görülmemiştir.

Cinsiyet değişkenine göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait t Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	SH	T	P
Güvenli Bağlanma	kadın	190	2,4411	,37289	,02705	-4,321	,000*
	erkek	235	2,6026	,39113	,02551	-4,343	,000*
Saplantılı Bağlanma	kadın	190	2,3132	,46215	,03353	-1,692	,091
	erkek	235	2,3883	,44938	,02931	-1,687	,092

Kayıtsız	kadın	190	2,7032	,44921	,03259	-,382	,703
Bağlanma	erkek	235	2,7226	,57196	,03731	-,392	,696

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bağımsız t testi sonuçlarına göre; cinsiyet değişkenine göre saplantılı ve kayıtsız bağlanma biçimlerinde anlamlı derecede farklılaşma görülmemiştir.

Güvenli bağlanma stilinde anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Ortalamalar dikkate alındığında erkeklerin güvenli bağlanma stili ($\bar{X}=2,60$) kadınlara göre ($\bar{X}=2,44$) anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Cinsiyet	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçları	Z	U
Korkulu Bağlanma	kadın	190	236,34	44904,50	17890,500	-3,572	,000*
	erkek	235	194,13	45620,50			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Korkulu bağlanma biçiminde anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Sıra ortalamalarına bakıldığında kadınların korkulu bağlanma stili ($\bar{X}=236$) erkeklere göre ($\bar{X}=194$) anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre kullanılan savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait t Testi Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	SH	T	P
Matür	kadın	190	5,7243	1,29544	,09398	,609	,543
	erkek	235	5,6473	1,29627	,08456	,609	,543
İmmatür	kadın	190	5,3645	1,29976	,09429	1,328	,185
	erkek	235	5,1883	1,40642	,09174	1,339	,181
Nevrotik	kadın	190	4,2116	1,14673	,08319	-1,431	,153
	erkek	235	4,3640	1,04460	,06814	-1,417	,157

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre kullanılan savunma mekanizmalarında (matür, nevrotik ve immatür) anlamlı derecede farklılaşma görülmemiştir.

Yaş değişkenine göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 6. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerler

Travma Türleri	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss
Fiziksel İstismar	18-21	332	1,0705	,25159
	22-25	52	1,1654	,41106
	26-33	41	1,0390	,12821
	Toplam	425	1,0791	,26910
Cinsel İstismar	18-21	332	1,1145	,43101
	21-25	52	1,2115	,62298
	26-33	41	1,0585	,14996
	Toplam	425	1,1209	,44186
Duygusal	18-21	332	1,2554	,47161

İstismar	22-25	52	1,3923	,51634
	26-33	41	1,1854	,37253
	Toplam	425	1,2654	,47060
Fiziksel İhmal	18-21	332	3,4723	,29263
	22-25	52	3,4731	,35209
	26-33	41	3,4390	,32317
	Toplam	425	3,4692	,30284
Duygusal İhmal	18-21	332	1,8488	,74341
	21-25	52	1,9769	,79868
	26-33	41	1,9366	,68328
	Toplam	425	1,8729	,74457
Minimalizasyon	18-21	332	,5231	,38580
	21-25	52	,4872	,37025
	26-33	41	,4553	,42003
	Toplam	425	,5122	,38706
Travma Düzeyi	18-21	332	,3316	,04761
	22-25	52	,3467	,06008
	26-33	41	,3255	,03417
	Toplam	425	,3328	,04842

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 7. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine İlişkin ANOVA Sonuçları

Travma Türleri	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Fiziksel İhmal	Gruplar arasında	,041	2	,021	,224	,799
	Gruplar içinde	38,845	422	,092		
	Toplam	38,886	424			
Duygusal İhmal	Gruplar arasında	,922	2	,461	,831	,436

	Gruplar içinde	234,137	422	,555		
	Toplam	235,059	424			
Minimal-İzasyon	Gruplar arasında	,205	2	,102	,682	,506
	Gruplar içinde	63,316	422	,150		
	Toplam	63,521	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş değişkenine göre cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır.

Tablo 4. 8. Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Travma Türleri	Yaş	N	Sıra Ortalamaları	Sd	Ki Kare	p
Fiziksel İstismar	18-21	332	210,63	2	5,392	,067
	22-25	52	234,48			
	26-33	41	204,93			
	Toplam	425				
Cinsel İstismar	18-21	332	209,08	2	7,291	,026*
	22-25	52	240,13			
	26-33	41	210,30			
	Toplam	425				
Duygusal İstismar	18-21	332	209,75	2	6,039	,049*
	22-25	52	246,48			
	26-33	41	196,89			
	Toplam	425				
Travma	18-21	332	208,75	2	3,565	,168

Düzeyi	22-25	52	243,09			
	26-33	41	209,22			
	Toplam	425				

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş değişkenine göre, fiziksel istismar ve travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma görülmemektedir.

Cinsel istismar yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Sıra ortalamaları dikkate alındığında 18-21 yaş arasında cinsel istismar yaşantısı ($\bar{X}=209$) 22-25 yaş arasında ($\bar{X}=240$) ve 26-33 yaş arasında ($\bar{X}=210$) anlamlı farklılaşma görülmektedir.

Duygusal istismar yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında 18-21 yaş arasında duygusal istismar yaşantısı ($\bar{X}=209$), 22-25 yaş arasında ($\bar{X}=246$) ve 26-33 yaş arasında ($\bar{X}=196$) anlamlı farklılaşma görülmektedir.

Yaş değişkenine göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 9. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bağlanma Stilleri	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss
Güvenli Bağlanma	18-21	332	2,5127	,39016
	22-25	52	2,5692	,34841
	26-33	41	2,6244	,43862
	Toplam	425	2,5304	,39099
Korkulu Bağlanma	18-21	332	2,5143	,54307
	22-25	52	2,3606	,46814
	26-33	41	2,3476	,43617
	Toplam	425	2,4794	,52812
Saplantılı	18-21	332	2,3306	,46528

Bağlanma	22-25	52	2,4231	,43594
	26-33	41	2,4634	,38552
	Toplam	425	2,3547	,45613
Kayıtsız Bağlanma	18-21	332	2,7271	,53550
	22-25	52	2,6577	,49679
	26-33	41	2,6780	,41684
	Toplam	425	2,7139	,52018

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 10. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Güvenli Bağlanma	Gruplar arasında	,545	2	,273	1,790	,168
	Gruplar içinde	64,273	422	,152		
	Toplam	64,818	424			
Korkulu Bağlanma	Gruplar arasında	1,851	2	,926	3,356	,036*
	Gruplar içinde	116,406	422	,276		
	Toplam	118,257	424			
Saplantılı Bağlanma	Gruplar arasında	,921	2	,460	2,226	,109
	Gruplar içinde	87,295	422	,207		
	Toplam	88,216	424			
Kayıtsız Bağlanma	Gruplar arasında	,275	2	,137	,507	,603
	Gruplar	114,453	422	,271		

	çinde					
	Toplam	114,728	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş değişkenine göre bağlanma stillerine ait puan ortalamalarına bakıldığında sadece korkulu bağlanma alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin LSD testi yapıp sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4. 11. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine İlişkin LSD Sonuçları

Bağımlı Değişken	Yaş Grubu	Yaş Grubu (2)	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
Korkulu Bağlanma	18-21	22-25	,15373	,07833	,040*
		26-33	,16675	,08694	,046*
	22-25	18-21	-,15373	,07833	,040*
		26-33	,01302	,10969	,906
	26-33	18-21	-,16675	,08694	,046*
		22-25	-,01302	,10969	,906

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş gruplarına baktığımızda 18-21 yaş grubu ile 22-25 ve 18-21 yaş grubu ile 26-33 yaş grupları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğunu görüyoruz. 18-21 yaş grubunda ($\bar{X}=2,51$), 22-25 yaş grubu puan ortalaması, ($\bar{X}=2,36$) ve 26-33 yaş grubu puan ortalaması ($\bar{X}=2,34$) olarak bulunmuştur.

Yaş değişkenine göre savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 12. Yaş Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Savunma Mekanizmaları	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss
Matür	18-21	332	5,6675	1,33489
	22-25	52	5,8774	1,23086
	26-33	41	5,5488	1,01392
	Toplam	425	5,6818	1,29494
İmmatür	18-21	332	4,3025	1,08458
	22-25	52	4,5729	1,13861
	26-33	41	3,8913	1,00143
	Toplam	425	4,2959	1,09276
Nevrotik	18-21	332	5,2568	1,41996
	22-25	52	5,5889	1,15850
	26-33	41	4,9421	,99769
	Toplam	425	5,2671	1,36102

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 13. Yaş Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Matür	Gruplar arasında	2,782	2	1,391	,829	,437
	Gruplar içinde	708,207	422	1,678		
	Toplam	710,990	424			
İmmatür	Gruplar arasında	10,718	2	5,359	4,563	,011*
	Gruplar içinde	495,592	422	1,174		

	Toplam	506,310	424			
--	--------	---------	-----	--	--	--

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş değişkenine göre matür savunma mekanizmasında anlamlı derecede farklılaşma yoktur.

Yaş değişkenine göre immatür savunma mekanizmasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu farklılık LSD testi ile gösterilmiştir.

Tablo 4. 14. Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Savunma Mekanizmalarına İlişkin LSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Kardeş Sayısı	Kardeş Sayısı(2)	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	P
İmmatür	18-21	22-25	-,27046	,16162	,095
		26-33	,41120	,17939	,022*
	22-25	18-21	,27046	,16162	,095
		26-33	,68166	,22634	,003*
	26-33	18-21	-,41120	,17939	,022*
		22-25	-,68166	,22634	,003*

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş değişkenine göre yapılan LSD sonuçları immatür savunma mekanizmaları ile 18-21, 22-25 ve 26-33 yaş dönemi arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir. 18-21 yaş döneminde immatür savunma mekanizmaları puan ortalaması ($\bar{X}=4,30$). 22-25 yaş döneminde immatür savunma mekanizmaları puan ortalaması ($\bar{X}=4,57$), 26-33 yaş dönemindeki puan ortalaması ise ($\bar{X}=3,89$) olduğu görülmektedir.

Yaş değişkeni ve immatür savunma mekanizmaları ile yapılan ANOVA sonuçlarına göre ise yansıtma, mantıksallaştırma, pasif agresyon, dışa vurma, bölme, otistik fantezi, değersizleştirme ve dissosiyasyon arasında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur.

Yansıtma mekanizması, 18-21 yaş döneminde ($p=,028$ $\bar{X}=3,69$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,015$ $\bar{X}=4,69$). 26-33 yaş döneminde ($p=,443$ $\bar{X}=3,32$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Mantıksallaştırma mekanizması, 18-21 yaş döneminde ($p=,008$ $\bar{X}=3,78$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,030$ $\bar{X}=4,51$), 26-33 yaş döneminde ($p=,864$ $\bar{X}=3,64$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Pasif agresyon mekanizması 18-21 yaş döneminde ($p=,167$ $\bar{X}=3,96$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,016$ $\bar{X}=4,51$), 26-33 yaş döneminde ($p=,147$ $\bar{X}=3,32$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Dışa vurma mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,448$ $\bar{X}=4,78$), 22-25 yaş döneminde ($p=,352$ $\bar{X}=4,41$), 26-33 yaş döneminde ($p=,016$ $\bar{X}=3,78$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Bölme mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,831$ $\bar{X}=5,50$), 22-25 yaş döneminde ($p=,196$ $\bar{X}=5,32$), 26-33 yaş döneminde ($p=,020$ $\bar{X}=4,58$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Otistik fantezi mekanizması 18-21 yaş döneminde ($p=,421$ $\bar{X}=4,62$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,004$ $\bar{X}=5,05$), 26-33 yaş döneminde ($p=,002$ $\bar{X}=3,39$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Değersizleştirme mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,411$ $\bar{X}=4,05$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,458$ $\bar{X}=3,71$), 26-33 yaş döneminde ($p=,022$ $\bar{X}=3,25$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Dissosiyasyon mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,071$ $\bar{X}=3,83$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,999$ $\bar{X}=4,48$), 26-33 yaş döneminde ($p=,130$ $\bar{X}=4,46$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Tablo 4. 15. Yaş Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Yaş	N	Sıra Ort.	Sd	Ki Kare	p
Nevrotik	18-21	332	212,77	2	6,030	,049*
	22-25	52	241,58			
	26-33	41	178,65			
	toplam	425				

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Yaş değişkeni ile nevroitik savunma mekanizması arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Nevrotik savunma mekanizmalarından idealleştirmede anlamı derecede farklılaşma görülmüştür. 18-21 yaş döneminde sıra ortalaması ($\bar{X}=215,91$), 22-25 yaş döneminde sıra ortalaması ($\bar{X}=233,24$), 26-33 yaş döneminde ($\bar{X}=163,79$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Kardeş sayısı değişkenine göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 16. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Travma Türleri	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss
Fiziksel İstismar	Yok	44	1,0955	,23817
	1-3	277	1,0606	,24921
	4ve üstü	104	1,1212	,32431
	Toplam	425	1,0791	,26910
Cinsel İstismar	Yok	44	1,1864	,72740
	1-3	277	1,1162	,42348
	4ve üstü	104	1,1058	,31648

	Toplam	425	1,1209	,44186
Duygusal İstismar	Yok	44	1,2455	,44170
	1-3	277	1,2578	,48258
	4ve üstü	104	1,2942	,45279
	Toplam	425	1,2654	,47060
Fiziksel İhmal	Yok	44	3,4455	,20168
	1-3	277	3,4542	,27733
	4ve üstü	104	3,5192	,38869
	Toplam	425	3,4692	,30284
Duygusal İhmal	Yok	44	1,6864	,67569
	1-3	277	1,8693	,75246
	4ve üstü	104	1,9615	,74264
	Toplam	425	1,8729	,74457
Minimalizasyon	Yok	44	,6136	,36616
	1-3	277	,5174	,38932
	4ve üstü	104	,4551	,38319
	Toplam	425	,5122	,38706
Travma Düzeyi	Yok	44	,3312	,06073
	1-3	277	,3313	,04619
	4ve üstü	104	,3378	,04860
	Toplam	425	,3328	,04842

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 17. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait ANOVA Sonuçları

Travma Türleri	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Cinsel İstismar	Gruplar arasında	,218	2	,109	,558	,573
	Gruplar içinde	82,565	422	,196		

	Toplam	82,784	424			
Duygusal İstismar	Gruplar arasında	,120	2	,060	,270	,763
	Gruplar içinde	93,781	422	,222		
	Toplam	93,902	424			
Duygusal İhmal	Gruplar arasında	2,352	2	1,176	2,132	,120
	Gruplar içinde	232,707	422	,551		
	Toplam	235,059	424			
Minimali- zasyon	Gruplar arasında	,003	2	,400	2,688	,069
	Gruplar içinde	,991	422	,149		
	Toplam	,994	424			
Travma Düzeyi	Gruplar arasında	,003	2	,002	,706	,494
	Gruplar içinde	,991	422	,002		
	Toplam	,994	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkenine göre travma düzeyine ait puan ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4. 18. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Travma Türleri	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	Sd	Ki Kare	p
Fiziksel	Yok	44	223,31	2	9,364	,009*

İstismar	1-3	277	205,20			
	4 ve üstü	104	229,41			
	Toplam	425				
Fiziksel İhmal	Yok	44	195,33	2	4,019	,134
	1-3	277	209,33			
	4 ve üstü	104	230,25			
	Toplam	425				

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkenine göre fiziksel istismar ve fiziksel ihmali farklılaşp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testine göre fiziksel ihmal yaşantısında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Sıra ortalamalarına bakıldığında fiziksel istismar yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir. 4 ve üstü kardeşi olanların toplam puanları ($\bar{X}=229$) 1-3 sayıda kardeşi olanların ($\bar{X}=205$) ve kardeşi olmayan kişilerin ($\bar{X}=223$) toplam puanlarına göre anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir.

Kardeş sayısı değişkenine göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 19. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bağlanma Stilleri	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss
Güvenli Bağlanma	yok	44	2,5182	,37434
	1-3	277	2,5047	,39984
	4ve üstü	104	2,6038	,36760
	Toplam	425	2,5304	,39099
Korkulu	yok	44	2,4375	,49452

Bağlanma	1-3	277	2,5126	,53188
	4ve üstü	104	2,4087	,52839
	Toplam	425	2,4794	,52812
Saplantılı Bağlanma	yok	44	2,3466	,38960
	1-3	277	2,3691	,47850
	4ve üstü	104	2,3197	,42159
	Toplam	425	2,3547	,45613
Kayıtsız Bağlanma	yok	44	2,7000	,43241
	1-3	277	2,7285	,44194
	4ve üstü	104	2,6808	,71463
	Toplam	425	2,7139	,52018

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 20. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait ANOVA Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Güvenli Bağlanma	Gruplar arasında	,751	2	,375	2,472	,086
	Gruplar içinde	64,068	422	,152		
	Toplam	64,818	424			
Korkulu Bağlanma	Gruplar arasında	,904	2	,452	1,625	,198
	Gruplar içinde	117,354	422	,278		
	Toplam	118,257	424			
Saplantılı Bağlanma	Gruplar arasında	,188	2	,094	,450	,638
	Gruplar içinde	88,028	422	,209		

	Toplam	88,216	424			
Kayıtsız Bağlanma	Gruplar arasında	,182	2	,091	,335	,716
	Gruplar içinde	114,546	422	,271		
	Toplam	114,728	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkeni ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Kardeş sayısı değişkenine göre savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 21. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Savunma Mekanizmaları	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss
Matür	yok	44	6,0568	1,26774
	1-3	277	5,6773	1,29741
	4ve üstü	104	5,5349	1,28039
	Toplam	425	5,6818	1,29494
İmmatür	yok	44	4,1941	1,07040
	1-3	277	4,3339	1,10639
	4ve üstü	104	4,2376	1,07025
	Toplam	425	4,2959	1,09276
Nevrotik	yok	44	5,2756	1,23584
	1-3	277	5,2324	1,37173
	4ve üstü	104	5,3558	1,39083
	Toplam	425	5,2671	1,36102

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 22. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bağlanma Stillerine Ait ANOVA Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Matür	Gruplar arasında	8,439	2	4,220	2,535	,081
	Gruplar içinde	702,551	422	1,665		
	Toplam	710,990	424			
İmmatür	Gruplar arasında	1,210	2	,605	,506	,604
	Gruplar içinde	505,100	422	1,197		
	Toplam	506,310	424			
Nevrotik	Gruplar arasında	1,154	2	,577	,311	,733
	Gruplar içinde	784,253	422	1,858		
	Toplam	785,408	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Kardeş sayısı değişkeni ile kullanılan savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Algılanan aylık gelire göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 23. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Travma Türleri	Aylık Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Fiziksel İstismar	düşük	33	1,1455	,37508
	orta	360	1,0667	,24529
	yüksek	32	1,1500	,36983
	Toplam	425	1,0791	,26910
Cinsel İstismar	düşük	33	1,2364	,59886
	orta	360	1,1000	,37290
	yüksek	32	1,2375	,81032
	Toplam	425	1,1209	,44186
Duygusal İstismar	düşük	33	1,4606	,58840
	orta	360	1,2489	,46258
	yüksek	32	1,2500	,38688
	Toplam	425	1,2654	,47060
Fiziksel İhmal	düşük	33	3,4364	,44848
	orta	360	3,4572	,26568
	yüksek	32	3,6375	,44414
	Toplam	425	3,4692	,30284
Duygusal İhmal	düşük	33	2,2424	,91482
	orta	360	1,8550	,71823
	yüksek	32	1,6938	,75003
	Toplam	425	1,8729	,74457
Minimalizasyon	düşük	33	,3939	,35799
	orta	360	,5157	,38991
	yüksek	32	,5938	,36646
	Toplam	425	,5122	,38706
Travma Düzeyi	düşük	33	,3541	,07244
	orta	360	,3301	,04303

	yüksek	32	,3415	,06750
	Toplam	425	,3328	,04842

Anlamlılık düzeyi $p > .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 24. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait ANOVA Sonuçları

Travma Türleri	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal İhmal	Gruplar arasında	5,648	2	2,824	5,195	,006*
	Gruplar içinde	229,410	422	,544		
	Toplam	235,059	424			
Minimal-izasyon	Gruplar arasında	5,648	2	,679	2,279	,104
	Gruplar içinde	229,410	422	62,842		
	Toplam	235,059	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Algılanan gelir düzeyi ile duygusal ihmal yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılık görülmektedir. Bu farklılık Tukey testi ile gösterilmiştir.

Tablo 4. 25. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Tukey Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Aylık Gelir Düzeyi	Kardeş Sayısı(2)	Ortalamalar Arası Fark	Standart Hata	p
Duygusal İhmal	Düşük	orta	,38742	,13410	,011*
		yüksek	,54867	,18293	,008*
	Orta	düşük	-,38742	,13410	,011*
		yüksek	,16125	,13601	,462

	Yüksek	düşük	-,54867	,18293	,008*
		orta	-,16125	,13601	,462

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tabloya baktığımız zaman duygusal ihmal yaşantısıyla düşük, orta ve yüksek olarak algılanan gelir düzeyi arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğunu görebiliriz. Aylık geliri düşük olan kişilerde ($\bar{X}=2,2424$), orta ($\bar{X}=1,8550$) ve yüksek ($\bar{X}=1,6938$) olan kişilere göre duygusal ihmal yaşantısının daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 26. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Travma Düzeyine Ait Kruskal Wallis Sonuçları

Travma Türleri	Aylık Gelir Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	Ki Kare	p
Fiziksel İstismar	Düşük	33	241,00	2	6,862	,032*
	Orta	360	209,28			
	Yüksek	32	226,03			
	Toplam	425				
Cinsel İstismar	düşük	33	232,94	2	2,806	,246
	Orta	360	210,56			
	Yüksek	32	219,94			
	Toplam	425				
Duygusal İstismar	düşük	33	256,24	2	5,580	,061
	Orta	360	209,26			
	Yüksek	32	210,45			
	Toplam	425				
Fiziksel İhmal	düşük	33	199,45	2	4,876	,087
	Orta	360	210,70			
	Yüksek	32	252,83			
	Toplam	425				
Travma	düşük	33	250,20		3,316	,191

Düzeyi	Orta	360	209,57			
	Yüksek	32	213,19			
	Toplam	425				

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Algılanan aylık gelire göre fiziksel istismar yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Sıra ortalamalarına baktığımız zaman düşük gelire ($\bar{X}=241,00$) sahip olan kişilerin fiziksel istismar yaşantısı orta ($\bar{X}=209,28$) ve yüksek ($\bar{X}=226,03$) gelire sahip olan kişilere göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma yoktur.

Algılanan aylık gelire göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 27. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Bağlanma Stillere Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bağlanma Stilleri	Aylık Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Güvenli Bağlanma	Düşük	33	2,5212	,34256
	Orta	360	2,5200	,39246
	Yüksek	32	2,6562	,41030
	Toplam	425	2,5304	,39099
Korkulu Bağlanma	Düşük	33	2,5455	,41200
	Orta	360	2,4875	,54802
	Yüksek	32	2,3203	,36052
	Toplam	425	2,4794	,52812
Saplantılı Bağlanma	Düşük	33	2,4394	,50787
	Orta	360	2,3486	,44196
	Yüksek	32	2,3359	,55580

	Toplam	425	2,3547	,45613
Kayıtsız Bağlanma	Düşük	33	2,7818	1,13728
	Orta	360	2,7039	,43520
	Yüksek	32	2,7562	,40556
	Toplam	425	2,7139	,52018

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 28. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Bağlanma Stillere Ait ANOVA Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Güvenli Bağlanma	Gruplar arasında	,549	2	,274	1,801	,166
	Gruplar içinde	64,270	422	,152		
	Toplam	64,818	424			
Korkulu Bağlanma	Gruplar arasında	,977	2	,489	1,759	,174
	Gruplar içinde	117,280	422	,278		
	Toplam	118,257	424			
Saplantılı Bağlanma	Gruplar arasında	,261	2	,131	,627	,535
	Gruplar içinde	87,954	422	,208		
	Toplam	88,216	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Algılanan aylık gelire göre güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4. 29. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Bağlanma Stilllerine Ait Kruskal- Wallis Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Aylık Gelir Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sd	Ki Kare	p
Kayıtsız Bağlanma	düşük	33	193,71	2	1,308	,520
	orta	360	213,46			
	yüksek	32	227,72			
	toplam	425				

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Algılanan aylık gelire göre kayıtsız bağlanma stilinde anlamlı derecede farklılaşma yoktur.

Algılanan aylık gelire göre savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 30. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Savunma Mekanizmaları	Aylık Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss
Matür	Düşük	33	5,2311	1,53065
	Orta	360	5,7372	1,25793
	Yüksek	32	5,5234	1,38338
	Toplam	425	5,6818	1,29494
İmmatür	Düşük	33	5,2273	1,67718
	Orta	360	5,2965	1,33180
	Yüksek	32	4,9766	1,33895
	Toplam	425	5,2671	1,36102
Nevrotik	Düşük	33	4,3119	1,17737
	Orta	360	4,2867	1,06970
	Yüksek	32	4,3828	1,28117

	Toplam	425	4,2959	1,09276
--	--------	-----	--------	---------

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tablo 4. 31. Algılanan Aylık Gelir Değişkenine Göre Savunma Mekanizmalarına Ait ANOVA Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Matür	Gruplar arasında	8,610	2	4,305	2,587	,076
	Gruplar içinde	702,380	422	1,664		
	Toplam	710,990	424			
Nevrotik	Gruplar arasında	3,065	2	1,533	,827	,438
	Gruplar içinde	782,342	422	1,854		
	Toplam	785,408	424			
İmmatür	Gruplar arasında	,281	2	,140	,117	,890
	Gruplar içinde	506,029	422	1,199		
	Toplam	506,310	424			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Algılanan aylık gelire göre kullanılan savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmemektedir.

0-6 yaş döneminde bakım veren kişiye göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 32. Çocuklukta bakım veren kişiye Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Travma Türleri	Bakım Veren Kişi	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Cinsel İstismar	annebaba	387	1,1220	,45252	,02300	,152	,879
	diğer	38	1,1105	,31775	,05155	,203	,840
Fiziksel İhmal	annebaba	387	3,4672	,30032	,01527	-,433	,666
	diğer	38	3,4895	,33108	,05371	-,399	,692
Duygusal İhmal	annebaba	387	1,8693	,74553	,03790	-,326	,745
	diğer	38	1,9105	,74355	,12062	-,326	,746
Minimal-isazyon	annebaba	387	,5082	,38559	,01960	-,675	,500
	diğer	38	,5526	,40475	,06566	-,649	,520
Travma Düzeyi	annebaba	387	,3324	,04904	,00249	-,583	,560
	diğer	38	,3372	,04180	,00678	-,665	,510

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bakım veren kişi ile travma düzeyi ve cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal arasında anlamlı derecede fark bulunamamıştır.

Tablo 4. 33. Bakım veren kişiye Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Travma Türleri	Bakım Veren Kişi	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçlar	Z	U
Fiziksel İstismar	annebaba	387	213,29	82544,00	7240,000	-,264	,792
	diğer	38	210,03	7981,00			
Duygus	annebaba	387	212,25	82140,50	7062,500	-,451	,652

al	diğer	38	220,64	8384,50			
İstismar							

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tabloya bakıldığında fiziksel ve duygusal istismar yaşantısı ile bakım veren kişi arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir.

0-6 yaş döneminde bakım veren kişiye göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 34. 0-6 Yaş Döneminde Bakım Veren Kişiye Göre Bağlanma Stillere Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Bakım Veren Kişi	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Korkulu Bağlanma	annebaba	387	2,4774	,53015	,02695	-,252	,802
	diğer	38	2,5000	,51334	,08327	-,258	,797
Saplantılı Bağlanma	annebaba	387	2,3559	,44962	,02286	,178	,859
	diğer	38	2,3421	,52447	,08508	,157	,876
Kayıtsız Bağlanma	annebaba	387	2,7111	,52577	,02673	-,350	,726
	diğer	38	2,7421	,46478	,07540	-,387	,700

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bakım veren kişi ile korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Tablo 4. 35. 0-6 Yaş Döneminde Bakım Veren Kişiye Göre Bağlanma Stillere İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Bakım Veren Kişi	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonucu	Z	U
Güvenli Bağlanma	annebaba	387	213,41	82589,00	7195,000	-,222	,824
	diğer	38	208,84	7936,00			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Güvenli bağlanma stili ile temel bakım veren kişi arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

0-6 yaş döneminde bakım veren kişiye göre savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 36. 0-6 Yaş Döneminde Bakım Veren Kişiye Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Bakım Veren Kişi	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Matür	annebaba	387	5,6366	1,26792	,06445	-2,305	,022*
	diğer	38	6,1414	1,48534	,24095	-2,024	,049*
Nevrotik	annebaba	387	5,2510	1,37669	,06998	-,777	,437
	diğer	38	5,4309	1,19356	,19362	-,874	,387
İmmatür	annebaba	387	4,3063	1,08037	,05492	,627	,531
	diğer	38	4,1897	1,22255	,19832	,567	,574

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bakım veren kişi ve kullanılan matür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Matür savunma mekanizmalarından beklenti mekanizmasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Anne baba tarafından bakılan çocuklarda ($p = ,073$,

$\bar{X}=6,30$) diğer bakım veren kişiye göre ($p=,116$, $\bar{X}=6,88$) daha düşük olduğu görülmüştür.

Çocukluk döneminde şiddete maruz kalma durumuna göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 37. Çocukluk Döneminde Şiddete Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Travma Türleri	Şiddet Yaşama	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Duygusal İhmal	evet	32	2,3563	,75815	,13402	3,881	,000*
	hayır	393	1,8336	,73045	,03685	3,760	,001*

Anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak kabul edilmiştir.

Çocuklukta şiddete maruz kalma durumuna göre yapılan t testi sonuçları şiddete maruz kalan çocuklar ile kalmayanlar arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğunu göstermektedir. Şiddete maruz kalan çocukların ($\bar{X}=2.53$) kalmayanlara göre ($\bar{X}=1.83$) daha fazla duygusal ihmal yaşadıklarını görüyoruz.

Tablo 4. 38. Çocukluk Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadığına Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Travma Türleri	Şiddet Yaşama	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçları	Z	P
Fiziksel İstismar	evet	32	313,67	10037,50	3066,500	-8,142	,000*
	hayır	393	204,80	80487,50			
Cinsel İstismar	evet	32	282,13	9028,00	4076,000	-5,254	,000*
	hayır	393	207,37	81497,00			
Duygusal İstismar	evet	32	333,94	10686,00	2418,000	-6,495	,000*
	hayır	393	203,15	79839,00			

Fiziksel İhmal	evet	32	218,69	6998,00	6106,000	-,305	,760
	hayır	393	212,54	83527,00			
Minimal-izasyon	evet	32	117,08	3746,50	3218,500	-4,750	,000*
	hayır	393	220,81	86778,50			
Travma Düzey	evet	32	313,63	10036,00	3068,000	-4,826	,000*
	hayır	393	204,81	80489,00			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin fiziksel istismar yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=313$) fiziksel istismara maruz kalması şiddet yaşantısı olmayanlara göre ($\bar{X}=204$) daha yüksek bulunmuştur.

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin cinsel istismar yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=282$) cinsel istismarı kalmayanlara göre ($\bar{X}=207$) daha yüksek bulunmuştur.

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin duygusal istismar yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=333$) duygusal istismarı kalmayanlara göre ($\bar{X}=203$) daha yüksek bulunmuştur.

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin travma düzeyi arasında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=313$) travma düzeyi kalmayanlara göre ($\bar{X}=204$) daha yüksek bulunmuştur.

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin fiziksel ihmal yaşantısında arasında anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır.

Çocukluk döneminde şiddete maruz kalma durumuna göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 39. Çocukluk Döneminde Şiddete Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Bağlanma Stillere Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Şiddet Yaşama	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Güvenli Bağlanma	evet	32	2,5500	,41270	,07296	,295	,768
	hayır	393	2,5288	,38968	,01966	,281	,780
Korkulu Bağlanma	evet	32	2,5000	,46663	,08249	,229	,819
	hayır	393	2,4777	,53331	,02690	,257	,799
Saplantılı Bağlanma	evet	32	2,5625	1,11058	,19632	2,700	,007*
	hayır	393	2,3378	,42557	,02147	2,626	,013*

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Tabloya baktığımız zaman saplantılı bağlanma stili ile çocukluk döneminde yaşanan şiddet arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Çocukluk döneminde şiddet yaşayan kişiler ($\bar{X}=2,56$), şiddet yaşamayanlara göre ($\bar{X}=2,33$) daha fazla saplantılı bağlanma geliştirmektedirler.

Tablo 4. 40. Çocukluk Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadığına Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Şiddet Yaşama	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçları	Z	P
Kayıtsız Bağlanma	evet	32	286,19	9158,00	3946,000	-3,546	,000*
	hayır	393	207,04	81367,00			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Kayıtsız bağlanma stili ile şiddet yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında çocukluk döneminde

şiddet yaşayanlarda ($\bar{X}$ =286), şiddet yaşamayanlara göre ($\bar{X}$ =207) kayıtsız bağlanma stiline daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

Çocukluk döneminde şiddete maruz kalma durumuna göre yetişkinlikte kullanılan savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 41. Çocukluk Döneminde Şiddet Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Şiddet Yaşama	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Matür	evet	32	5,6563	1,24028	,21925	-,116	,908
	hayır	393	5,6838	1,30078	,06562	-,121	,905
Nevrotik	evet	32	5,4375	1,30214	,23019	,736	,462
	hayır	393	5,2532	1,36636	,06892	,767	,448
İmmatür	evet	32	4,9180	1,08558	,19191	3,390	,001*
	hayır	393	4,2452	1,07900	,05443	3,373	,002*

Şiddet yaşantısı ile immatür savunma mekanizması arasında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Ortalamalar dikkate alındığında çocukluk döneminde şiddete maruz kalan kişiler ($\bar{X}$ =4,91) ile şiddete maruz kalmayan kişilerin ($\bar{X}$ =4,24) immatür savunma mekanizmalarını kullanmada farklılaşma olduğunu görüyoruz.

İmmatür savunma mekanizmalarından yansıtma, dissosiyasyon ve mantıksallaştırma mekanizmasında anlamlı derecede farklılaşma vardır.

Ortalamalar dikkate alındığında şiddete maruz kalmayan kişilerde yansıtma (p=,000 $\bar{X}$ =5,03) şiddete maruz kalan kişilerde ise (p=,000 $\bar{X}$ =3,64) olduğu görülmüştür. Dissosiyasyon mekanizması ise şiddete maruz kalanlarda (p=,002 $\bar{X}$ =5,01) şiddet yaşamayanlara göre (p=,006 $\bar{X}$ =3,88) anlamlı derecede

farklılaşma görülmüştür. Mantıksallaştırma mekanizması ise şiddete maruz kalanlarda ($p=,003$ $\bar{X}=4,70$) şiddet yaşamayanlara göre ($p=,006$ $\bar{X}=3,79$) anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayıp yaşamadıklarına göre travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 42. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Travma Düzeyine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Travma Türleri	Anne Baba Kaybı	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Cinsel İstismar	evet	32	1,1063	,22710	,04015	-,195	,845
	hayır	393	1,1221	,45507	,02296	-,344	,773
Duygusal İstismar	evet	32	1,3312	,50701	,08963	,823	,411
	hayır	393	1,2601	,46780	,02360	,768	,447
Duygusal İhmal	evet	32	1,9938	,83548	,14769	,954	,340
	hayır	393	1,8631	,73699	,03718	,858	,397
Minimal-izasyon	evet	32	,5088	,43558	,09993	-,039	,969
	hayır	393	,5123	,38524	,01912	-,035	,973
Travma Düzeyi	evet	32	,3382	,05198	,00919	,646	,518
	hayır	393	,3324	,04816	,00243	,606	,549

Anlamlılık düzeyi $p<.05$ olarak kabul edilmiştir.

Anne baba kaybı ile travma düzeyi, cinsel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Tablo 4. 43. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadığına Göre Travma Düzeyine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Travma Türleri	Anne Baba Kaybı	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçları	Z	U
Fiziksel İstismar	evet	32	230,88	7388,00	5716,000	-1,446	,148
	hayır	393	211,54	83137,00			
Fiziksel İhmal	evet	32	190,28	6089,00	5561,000	-1,218	,223
	hayır	393	214,85	84436,00			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında fiziksel istismar ve fiziksel ihmal yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır.

Çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşayıp yaşamadıklarına göre bağlanma stillerinde anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 44. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Bağlanma Stillerine Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Anne Baba Kaybı	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Güvenli Bağlanma	evet	32	2,5313	,37540	,06636	,013	,989
	hayır	393	2,5303	,39269	,01981	,014	,989
Saplantılı Bağlanma	evet	32	2,2969	,52532	,09286	-,745	,456
	hayır	393	2,3594	,45047	,02272	-,654	,517

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında güvenli ve saplantılı bağlanma biçimlerinde anlamlı derecede bir farklılaşma bulunamamıştır.

Tablo 4. 45. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadığına Göre Bağlanma Stillerine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Anne Baba Kaybı Yaşama	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar Toplamı	Mann-Whitney U Testi Sonuçları	Z	U
Korkulu Bağlanma	evet	32	210,50	6736,00	6208,000	-,121	,903
	hayır	393	213,20	83789,00			
Kayıtsız Bağlanma	evet	32	225,08	7202,50	5901,500	-,585	,558
	hayır	393	212,02	83322,50			

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayıp yaşamadıklarına göre kullanılan savunma mekanizmalarında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 46. Çocukluk Döneminde Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Savunma Mekanizmalarına Ait Bağımsız t Testi Sonuçları

Savunma Mekanizmaları	Anne Baba Kaybı	N	$\bar{X}$	Ss	SH	t	P
Matür	evet	32	5,8867	1,26577	,22376	,931	,352
	hayır	393	5,6651	1,29744	,06545	,951	,348

Nevrotik	evet	32	5,9727	1,82686	,32295	3,080	,002*
	hayır	393	5,2096	1,30219	,06569	2,315	,027*
İmmatür	evet	32	4,6810	1,16593	,20611	2,081	,038*
	hayır	393	4,2645	1,08213	,05459	1,953	,059

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında nevroitik ve immatür savunma mekanizmaları incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Anne baba kaybı yaşayan çocuklarda nevroitik savunma mekanizmalarının kullanımı ($\bar{X}=5,97$), anne baba kaybı yaşamayan çocuklara göre ($\bar{X}=5,20$) anlamlı derecede yüksektir. Anne baba kaybı yaşayan çocuklarda immatür savunma mekanizmalarının kullanımı ($\bar{X}=4,68$), anne baba kaybı yaşamayan çocuklara göre ($\bar{X}=4,26$) anlamlı derecede yüksektir.

Çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan kişilerde dissosiyasyon oranı anne baba kaybı yaşamayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Anne baba kaybı yaşayanların ortalamaları ($p=.009$, $\bar{X}=5,13$) anne baba kaybı yaşamayan kişilerin ortalamaları ise ($p=.041$, $\bar{X}=3,91$) olduğu görülmüştür.

Travma düzeyi değişkeni sabit tutulduğunda bağlanma stilleri ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 47. Travma Düzeyi Değişkeni Sabit Tutulduğunda Bağlanma Stilleri ile Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri

		Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız	Matür	Nevrotik	İmmatür
Güvenli	r	1,000	-,182	-,047	,029	,082	,049	-,030
	p	.	,000	,332	,553	,093	,317	,534
	sd	0	422	422	422	422	422	422
Korkulu	r	-,182	1,000	,028	,234	,094	,099	,088

u	p	,000	.	,562	,000	,054	,041*	,072
	sd	422	0	422	422	422	422	422
Saplantılı	r	-,047	,028	1,000	,015	,021	,117	,153
	p	,332	,562	.	,756	,660	,016*	,002*
	sd	422	422	0	422	422	422	422
Kayıtsız	r	,029	,234	,015	1,000	,195	,129	,263
	p	,553	,000	,756	.	,000*	,008*	,000*
	sd	422	422	422	0	422	422	422
matür	r	,082	,094	,021	,195	1,000	,289	,295
	p	,093	,054	,660	,000	.	,000	,000
	sd	422	422	422	422	0	422	422
Nevrotik	r	,049	,099	,117	,129	,289	1,000	,424
	p	,317	,041	,016*	,008*	,000*	.	,000
	sd	422	422	422	422	422	0	422
İmmatür	r	-,030	,088	,153	,263	,295	,424	1,000
	p	,534	,072	,002*	,000*	,000*	,000	.
	sd	422	422	422	422	422	422	0

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Travma düzeyi değişkeni sabit tutulduğunda bağlanma stilleri ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Güvenli bağlanma stili ile kullanılan savunma mekanizmaları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır.

Korkulu bağlanma stili ile nevrotik savunma mekanizması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r = ,099$).

Saplantılı bağlanma stili ile nevrotik ($r = ,117$) ve immatür savunma mekanizmaları ($r = ,153$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Kayıtsız bağlanma stili ile matür ($r = ,195$), nevrotik ($r = ,129$) ve immatür ($r = ,263$) savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Güvenli bağlanma stili ile pasif agresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($p = ,048$ $r = -,096$). Güvenli bağlanma stili ile

bedenselleştirme ($p=,013$ $r=-,121$) mekanizması arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Korkulu bağlanma stili ile değersizleştirme ($p=,002$ $r=,153$), bölme ($p=,004$ $r=,138$), yapma bozma ($p=,019$ $r=,114$), beklenti ($p=,021$ $r=,112$) mekanizmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Saplantılı bağlanma stili ile yansıtma ($p=,000$ $r=,214$), pasif agresyon ($p=,007$ $r=,130$), dışa vurma ($p=,009$ $r=,126$), otistik fantezi ($p=,000$ $r=,185$), yapma bozma ($p=,008$ $r=,128$) ve karşıt tepki geliştirme ($p=,018$ $r=,115$) mekanizmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Kayıtsız bağlanma stili ile pasif agresyon ($p=,017$ $r=,116$), dışa vurma ($p=,000$ $r=,200$), yalıtma ($p=,030$ $r=,105$), değersizleştirme ($p=,004$ $r=,140$), otistik fantezi ($p=,009$ $r=,130$) ve karşıt tepki geliştirme ($p=,036$ $r=,102$), arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Bağlanma stilleri değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı derecede farklılaşma var mıdır?

Tablo 4. 48. Bağlanma Stilleri Değişkeni Sabit Tutulduğunda Travma Düzeyi ile Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri

		Travma Düzey	Matür	Nevrotik	İmmatür
Travma Düzeyi	r	1,000	-,150	-,106	,180
	p	.	,002	,030	,000
	sd	0	419	419	419
Matür	r	-,150	1,000	,276	,226
	p	,002	.	,000	,000
	sd	419	0	419	419
Nevrotik	r	-,106	,276	1,000	,372
	p	,030	,000	.	,000
	sd	419	419	0	419
İmmatür	r	,180	,226	,372	1,000

r	p	,000	,000	,000	.
	sd	419	419	419	0

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Bağlanma stilleri değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Travma düzeyi ile matür ($r = -.150$) ve nevrotik ($r = -.106$) savunma mekanizmaları arasında ters yönlü bir ilişki, immatür ($r = .180$) savunma mekanizmalarında ise pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir.

Travma düzeyi ile yansıtma ($p = .000$ $r = .382$), pasif agresyon ($p = .000$ $r = .174$), değersizleştirme ($p = .027$ $r = .108$), yer değiştirme ($p = .001$ $r = .167$), mantıksallaştırma ($p = .009$ $r = .128$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Travma düzeyi ile yüceltme ($p = .015$ $r = -.119$), beklenti ($p = .007$ $r = -.132$) ve baskılama ($p = .002$ $r = -.150$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Savunma mekanizmaları değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile bağlanma stilleri arasında anlamlı derecede bir ilişki var mıdır?

Tablo 4. 49. Savunma Mekanizmaları Değişkeni Sabit Tutulduğunda Travma Düzeyi ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Değerleri

		Travma Düzeyi	Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız
Travma Düzeyi	r	1,000	,064	,054	,125	,151
	p	.	,189	,271	,010*	,002*
	sd	0	420	420	420	420
Güvenli	r	,064	1,000	-,188	-,036	,036
	p	,189	.	,000	,462	,462
	sd	420	0	420	420	420
Korkulu	r	,054	-,188	1,000	,020	,218
	p	,271	,000	.	,683	,000
	sd	420	420	0	420	420
Saplantı	r	,125	-,036	,020	1,000	-,004

lı	p	,010*	,462	,683	.	,936
	sd	420	420	420	0	420
Kayıtsız	r	,151	,036	,218	-,004	1,000
	p	,002*	,462	,000	,936	.
	sd	420	420	420	420	0

Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Savunma mekanizmaları değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile travma düzeyi ile saplantılı bağlanma stili ($r = ,125$) ve kayıtsız bağlanma stili ($r = ,151$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Travma düzeyi ile güvenli ve korkulu bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyiyle, bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde, araştırmanın temel amacına ulaşma doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgular ilgili literatür çerçevesinde tartışılmaktadır.

Travma düzeyi değişkeni sabit tutulduğunda bağlanma stilleri ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin bulgular

Kısmi korelasyon analizi sonuçlarına göre güvenli bağlanma stili ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Korkulu bağlanma stili ile nevrotik savunma mekanizması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Saplantılı bağlanma stili ile nevrotik ve immatür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Kayıtsız bağlanma stili ile matür, nevrotik ve immatür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu durum korkulu bağlanma stiline sahip olan kişilerin nevrotik savunma mekanizmalarını daha fazla kullandığını, saplantılı bağlanmada hem nevrotik hem immatür savunma mekanizmalarının daha fazla kullanıldığını, kayıtsız bağlanma stilinde ise savunma mekanizmalarının bütün kategorilerinin kullanıldığı görülmektedir.

Savunma mekanizmalarının alt kategorileri ile spesifik bağlanma stillerini inceleyecek olursak;

Güvenli bağlanma stili ile pasif agresyon ve bedenselleştirme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre, güvenli bağlanma stiline sahip olan kişiler pasif agresyon ve bedenselleştirme mekanizmalarını daha az kullanmaktadır. Korkulu bağlanma stili ile değersizleştirme, bölme, yapma bozma, beklenti mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu durum korkulu bağlanma stiline sahip olan kişiler değersizleştirme, bölme, yapma bozma ve beklenti mekanizmalarını daha fazla kullandıklarını göstermektedir.

Freud travmayı nedensel koşullar ve psikolojik sonuçlar bakımından tanımlamıştır. Anneden ayrılma durumunda ise ilk yıllarda iki durum da görülmektedir. Nedensel koşullarda annenin yabancı bir ortamda çocuktan ayrılmasının uzun süre içinde yoğun sıkıntı oluşturduğunu bilinmektedir. Psikolojik sonuçlar açısından ise uzun süre devam eden ayrılma üzüntüsüne neden olan psikolojik değişiklikler bastırma, bölünme ve inkar savunma mekanizmalarının kullanılmasına neden olduğu söylenebilir (Bowlby, 2012: 48).

Saplantılı bağlanma stili ile yansıtma, pasif agresyon, dışa vurma, otistik fantezi, yapma bozma ve karşıt tepki geliştirme mekanizmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bu sonuca göre; saplantılı bağlanma stiline sahip olan kişiler yansıtma, pasif agresyon, dışa vurma, otistik fantezi, yapma bozma ve karşıt tepki geliştirme mekanizmalarını daha fazla kullanmaktadır. İlk bakım veren kişiden erken yaşlarda ayrılmak çocuk için travma olarak kabul edilir ve bu travma ileriki yaşlarda oluşabilecek travmalara karşı bir temel niteliğinde olabilir. Temel bakım veren kişiden ayrılarak bakımevlerinde yaşayan çocukların duygusal bağ kurma kapasiteleri azalır ve bu çocuklar yaşam boyu devam eden güven sorunu yaşarlar. Temel bakım veren kişiyle güvenli bağlanma kurma fırsatı elde edemedikleri için bağlanma problemleri de yaygın olarak görülmektedir. Genellikle inkar, bölme, içe yansıtma ve yansıtma savunma mekanizmalarını geliştirirler (Beyazyüz ve Ak, 2012: 215).

Kayıtsız bağlanma stili ile pasif agresyon, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi ve karşıt tepki geliştirme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Kayıtsız bağlanma stiline sahip olan kişilerin ise pasif agresyon, dışa vurma, yalıtma, değersizleştirme, otistik fantezi ve karşıt tepki geliştirme mekanizmalarını daha fazla kullandıklarını söyleyebiliriz. Bunun nedeni olarak temel bakım veren kişinin yaşamın ilk yıllarında çocuğa yönelik takındığı tutum gösterilebilir. Çocuğun ihtiyaçlarına karşı anlayışsız davranmak yaşamın ileriki dönemlerinde daha ağır sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kişiliğin gelişimi sırasında çocuk kendisini annesiyle özdeşleştirir. Eğer anne onun isteklerine saygı gösterir onun isteklerini yeteri kadar ve zamanında karşılırsa beni de idine karşı aynı şekilde davranır. Fakat

anne çocuğun isteklerini karşılama konusunda reddedici ve erteleyici davranırsa çocuğun beni dürtülere düşmanca yaklaşır ve gelecekte nevroz oluşmasına zemin hazırlar (A. Freud, 2000: 125).

Bağlanma stilleri değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin bulgular

Bağlanma stilleri değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Travma düzeyi ile matür ve nevrotik savunma mekanizmaları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, immatür savunma mekanizmalarında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Travma düzeyi yüksek olan kişiler matür ve nevrotik savunma mekanizmalarını daha az kullanmaktadır. Travma düzeyi yüksek olan kişiler immatür savunma mekanizmalarını daha fazla kullanmaktadır.

Travma düzeyi ile yansıtma, pasif agresyon, değersizleştirme, yer değiştirme, mantıksallaştırma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Yani travma düzeyi yüksek olan kişiler yansıtma, pasif agresyon, değersizleştirme, yer değiştirme, mantıksallaştırma mekanizmalarını daha fazla kullanmaktadır. İstismar edilen çocuklar anne babalarının kötülük, çaresizlik ya da duyarsızlıklarının karşısında onlarla kurdukları asli bağlarını korumaya yönelik psikolojik adaptasyon süreci yaşarlar. Bu adaptasyon sürecinde de birçok psikolojik savunmaya başvurmak zorunda kalırlar. Çocuklar istismarın hiç yaşanmadığına inanmaya çalışırlar. Bu nedenle açıkça inkar, düşüncelerin bastırılması ve mantıksallaştırılması gibi savunma mekanizmalarını kullanırlar (Herman, 2007: 133).

Travma düzeyi ile yüceltme, beklenti ve baskılama arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Bu durum travma düzeyi yüksek olan kişilerin yüceltme, beklenti ve baskılama mekanizmalarını daha az kullandığını göstermektedir. Literatür incelendiğinde bulgular desteklenmektedir. Çocukluk döneminde yaşanan travmalar, çocuğun ihtiyaçlarının dengeli ve yeterli şekilde karşılanamaması yani çocuğun anne baba ile doyurucu bir ilişki bağıni kuramaması ya da fazla doyurucu ve müdahaleci anne baba davranışı çocukluk çağı dönemi özelliklerine saplanıp kalmaya (fixation) neden olmaktadır (Freud, 2004 akt Taşkent, 2010).

Çocukluk döneminde ihmal ve istismara maruz yetişkinler ruhsal sorunlar açısından daha yüksek risk altındadırlar. Ayrıca bu kişiler diğer insanlarla kurdukları sosyal ilişkilerinde de çekingen, korkak ve anti-sosyal davranışlar göstermektedirler. Burgess ve arkadaşları çocukların ihmal ya da istismar yaşaması durumunda travmaya özgü davranış kalıpları (çabuk tepki verme, çaresizlik, kaçınma ve yıkıcı davranışlar) geliştirdiğini ve bu davranış kalıplarının oluşan bilişsel şemalar yoluyla yetişkin dönemdeki yaşamına taşındığını söylemektedirler. Bu çocukların yetişkin dönemde kurduğu ilişkilerde çocuklukta yaşadığı kötüye kullanma, saldırıya uğrama, şiddet ve örselenme sahnelerini tekrarlayıcı biçimde yaşadıkları varsayılmaktadır (Burgess ve ark. 1995: 16 akt. Zerenoglu, 2011).

Savunma mekanizmaları değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin bulgular

Savunma mekanizmaları değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile saplantılı bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Travma düzeyi arttıkça saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili daha fazla kullanılmaktadır. Travma düzeyi ile güvenli ve korkulu bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Travmatik olaylar sadece kişinin kendilik yapısını değil aynı zamanda birey ve toplum arasında bağ kuran bağlanma sistemi üzerinde de birincil ölçüde etkisi vardır (Herman, 2007: 68) Travmatik olaylar kişinin dünyanın güvenli bir yer olduğuna ve kendiliğın pozitif değeri hakkındaki temel algılarını yok eder (Bulman, 1985 akt. Herman, 2007: 68). Bakım veren kişiyle kurulan bağlanma biçimi kişilik gelişiminin temelini oluşturur. Bu bağ bozulduğunda travmaya uğrayan insan temel kendilik duygusunu kaybeder ve çocukluk ve ergenlik döneminde yaşadığı çatışmaları yeniden yaşar (Herman, 2007: 69).

Deniz (2006) tarafından yapılan araştırmada ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk-utanç arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçları çocukluk döneminde fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismara uğrama ile saplantılı bağlanma geliştirme arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin varlığını göstermiştir. Araştırmadan elde

edilen diğ er bir sonuç ise güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur. Çocukluk ağında travma yaşayan çocukların dezorganize bağlanma geliştirebildikleri belirtilmiştir. Bu bağlanma biçimi çocuğun ayrılma ve bireyleşme süreçlerinde problem yaşamasına neden olabilmektedir.

Demografik Değişkenler ile Araştırma Problemleri Arasındaki İlişkinin Tartışılması

Cinsiyet Değişkenine Göre Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamlı Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Cinsiyet değişkenine göre duygusal istismar ve fiziksel ihmal sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunamamıştır. Duygusal ihmal sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılaşma vardır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında erkeklerin daha fazla duygusal ihmale maruz kaldığı sonucuna ulaşılabilir. Cinsiyet değişkenine göre fiziksel istismarda anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Sıra ortalamaları dikkate alındığında cinsiyete göre fiziksel istismar erkeklerde kızlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Travma düzeyinde de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Erkeklerin travma düzeyinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Yapılan araştırmalar bulguları desteklemektedir. Zeren ve ark. (2012) tarafından niversite ğrencilerinde çocukluk ağı istismarı sıklığı ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre cinsiyetler arasında örselenme yaşantıları açısından erkeklerde duygusal, fiziksel ve cinsel örselenme daha anlamlı olduğu bulunmuştur. Aslan ve Alparslan'ın (1999) alışmasında ise benzer şekilde erkek öğrencilerde  tür kötüye kullanımın da daha yüksek olduğu bulunmuştur. zen ve ark. (2012) alışmasında fiziksel örselenme her iki cinsiyette aynı düzeyde iken, cinsel ve duygusal örselenme ise erkek çocuklarında daha yüksek olarak bulunmuştur (Zeren ve ark. , 2012).

Fakat Bostancı ve ark. (2006) yaptığı çalışmada, cinsiyetler arasında örselenme yaşantıları açısından hiçbir fark bulunmamıştır.

Cinsiyet değişkenine göre cinsel istismarda farklılık görülmemiştir. Zeren ve ark. (2012) yaptıkları araştırmada kız çocuklarında cinsel örselenmenin erkeklerden düşük olarak bulunmuştur. Cinsel istismar toplumda sık rastlanan bir durumdur ancak, genellikle gizli kalmakta, en çok yüzde 5-10'u ortaya çıkmaktadır. Cinsel istismarın yüzde 90'ı, çocuğun tanıdığı kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir (Turhan ve ark., 2006). Ancak toplumsal baskılardan dolayı kızlar bu durumların ifade edilmesi konusunda daha hassas davranmış olabilir.

Cinsiyet değişkenine göre yapılan bağımsız t testi sonuçları saplantılı ve kayıtsız bağlanma biçimlerinde anlamlı derecede farklılaşma olmadığını göstermektedir. Korkulu bağlanma biçiminde anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Bu duruma göre kadınların erkeklere göre daha fazla korkulu bağlanma stiline sahip olduğu söylenebilir. Güvenli bağlanma stiline de anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Erkekler, kadınlara oranla yetişkinlikte daha fazla güvenli bağlanma stili geliştirmektedirler.

Yıldız(2008) tarafından yapılan bir araştırmada da korkulu ve güvenli bağlanmayla cinsiyet arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu erkeklerin kızlara göre daha güvenli bağlandıkları ve kızların da erkeklere göre daha korkulu bağlandıkları bulunmuştur.

Morsünbül (2005) yaptığı araştırmada bağlanma stillerinin cinsiyete göre karşılaştırılması sonucunda yalnızca korkulu bağlanma stili boyutunda farklılık saptanmıştır. Kızların korkulu bağlanma stilleri puanları erkeklerin korkulu bağlanma stili puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre korkulu bağlanma stiline kızlar arasında erkeklerden daha yaygın olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Cinsiyet değişkenine göre kullanılan savunma mekanizmalarında (matür, nevrotik ve immatür) anlamlı derecede farklılaşma yoktur. Çocuğun beni hem dürtülerden hem de çevreden kaynaklanan uyarıcılarla aynı anda karşılaşır. Bu nedenle çocuk her iki duruma karşı da savunma geliştirmek durumunda kalır. Bu durumda çocuk kaygıya neden olan nesnenin bazı özelliklerini içe yansıtır ve böylece korkuyu özümlemiş olur. Aynı şekilde ilk çocukluk döneminde benin yansıtılmasına başvurması doğal bir süreçtir.

Yansıtma mekanizması çocuğun kendisi için tehlikeli olarak gördüğü etkinlikleri kendisinden uzaklaştırmasını sağlar. Anna Freud'un kitabında incelediği vakalarda cinsiyet ayrımı olmaksızın bütün çocuklarda benzer durumlarda aynı savunma süreçlerinin kullanılmaktadır (A. Freud, 2012: 35).

Yaş Değişkenine Göre Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamli Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Yaş değişkenine göre yapılan ANOVA sonuçları; fiziksel ihmal ve duygusal ihmal, fiziksel istismar ve travma düzeyinde anlamli derecede farklılaşma olmadığını göstermektedir. Ancak, çocuğa fiziksel ya da psikolojik açıdan zarar verme olarak tanımlanan istismar ve ihmal, çocukta benlik kavramının gelişimini olumsuz yönde etkilemekte, çocukların sağlıklı bireyler olarak gelişmelerini engel olmaktadır (Ünal, 2008).

Cinsel istismarda ve duygusal istismarda anlamli derecede farklılaşma vardır. 22-25 yaş arasında cinsel istismar ve duygusal istismar yaşantısı diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni olarak duygusal örselenmenin 6-8 yaş dönemi arasında en üst düzeye ulaştığı ve ergenlik döneminde de bu durumun devam ettiği gösterilebilir (Dursunkaya, 2008: 480). Duygusal ihmal ya da istismara maruz kalan çocuklarda gelişen bağlanma bozuklukları yetişkinlikte ruhsal problemler olarak yeniden ortaya çıkmaktadır. Wark ve ark. (2003) yaptıkları araştırmada çocukluğunda anneleri tarafından duygusal ihmale maruz kalan çocukların kalmayanlara göre daha fazla psikolojik sorun yaşadıklarını ve ailelerinin daha az birbirine bağlı olduğunu saptamışlardır (Dursunkaya, 2008: 484).

Yaş değişkenine göre bağlanma stillerine ait puan ortalamalarına bakıldığında sadece korkulu bağlanma alt boyutunda anlamli bir farklılık tespit edilmiştir. 18-21 yaş grubunda korkulu bağlanma stili diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur. Woke, Thomas ve Candela (1996), yaptığı araştırmada ise, istismara uğrayan kişilerin saplantılı bağlanma geliştirdiklerini bulmuşlardır. Çocuğa istismar uygulayan kişinin genellikle yakın çevresinden biri olması ve bağlanma davranışının özellikle kişi üzerinde strese neden olan bir olay karşısında artması, istismarın kişi üzerinde saplantılı bağlanma oluşturmasında etkili olabilir. Ayrıca çocukluk çağında istismar

davranışlarını yaşayan bireyin ilişkilerinde kaçınan kişilik özellikleri gösterdiği ve bağlanma bozukluğu göstermektedir (Deniz, 2006).

Yaş değişkenine göre ise matür savunma mekanizmasında anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır. Fakat immatür savunma mekanizmasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Yaş değişkenine göre 26-33 yaş döneminde immatür savunma mekanizmaları daha fazla kullanılmaktadır. 22-25 yaş döneminde ise nevrotik savunma mekanizmalarından pasif agresyon, yansıtma, dissosiyasyon, mantıksallaştırma, otistik fantezi mekanizması diğer yaş dönemlerine göre daha fazla kullanıldığı görülmüştür. 18-21 yaş döneminde ise immatür savunma mekanizmalarından dışa vurma, değersizleştirme ve bölme mekanizması diğer yaş dönemlerine göre daha fazla kullanılmaktadır.

Vaillant (1998) yaptığı araştırmada çocukluk çağında yaşanan travmalarla yetişkinlikte kullanılan savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Çocuklukta yaşanan duygusal problemler yetişkinlikte immatür savunma mekanizmalarının kullanımını arttırmaktadır (Nickel ve Egle, 2006). Aynı şekilde Nickel ve Egle (2006) yaptıkları araştırmada çocukluk döneminde yaşanan fiziksel ve cinsel istismarın yetişkinlikte immatür savunma mekanizmalarının kullanımına neden olduğu ayrıca yetişkinlikte somatizasyon ve psikolojik semptomlara etki edebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Nevrotik savunma mekanizmalarından olan idealleştirmede anlamlı derecede farklılaşma vardır. Sıra ortalamalarına bakıldığında 22-25 yaş döneminde idealleştirme mekanizmalarının diğer savunma mekanizmalarına göre anlamlı derecede daha fazla kullanıldığını söyleyebiliriz. Nevrotik davranış özelliklerini gösteren kişi günlük yaşamdaki sorunlarla uğraşmaktan çok onlardan kaçınmaya çalışır. Bazılarında somatizasyon başarısızlıklarına neden olarak gösterilebilir. Kişi yetersizlikleriyle yüzleşme istemez. Düşünce ve davranışlarını da bu yönde ayarlar. Kaçınma davranışı varolan güçlüklerin pekiştirilmesiyle sonuçlanır (Gençtan, 2000: 68). İdealizasyon mekanizması ise yetişkinlik döneminde kişinin kendi değerlerini koruma ve artırma amacıyla kullanılmaktadır (Gençtan, 2000: 87).

Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamlı Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Kardeş sayısı değişkenine göre cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmali travma düzeyi ve fiziksel ihmal yaşantısında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat fiziksel istismarın anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. Kardeş sayısı 4 ve üstünde olan kişiler daha fazla fiziksel istismara maruz kalmaktadır.

Bostancı ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan bir araştırmaya göre geniş ve parçalanmış aile yapısına sahip olanların fiziksel, duygusal istismar puanları olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Geniş ailede anne babanın artan kişi sayısı ve buna bağlı olarak artan sorunlarla uğraşması sonucunda ilişki kopukluğu olması bu durumun da fiziksel ve duygusal istismar oranını arttırdığı görülmektedir. Bilir ve arkadaşlarının araştırmasına göre, tek çocuğa sahip olan ailelerde çok çocuklu ailelere göre çocuk istismarına daha az rastlanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002: 193).

Kardeş sayısı değişkeni ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun nedeni bebeğin birincil bağlanma figürü olan annesinin yanı sıra baba ve büyük kardeşleri ikincil bağlanma figürü olarak seçmiş olması olabilir. Bu konuda bebeğin birincil bağlanma figürüyle kurduğu ilişki belirleyici olmaktadır. Birincil bağlanma figürüne yoğun ve güvenli bir şekilde bağlanan bebeğin diğer bağlanma figürlerine sosyal davranış yönlendirmesi daha kolay olmaktadır (Bowlby, 2012: 372).

Kardeş sayısı değişkeni ile kullanılan savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Bu durum literatürdeki kaynaklarla çelişmektedir. Anna Freud'un kitabında yer verdiği bir vakasında çok kardeşli bir ailede yaş olarak ortalarda bulunan bir kızın kullandığı savunma mekanizmaları incelenmiştir. Kardeşlerine karşı duyduğu yoğun kıskançlık duyguları ve annesinin tekrarlanan hamileliği nedeniyle duygularının düşmanlığa yol açması ve bunun sonucunda çocuk önce bastırma daha sonra yer değiştirme mekanizmasını kullanmakta ve sonraki dönemlerde ise yansıtma ve kendine yöneltme mekanizmasını kullanmaktadır (A. Freud, 2012: 38).

Algılanan Aylık Gelir Düzeyine Göre Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamlı Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Yapılan ANOVA' ya göre; algılanan gelir düzeyi ile cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma yoktur ancak duygusal ihmal yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Düşük, orta ve yüksek olarak algılanan gelir düzeyi arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğunu görülmektedir. Düşük gelir düzeyine sahip olan kişiler orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan kişilere göre daha fazla duygusal ihmale maruz kalmaktadır. Orta gelir düzeyine sahip olan kişiler ise yüksek gelir düzeyine sahip olan kişilere göre daha fazla duygusal ihmale maruz kalmaktadır. Zeren ve ark. (2012) yaptıkları çalışmada gelir düzeyi 1000 tl ve altı olan ailelerde duygusal örselenme yaşantısının anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Algılanan aylık gelire göre fiziksel istismar yaşantısında da anlamlı derecede farklılaşma bulunmuştur. Buna göre düşük gelir düzeyine sahip olan kişiler orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan kişilere göre daha fazla fiziksel istismara maruz kalmaktadır. Topbaş (2004) yaptığı çalışmada gelir düzeyi düştükçe fiziksel ihmalin yaşanma sıklığının artış gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Fergusson ve Lynskey'in yaptığı çalışmada gelir düzeyi düşük olan ailelerde kötüye kullanım daha sık görülmektedir (Bostancı ve ark., 2006).

Algılanan aylık gelire göre bağlanma stilleri ve savunma mekanizmalarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yaşamın ilk yıllarında ortaya çıkan psikopatolojinin kaynağı bebek ile temel bakım veren kişi arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır (Kandel ve Davies akt. İşeri, 2008: 360). İlk yıllarda kurulan anne bebek ilişkisi bebeğin ilerdeki yıllarda güvenli bağlanma geliştirmesine ve yaşamı boyunca devam edecek olan duygusal yeterliliğin gelişmesinde etkili olacaktır (İşeri, 2008: 360). Bu durum sosyoekonomik düzeyin anne bebek arasında güvenli bir ilişkinin olması için bir engel olmadığını göstermektedir.

Bakımveren Kişiyeye Göre Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamli Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Fiziksel ve duygusal istismar travma düzeyi ve cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal yaşantısı ile bakım veren kişi arasında bir farklılaşma bulunamamıştır. Fakat, Bostancı ve ark. (2006) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre yaşamlarının çoğunu akraba ve yurttan geçirenlerin duygusal istismar yaşantısı anlamli derecede daha yüksek bulunmuştur.

Bakım veren kişi ile bağlanma stilleri arasında anlamli bir farklılaşma bulunamamıştır. Buna göre bir çocuğun kendisiyle aynı yaşta olan birine bağlanabilmesi bağlanma davranışının gelişebildiğini ve bebeğin psikososyal ihtiyaçlarını karşılamayan birine de bağlanma yönelebildiğini göstermektedir (Bowlby, 2012: 276).

Schaffer ve Emerson (1964) yaptıkları araştırmada 58 İskoç bebeğindeki bağlanma davranışını incelemişlerdir ve bunların 17sinin bağlanma davranışını herhangi birine göstermeye başladığı andan itibaren bir figürden fazlasına gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Dört ayda çocuklardan yarısının birden fazla bağlanma figürüne sahip olduklarını, bir grup çocuğun ise beş ya da daha fazla bağlanma figürüne sahip olduklarını gözlemlemişlerdir (Bowlby, 2012: 369).

Cüceloğlu'na göre; çocuklar gelişirken kendine model olarak aldığı kişilerle özdeşleşirler ve bu kişilerden aldığı güven duygusuyla kendi özbenliklerini oluştururlar. Bu nedenle her çocuk özdeşleşmek istediği bir anne babaya ihtiyaç duyar. Eğer anne baba yoksa onun yerine ailenin diğer bireyleri olabilir önemli olan çocuğun sağlıklı bir şekilde özdeşim kurabilmesidir (Cüceloğlu, 1998: 92).

Bakım veren kişi ve kullanılan matür savunma mekanizmaları arasında anlamli bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Çocukluk döneminde anne baba dışında başka biri tarafından bakılan çocuklar matür savunma mekanizmalarından beklentinin daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Beklenti

mekanizması gelecek endişelerin farkında olmayı sağlamaktadır. Erken çocukluk döneminde aile yaşamından yoksun kalan çocukların geliştirdikleri kişilik diğer çocuklara göre birçok açıdan daha zayıftır. Lowrey'e göre 3 yaşına kadar yetimhanede yaşayan çocuklar saldırgan davranışlar ve konuşma bozuklukları geliştirmişlerdir (Wolf, 1986: 37).

Çocuklukta Şiddete Maruz Kalma Durumu ile Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamli Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin fiziksel ihmal yaşantısında arasında anlamli derecede farklılaşma bulunamamıştır. Bunun nedeni bakım veren kişinin çocuğa yönelik takındığı tutum ya da çocuğu etkileyen sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı gibi diğer faktörler olabilir. Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin duygusal ihmal, cinsel istismar ve fiziksel istismar, duygusal istismar yaşantısı ve travma düzeyinde şiddete maruz kalmayan kişilere göre anlamli derecede farklılaşma vardır. Çocukluğunda şiddete maruz kalan kişilerde duygusal ihmal, cinsel istismar ve fiziksel istismar, duygusal istismar yaşantısı ve travma düzeyinde şiddete maruz kalmayan kişilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Çocuklar doğrudan şiddete maruz kalmasalar bile, anne baba arasında yaşanan şiddete tanık olmanın bile çocuk için diğer çocukluk çağı travmaları ile benzer nitelikte etkilere neden olduğu bildirilmiş ve kısa dönemde çocuklarda ortaya çıkan bazı belirtiler olarak saldırganlıkta artış, çekilme, somatik belirtiler, bunaltı ve intihar girişimi saptanmıştır (McDonald ve Jouriles 1991 akt. Vahip ve Doğanavşargil, 2006). George ve Main (1979), fiziksel istismara uğramış olan bir ile üç yaş arasındaki çocuklarla ilgili gözlemleri ile stres altında yaşayan yeni yürümeye başlayan 10 çocuğun davranışlarını karşılaştırdılar. İstismar yaşantısı olan çocuklarda, akranlarına ve bakıcılara saldırma, kendilerine yönelik dostça hareketlerden kaçınma davranışları çok sık olarak görülmüştür (Bowlby, 2012: 439).

Çocukluk döneminde şiddete maruz kalan kişiler yetişkinlikte şiddet yaşantısı olmayan kişilere göre daha fazla kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili

geliştirmektedirler. Bir çocuğun yaşadığı ilk deneyimlerin ve bağlanma biçiminin kişilik gelişimi üzerindeki etkisi, ailesi tarafından fiziksel istismara uğramış ya da ilk yıllarını bakım evlerinde geçiren çocukların derinden bozulan sosyal davranışları ile aynı niteliktedir (Bowlby, 2012: 439). Buna benzer olarak Main ve Weston (1982) tarafından yapılan bir araştırmada bebeğiyle fiziksel temasta bulunmayan ve ona öfkeli davranışlarda bulunan annelerin çocuklarında kaçınmacı davranış örüntüleri ve bunun yanı sıra saldırganlık davranışlarının diğer çocuklara göre daha sık sergilendiği gözlenmiştir (Bowlby, 2012: 439).

Şiddet yaşantısı ile immatür savunma mekanizması arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Çocukluğunda şiddete maruz kalan kişiler şiddet yaşamayan kişilere oranla immatür savunma mekanizmalarını daha fazla kullanmaktadır.

İmmatür savunma mekanizmalarından yansıtma, dissosiyasyon ve mantıksallaştırma mekanizmasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Bunun nedeni olarak çocuğun yaşadığı ona üzüntü ve acı veren durumdan kurtulmak istemesi olarak görülebilir çünkü dissosiyasyon mekanizmasını kişi acı veren herhangi bir yaşantı, duygu ya da düşüncenin kişinin duyarlılığından ayrışımını yapmak için kullanmaktadır (Ersevimi, 2013: 223). Çocuklar tekrarlayıcı bir şekilde travmaya maruz kaldıklarında, kendi ihtiyaçları doğrultusunda gerçekten yaşanan bir olayı değiştirip yeniden tanımlayabilme özellikleri, hayali bir dünya yaratıp orada kendilerini farklı rollerle görebilme yetenekleri ve acı, korku ve tehlikeye neden olabilecek bir durumdan uzaklaşmanın mümkün olmadığı durumlarda içsel ve zihinsel kaçış yöntemini kullanarak kendi güvenliklerini sağlamaya çalışırlar. Bu durumda dissosiyasyon yaşanan fiziksel ve ruhsal olarak kişiye acı veren bir olaya karşı işlev görmektedir (Zoroğlu, 2008: 438).

Çocuklukta Anne Baba Kaybı Yaşayıp Yaşamadıklarına Göre Travma Düzeyi, Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Anlamlı Derecede Farklılaşmakta Mıdır?

Anne baba kaybı ile travma düzeyi, cinsel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal arasında anlamlı bir

farklılaşma yoktur. Bunun nedeni Piaget'nin çok küçük yaşlardaki çocuklarda soyut düşünme kapasitesinin yetersiz olduğunu göstermesi olarak görülebilir. On yaşında olan bir çocuk bile zihinsel işlemler döneminde ve neyin 'potansiyel' ya da 'olası' olduğu konusundaki anlamı yeni kavramaya başlamaktadırlar (Kastenbaum, 1972 akt. Yalom, 1999: 133). Ölüm, birinin bireysel ölümü, olmak ve olmamak, bilinç, sonsuzluk ve gelecek soyut kavramlar olduğu için birçok gelişim psikoloğu da küçük çocukların doğru bir ölüm kavramının olmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Yalom, 1999: 133).

Fakat Bülbül ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan bir araştırmaya göre çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklarda fiziksel ihmal daha fazla bulunmuştur.

Bağlanma stilleri ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bowlby on yaşının altındaki çocuklarda ölüm korkusunun olmadığını, bunun daha sonra ortaya çıkan ve öğrenilen bir korku olduğunu ve ayrılmayla eş tutulduğu için önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yalom, 1999: 169). Bu nedenle anne ya da baba kaybı yaşayan çocukların bağlanma stilinde bir farklılaşma görülmemiş olabilir.

Anne baba kaybı yaşama ile nevrotik ve immatür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Anne ya da baba kaybı yaşayan kişiler yaşamayan kişilere göre nevrotik savunma mekanizmalarını daha fazla kullanmaktadırlar. Ayrıca immatür savunma mekanizmaları da bu kişiler tarafından daha fazla kullanılmaktadır. Çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan kişilere göre idealleştirme ve karşıt tepki geliştirme oranı anne baba kaybı yaşamayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Anne baba kaybı yaşayan kişiler yaşamayanlara göre dissosiyasyon, karşıt tepki geliştirme ve idealleştirme mekanizmalarını daha fazla kullanmaktadır. Anne figürünün yakında bulunması bireylerde tanıdık olmayan olaylar karşısında yaşanan anksiyeteyi azaltmaktadır. Bu nedenle annesini kaybeden bir çocuğun karşılaşacağı bütün streslere karşı (kişilerarası, cinsel, okulla ilgili) daha duyarlı olduğu söylenebilir. Bu nedenle çocuk hayatı boyunca sürekli artan nevrotik savunma mekanizmaları ve semptomlar geliştirebilir (Yalom, 1999: 178). Çocuk ölümle karşılaştığı zaman paniğe

kapılabilir, inkar edebilir, kişiselleştirebilir, alaya alabilir, bastırabilir ve yer değiştirebilir, fakat hayatta uğraşması gereken şeyle uğraşmaya devam eder (Yalom, 1999: 154).

6.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.SONUÇLAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan elde edilen sonuçlara, sınırlılıklara ve gelecekte yapılacak çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Travma düzeyi değişkeni sabit tutulduğunda bağlanma stilleri ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma stili ile kullanılan savunma mekanizmaları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Korkulu bağlanma stili ile nevrotik savunma mekanizması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r=,099$). Saplantılı bağlanma stili ile nevrotik ($r=,117$) ve immatür savunma mekanizmaları ($r=,153$) arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Kayıtsız bağlanma stili ile matür ($r=,195$), nevrotik ($r=,129$) ve immatür ($r=,263$) savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Güvenli bağlanma stili ile pasif agresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($p=,048$ $r=-,096$). Güvenli bağlanma stili ile bedenselleştirme ($p=,013$ $r=-,121$) mekanizması arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Korkulu bağlanma stili ile değersizleştirme ($p=,002$ $r=,153$), bölme ($p=,004$ $r=,138$), yapma bozma ($p=,019$ $r=,114$), beklenti ($p=,021$ $r=,112$) mekanizmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Saplantılı bağlanma stili ile yansıtma ($p=,000$ $r=,214$), pasif agresyon ($p=,007$ $r=,130$), dışa vurma ($p=,009$ $r=,126$), otistik fantezi ($p=,000$ $r=,185$), yapma bozma ($p=,008$ $r=,128$) ve karşıt tepki geliştirme ($p=,018$ $r=,115$) mekanizmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Kayıtsız bağlanma stili ile pasif agresyon ($p=,017$ $r=,116$), dışa vurma ($p=,000$ $r=,200$), yalıtma ($p=,030$ $r=,105$), değersizleştirme ($p=,004$ $r=,140$), otistik fantezi ($p=,009$ $r=,130$) ve karşıt tepki geliştirme ($p=,036$ $r=,102$), arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Bağlanma stilleri değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Travma düzeyi ile matür ($r=,150$) ve nevrotik ($r=,106$) savunma mekanizmaları arasında ters yönlü bir ilişki, immatür ($r=,180$) savunma mekanizmalarında ise pozitif bir ilişki olduğu söylenebilir.

Travma düzeyi ile yansıtma ($p=,000$ $r=,382$), pasif agresyon ($p=,000$ $r=,174$), değersizleştirme ($p=,027$ $r=,108$), yer değiştirme ($p=,001$ $r=,167$), mantıksallaştırma ($p=,009$ $r=,128$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Travma düzeyi ile yüceltme ($p=,015$ $r=,119$), beklenti ($p=,007$ $r=,132$) ve baskılama ($p=,002$ $r=,150$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Savunma mekanizmaları değişkeni sabit tutulduğunda travma düzeyi ile travma düzeyi ile saplantılı bağlanma stili ($r=,125$) ve kayıtsız bağlanma stili ($r=,151$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Travma düzeyi ile güvenli ve korkulu bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Cinsiyet değişkenine göre duygusal istismar ve fiziksel ihmal sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunamamıştır. Duygusal ihmal sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılaşma vardır. Duygusal ihmal sonuçlarının erkeklerde ($\bar{X}=1,93$) kızlara ($\bar{X}=1,79$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Travma düzeyinde de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Erkeklerin travma düzeyinin ($\bar{X}=,33$) kadınlara göre ($\bar{X}=,32$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında cinsiyete göre fiziksel istismar erkeklerde ($\bar{X}=223,09$) kızlara göre ($\bar{X}=200,52$) anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre cinsel istismarda farklılık görülmemiştir.

Bağımsız t testi sonuçlarına göre; cinsiyet değişkenine göre saplantılı ve kayıtsız bağlanma biçimlerinde anlamlı derecede farklılaşma görülmemiştir. Güvenli bağlanma stilinde anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir.

Ortalamalar dikkate alındığında erkekler ($\bar{X}=2,60$) kadınlara göre ($\bar{X}=2,44$) daha fazla güvenli bağlanmaya sahiptir. Korkulu bağlanma biçiminde anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Sıra ortalamalarına bakıldığında kadınların korkulu bağlanma stili ($\bar{X}=236$) erkeklere göre ($\bar{X}=194$) anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre kullanılan savunma mekanizmalarında (matür, nevrotik ve immatür) anlamlı derecede farklılaşma görülmemiştir.

Yaş değişkenine göre cinsel istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal yaşantısında ve travma düzeyinde anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır. Cinsel istismarda anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Sıra ortalamaları dikkate alındığında 18-21 yaş arasında cinsel istismar yaşantısı ($\bar{X}=209$) 22-25 yaş arasında ($\bar{X}=240$) ve 26-33 yaş arasında ($\bar{X}=210$) anlamlı farklılaşma görülmektedir. Duygusal istismarda anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında 18-21 yaş arasında duygusal istismar yaşantısı ($\bar{X}=209$) 22-25 yaş arasında ($\bar{X}=246$) ve 26-33 yaş arasında ($\bar{X}=196$) anlamlı farklılaşma görülmektedir.

Yaş değişkenine göre bağlanma stillerine ait puan ortalamalarına bakıldığında sadece korkulu bağlanma alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Yaş gruplarına baktığımızda 18-21 yaş grubu ile 22-25 ve 18-21 yaş grubu ile 26-33 yaş grupları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğunu görüyoruz. 18-21 yaş grubunda ($\bar{X}=2,51$), 22-25 yaş grubu puan ortalaması, ($\bar{X}=2,36$) ve 26-33 yaş grubu puan ortalaması ($\bar{X}=2,34$) olarak bulunmuştur.

Yaş değişkenine göre matür savunma mekanizmasında anlamlı derecede farklılaşma yoktur. Yaş değişkenine göre immatür savunma mekanizmasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Yaş değişkenine göre yapılan LSD sonuçları immatür savunma mekanizmaları ile 18-21, 22-25 ve 26-33 yaş dönemi arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir. 18-21 yaş döneminde immatür savunma mekanizmaları puan ortalaması ($\bar{X}=4,30$). 22-25 yaş döneminde immatür savunma mekanizmaları puan ortalaması ($\bar{X}=4,57$), 26-33 yaş dönemindeki puan ortalaması ise ($\bar{X}=3,89$) olduğu görülmektedir.

Yaş değişkeni ve immatür savunma mekanizmaları ile yapılan ANOVA sonuçlarına göre ise yansıtma, mantıksallaştırma, pasif agresyon, dışa vurma, bölme, otistik fantezi, değersizleştirme ve dissosiyasyon arasında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur.

Yansıtma mekanizması, 18-21 yaş döneminde ($p=,028$ $\bar{X}=3,69$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,015$ $\bar{X}=4,69$). 26-33 yaş döneminde ($p=,443$ $\bar{X}=3,32$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Mantıksallaştırma mekanizması, 18-21 yaş döneminde ($p=,008$ $\bar{X}=3,78$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,030$ $\bar{X}=4,51$), 26-33 yaş döneminde ($p=,864$ $\bar{X}=3,64$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Pasif agresyon mekanizması 18-21 yaş döneminde ($p=,167$ $\bar{X}=3,96$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,016$ $\bar{X}=4,51$), 26-33 yaş döneminde ($p=,147$ $\bar{X}=3,32$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Dışa vurma mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,448$ $\bar{X}=4,78$), 22-25 yaş döneminde ($p=,352$ $\bar{X}=4,41$), 26-33 yaş döneminde ($p=,016$ $\bar{X}=3,78$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Bölme mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,831$ $\bar{X}=5,50$), 22-25 yaş döneminde ($p=,196$ $\bar{X}=5,32$), 26-33 yaş döneminde ($p=,020$ $\bar{X}=4,58$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Otistik fantezi mekanizması 18-21 yaş döneminde ($p=,421$ $\bar{X}=4,62$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,004$ $\bar{X}=5,05$), 26-33 yaş döneminde ($p=,002$ $\bar{X}=3,39$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Değersizleştirme mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,411$ $\bar{X}=4,05$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,458$ $\bar{X}=3,71$), 26-33 yaş döneminde ($p=,022$ $\bar{X}=3,25$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Dissosiyasyon mekanizması 18-21 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,071$ $\bar{X}=3,83$), 22-25 yaş döneminde puan ortalaması ($p=,999$ $\bar{X}=4,48$), 26-

33 yaş döneminde ($p=,130$ $\bar{X}=4,46$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Yaş değişkeni ile nevrotik savunma mekanizması arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Nevrotik savunma mekanizmalarından idealleştirmede anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. 18-21 yaş döneminde sıra ortalaması ($\bar{X}=215,91$), 22-25 yaş döneminde sıra ortalaması ($\bar{X}=233,24$), 26-33 yaş döneminde ($\bar{X}=163,79$) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür.

Kardeş sayısı değişkenine göre travma düzeyine ait puan ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Kardeş sayısı değişkenine göre fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan Kruskal Wallis testine göre fiziksel ihmal yaşantısında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Sıra ortalamalarına bakıldığında fiziksel istismar yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir. 4 ve üstü kardeşi olanların toplam puanları ($\bar{X}=229$) 1-3 kardeşi olanların ($\bar{X}=205$) ve kardeşi olmayan kişilerin ($\bar{X}=223$) toplam puanlarına göre anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmektedir.

Kardeş sayısı değişkeni ile bağlanma stilleri ve kullanılan savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir.

Algılanan gelir düzeyi ile duygusal ihmal yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılık görülmektedir. Duygusal ihmal yaşantısıyla düşük, orta ve yüksek olarak algılanan gelir düzeyi arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmüştür. Aylık geliri düşük olan kişilerde ($\bar{X}=2,2424$), orta ($\bar{X}=1,8550$) ve yüksek ($\bar{X}=1,6938$) olan kişilere göre duygusal ihmal yaşantısının daha fazla olduğu görülmektedir. Algılanan aylık gelire göre fiziksel istismar yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Sıra ortalamalarına göre düşük gelire ($\bar{X}=241,00$) sahip olan kişilerin fiziksel istismar yaşantısı orta ($\bar{X}=209,28$) ve yüksek ($\bar{X}=226,03$) gelire sahip olan kişilere göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Algılanan aylık gelire göre güvenli, korkulu ve saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri ve kullanılan savunma mekanizmalarında (matür, nevrotik ve immatür) anlamlı derecede farklılaşma olduğu görülmemektedir.

Bakım veren kişi ile travma düzeyi ve cinsel istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal istismar ve duygusal ihmal arasında anlamlı derecede fark bulunamamıştır.

Bakım veren kişi ile güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Bakım veren kişi ve kullanılan matür savunma mekanizmaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Matür savunma mekanizmalarından beklenti mekanizmasında anlamlı bir farklılaşma görülmüştür. Anne baba tarafından bakılan çocuklarda ($p=,073$ $\bar{X}=6,30$) diğer bakım veren kişiye göre ($p=,116$ $\bar{X}=6,88$) daha düşük olduğu görülmüştür.

Çocuklukta şiddete maruz kalma durumuna göre yapılan t testi sonuçları şiddete maruz kalan çocuklar ile kalmayanlar arasında anlamlı derecede farklılaşma olduğunu göstermektedir. Şiddete maruz kalan çocukların ($\bar{X}=2.53$) kalmayanlara göre ($\bar{X}=1.83$) daha fazla duygusal ihmal yaşadıklarını görüyoruz.

Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin fiziksel istismar yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=313$) fiziksel istismara maruz kalması şiddet yaşantısı olmayanlara göre ($\bar{X}=204$) daha yüksek bulunmuştur. Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin cinsel istismar yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=282$) cinsel istismarı kalmayanlara göre ($\bar{X}=207$) daha yüksek bulunmuştur. Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin duygusal istismar yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=333$) duygusal istismarı kalmayanlara göre ($\bar{X}=203$) daha yüksek bulunmuştur. Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin travma düzeyi arasında

anlamli derecede farklılaşma görülmektedir. Şiddete maruz kalanların ($\bar{X}=313$) travma düzeyi kalmayanlara göre ($\bar{X}=204$) daha yüksek bulunmuştur. Çocuklukta şiddete maruz kalan kişilerle şiddete maruz kalmayan kişilerin fiziksel ihmal yaşantısında arasında anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır.

Saplantılı bağlanma stili ile çocukluk döneminde yaşanan şiddet arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Çocukluk döneminde şiddet yaşayan kişiler ($\bar{X}=2,56$), şiddet yaşamayanlara göre ($\bar{X}=2,33$) daha fazla saplantılı bağlanma geliştirmektedirler. Kayıtsız bağlanma stili ile şiddet yaşantısı arasında anlamlı derecede farklılaşma vardır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında çocukluk döneminde şiddet yaşayanlarda ($\bar{X}=286$), şiddet yaşamayanlara göre ($\bar{X}=207$) kayıtsız bağlanma stiline daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

Şiddet yaşantısı ile immatür savunma mekanizması arasında anlamlı derecede farklılaşma görülmektedir. Ortalamalar dikkate alındığında çocukluk döneminde şiddete maruz kalan kişiler ($\bar{X}=4,91$) ile şiddete maruz kalmayan kişilerin ($\bar{X}=4,24$) immatür savunma mekanizmalarını kullanmada farklılaşma olduğunu görüyoruz.

İmmatür savunma mekanizmalarından yansıtma, dissosiyasyon ve mantıksallaştırma mekanizmasında anlamlı derecede farklılaşma vardır.

Ortalamalar dikkate alındığında şiddete maruz kalmayan kişilerde yansıtma ($p=,000$ $\bar{X}=5,03$) şiddete maruz kalan kişilerde ise ($p=,000$ $\bar{X}=3,64$) olduğu görülmüştür. Dissosiyasyon mekanizması ise şiddete maruz kalanlarda ($p=,002$ $\bar{X}=5,01$) şiddet yaşamayanlara göre ($p=,006$ $\bar{X}=3,88$) anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür. Mantıksallaştırma mekanizması ise şiddete maruz kalanlarda ($p=,003$ $\bar{X}=4,70$) şiddet yaşamayanlara göre ($p=,006$ $\bar{X}=3,79$) anlamlı derecede farklılaşma görülmüştür.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında travma düzeyi, cinsel istismar, duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal yaşantısında anlamlı derecede farklılaşma bulunamamıştır.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri ile anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

0-6 yaş döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan çocuklar ile yaşamayan çocuklar arasında nevrotik ve immatür savunma mekanizmaları incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Anne baba kaybı yaşayan çocuklarda nevrotik savunma mekanizmalarının kullanımı ($\bar{X}=5,97$), anne baba kaybı yaşamayan çocuklara göre ($\bar{X}=5,20$) anlamlı derecede yüksektir. Anne baba kaybı yaşayan çocuklarda immatür savunma mekanizmalarının kullanımı ($\bar{X}=4,68$), anne baba kaybı yaşamayan çocuklara göre ($\bar{X}=4,26$) anlamlı derecede yüksektir.

Çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşayan kişilerde dissosiyasyon oranı anne baba kaybı yaşamayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Anne baba kaybı yaşayanların ortalamaları ($p=,009$ $\bar{X}=5,13$) anne baba kaybı yaşamayan kişilerin ortalamaları ise ($p=,041$ $\bar{X}=3,91$) olduğu görülmüştür.

6.2.ÖNERİLER

Ulaşılan bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Bu araştırmanın temel sınırlılığı örneklemin sadece 450 öğrenci üzerinde uygulanmış olmasıdır. Sonuçların daha genellenebilir olabilmesi açısından daha fazla kişiye uygulanabilir.
2. Sadece üniversite öğrencileri üzerinde değil dışarıdan seçilecek yeni örneklem gruplarıyla da yeni çalışmaların yapılması yararlı olabilir.
3. Temel bakım veren kişi ile yalnızca savunma mekanizmalarından beklenti mekanizması arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun daha ayrıntılı olarak araştırılabilir. Çocukluk döneminde yaşanan çocukluk çağı travması ve temel bakım veren kişiyle kurulan

bağlanma ile ilgili araştırmalar yapılarak bakım veren kişinin çocuk üzerinde ne derece etkili olduğu incelenebilir.

4. Savunma mekanizmaları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılaşma bulunamamıştır. Kadınların ve erkeklerin kullandığı savunma mekanizmalarını inceleyen bir araştırma yapılabilir.
5. Ülkemizde çocukluk çağı travması ve özellikle savunma mekanizmaları ile literatürde yeteri kadar araştırma yapılmadığı görölmüştür. Bu konuda yapılan çalışmaların arttırılması travmaya neden olabilecek durumların bilinmesi önlem alınması ağıısından yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

Amerikan Psikiyatri Birliği. (2005). DSM 4 TR. E. Koroğlu (cev.). 2. Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği (orijinal baskı tarihi 2000).

Anlı, İ. (2002). EEG ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aral, N. , Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. Milli Eğitim Dergisi. 151: 36–39.

Arslan, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açışından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan E. , Arslan C. , Arı R. (2012). Kişilerarası Problem Çözme Yaklaşımlarının, Bağlanma Stilleri Açışından İncelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 12(1), 7-23.

Azimi L. , A. , Vaziri, Sh. , Kashani L. , F. (2012). Relationship Between Maternal Parenting Style and Child's Aggressive Behavior. Department of Clinical Psychology, Islamic Azad University, Roudehen branch, Roudehen, Iran. Procedia - Social and Behavioral Sciences 69: 1276 – 1281. www.sciencedirect.com (15 Eylül 2013).

Bal, S. (2010). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları, Anne-Baba-Ergen İlişki Biçimleri ve Sosyal Destek Algısının Kuraldışı Davranışlarla İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bernstein, D.P. , Stein, J.A. , Newcomb, M.D. , Walker, E. , Pogge, D. , Ahluvalia, T. (2003). Development and Validation of a Brief Screening Version of the Childhood Trauma Questionnaire . Child Abuse and Neglect, 27(2), 169-190.

Beyazyüz M. , Ak E. , (2012). Özel İlgi Alanları. Sadock B.J. , Sadock V.A. , T. Türkbay (Çev. Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kısaltılmış Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 210-228.

Bostancı N. , Albayrak B. , Bakoğlu İ. , Çoban Ş. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. New Symposium Journal. 44(2): 189- 95.

Bowlby J. (2012). Bağlanma. 2. Basım. T. V. Soylu (çev.), İstanbul: Pinhan Yayıncılık (orijinal baskı tarihi 1969).

Brody S., Carson C.M. (2012). Brief report: Self-harm is associated with immature defense mechanisms but not substance use in a nonclinical Scottish adolescent sample. Journal of Adolescence 35: 765–767. www.sciencedirect.com (18 Ekim 2013).

Burçak A.D. (2012). İç Denetim Programının Ergenlerin Denetim Odağı, Öğrenilmiş Güçlük ve Savunma Mekanizmalarını Kullanma Biçimi Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Bülbül F. , Çakır Ü. ,Ülkü C. , Üre İ. , Karabatak O. , Alpak G. (2013). Yineleyen ve İlk Atak Depresyonda Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Yeri. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 14:93-9.

Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. 17.Baskı. Ankara: Pegem Yayınevi.

Chasan M. (2010). Alkol Bağımlılığı ile Çocukluk Çağı Travmaları İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Clark A. J. (1991). Psikolojik Danışmada Savunma Mekanizmalarının Tanınması ve Şekillendirilmesi. H. Ersever (çev.), Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 25(2), 579-596.

Cüceloğlu, D. (1998). İçimizdeki Çocuk. 20. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Current Approaches In Psychiatry. 1; 240–255.

Çelikel H. (2007). Klinik Olmayan Örnekleme Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları, Dissosiyasyon ve Obsesif–Kompulsif Belirtiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri İle Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. Eurasian Journal of Educational Research. 22, 89-99.

Dereboy F. (2008). Ego Psikolojisi Kuramı. Çetin F. Ç. , Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 102-114.

Dursunkaya D. (2008). Duygusal Örselenme ve İhmal. Çetin F. Ç. , Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 478-486.

Durukan I. (2012). Anksiyete Bozuklukları. Sadock B.J. , Sadock V.A. , T. Türkbay, (çev. Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kısaltılmış Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara, Hekimler Yayın Birliği, 148-165.

Erden, G. , Gürdil G. (2009). Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri ve Psiko- Sosyal Yardım Önerileri, Türk Psikoloji Yazıları. 12, s:1- 13.

Erdem M. , Işıntaş M. , Özgen F. , Özşahin A. (2008). Savunma Biçimlerinin Uyum Bozukluğundaki Rolü. Anatol J Clin Investig. 2(4):155-159.

- Ergün, N. (2005). Çocuklarda Yas. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 4: 1, 98-101.
- Erözkan A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:2, Sayı:3: 60-74.
- Ersevım İ. (2013). Freud ve Psikanalizin Temel İlkeleri. 7. Basım. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Freud A. (2000). Çocuklukta Normallik ve Patoloji. 1. Basım. A. N. Babaoğlu (çev.), İstanbul: Metis Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1965).
- Freud A. (2004). Ben ve Savunma Mekanizmaları. 2. Basım. Y. Erım (çev.), İstanbul: Metis Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1936).
- Gençtan, E. (2003). İnsan Olmak. 26. Basım. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gençtan, E. (2000). Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar. 15. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Grand D. (2005). Işık Hızında Duygusal İyileşme Yeni ve Güçlü Terapi Tekniğı EMDR. A. Sunguroğlu. (çev.), İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık. (orijinal baskı tarihi 2001).
- Griffin, D. , Bartholomew, K (1994). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. Advances in personel relationship. Vol.5, p.17-52.
- Gökçener D. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Güvenli Bağlanma Düzeyleri ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, D. (2000). Bağlanma Stillерinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklara Aktarımında Anababalık Stillерinin Rolü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamarta, E. (2004). Bağlanma Teorisi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 14 (1), 53-66.
- Hartmann H. (2004). Ben Psikolojisi ve Uyum Sorunu. 1. Basım. B. Büyükkal. (çev.), İstanbul: Metis Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1958).

Hazan C. , Shaver P. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychology Inquiry*. Vol.5, No. 1, 1-22.

Herman, J. L. (2007). Travma ve İyileşme Şiddetin Sonuçları Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre. 1. Basım. T. Tosun. (çev.), İstanbul: Literatür Yayıncılık. (orijinal baskı tarihi 1992).

Hortaçsu, N. (2012). İnsan İlişkileri. 4.baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

İşeri E. (2008). Cinsel İstismar. Çetin F. Ç, Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 470-476.

İşeri E. , Soysal Ş.A. , Bodur Ş. (2008). Çetin F. Ç, Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 360-365.

Karadeniz, S. (2008). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karakaya I. , Coşkun A. (2008). Travma Sonrası Stres Bozukluğu. Çetin F. Ç, Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 351-357.

Kayaalp L. (2008). Freud ve Psikanaliz. Çetin F. Ç, Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 90-100.

Kesebir S. , Özdoğan Kavzoğlu S. , Üstündağ M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 3(2):321-342.

Keser Ç. C. (2006). Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koç M. , Çolak T.S. , Düşünceli B. (2012). Söylenme Zamanı ve Şekline Göre Travmaya Verilen Bilişsel, Duyuşsal ve Davranışsal Tepkiler (7-12 Yaş). İlköğretim Online. 11(1), 75-84.

Kourt R. (2011). 18-24 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının, Dissosiyatif Yaşantılar ve Suçluluk-Utanç Duyguları ile İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kulaksızoğlu, A. (2002). Ergenlik Psikolojisi. 5. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuyumcu B. (2011). Evli Kişilerde Gestalt Temas Biçimleri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 5.

Mack T.D. , Hackney A. A , Pyle M. (2011). The Relationship Between Psychopathic Traits and Attachment Behavior in A Non-Clinical Population. Georgia Southern University, United States. Personality and Individual Differences 51: 584–588. www.sciencedirect.com (14 Kasım 2013).

Malone J.C. , Cohen S. , Liu S. R. , Vaillant G. E. , Waldinger R. J. ,(2013). Adaptive Midlife Defense Mechanisms and Late-Life Health. Personality and Individual Differences 55: 85–89. www.sciencedirect.com (14 Kasım 2013).

Morsünbül, Ü. , Çok F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 3(3): 553-570.

Morsünbül Ü. (2005). Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Motavallı, N. (1997). Çocukluk Çağında Görülen Travma Sonrası Stres Bozukluğu'nun Klinik Özellikleri ve Seyri. Yeni Sempozyum. 35 (2-3), 92-95.

Nickel R. , Egle U.T. (2006). Psychological Defense Styles, Childhood Adversities and Psychopathology in Adulthood. Department of Psychosomatic Medicine and Psychotherapy. Germany: Johannes Gutenberg University. Child Abuse and Neglect 30: 157–170. www.sciencedirect.com (14 Kasım 2013).

Offer R. , Lavie R. , Gothelf D. and Apter A. (2000). Defense Mechanisms, Negative Emotions, and Psychopathology in Adolescent Inpatients. Comprehensive Psychiatry, Vol. 41, No. 1: 35-41. www.sciencedirect.com (14 Kasım 2013).

Özakkaş T. (2008). Bütüncül Psikoterapi. İstanbul: Litera Yayınları.

Öztürk, O. (2007). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 9. Basım. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Pellitteri J. (2010). The Relationship Between Emotional Intelligence and Ego Defense Mechanisms. Department of Educational and Community Programs. New York: Queens College City University. The Journal of Psychology. 36(2), 182-194. www.sciencedirect.com (14 Kasım 2013).

Snowden R. (2011). Freud Kilit Fikirler. M. İnan. (çev.), 1. Basım. İstanbul: Optimist Yayın ve Dağıtım. (orijinal baskı tarihi 2010).

Singer J. L. (1990). Repression and Dissociation Implication for Personality Theory, Psychopathology and Health. London: University of Chicago Press. www.books.google.com (22 Ekim 2013).

Sümer, N. , Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi. 14 (43). 71-106.

Sümer, N. , Şendağ M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. Türk Psikoloji Dergisi. 24 (63), 86-101.

Sümer N. , Ünal S. , Selçuk E. , Kaya B. , Polat R. , Çekem B. (2009). Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi. Türk Psikoloji Dergisi. 24 (63), 38-45.

Şahin F. (2008). Fiziksel İstismar. Çetin F. Ç. , Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 462-468.

Şahiner İ. V. (2010). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılarının ve Yaşam Olaylarının Alopesi Areatata ile İlişkisi. Uzmanlık Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi.

Şar, V. (2000). Çoğul Kişilik Kavramı ve Dissosiyatif Bozukluklar. Psikiyatri Dünyası. 4, 7-11.

Şeker Başer. G. (2009). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Taşkent, V. (2010). Alkol ve/veya Madde Bağımlıları ile Bağımlılığı Olmayan Bireylerin Savunma Mekanizmaları Açısından Karşılaştırılması, Çocukluk Çağı Travmaları, Dissosiyatif Yaşantılar ve Bağımlılık Şiddetinin Savunma Mekanizmaları Üzerindeki Etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Terr LC. (1991). Childhood Traumas: An Outline And Overview. The American Journal of Psychiatry. 148, 1. www.sciencedirect.com (5 Kasım 2013).

Topbaş, M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(4): 76-80.

Topçuoğlu V. (2003). Obsesif Kompulsif Bozuklukta Psikanalitik Görüşler. Klinik Psikiyatri. 6, 46-50.

Turhan, E. , Sangün, Ö. , İnandı, T. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. Sted, 15: 153- 157.

Ünal, F. (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmal. TSA Dergisi, 12, 1, 9-15.

Vaillant G.E. (2000). Adaptive Mental Mechanisms. American Psychological Association, Inc, Vol. 55, No. 1. 89-98.

Vahip I. , Doğanavşargil Ö. (2006). Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. Türk Psikiyatri Dergisi; 17(2):107-114.

Wolf S. (1986). Problem Çocuklar Stres Altındaki Çocukları Tedavi Etme Yöntemleri. A. Oral ve Kara (çev.), 1. Basım. Ankara. Say Yayınları. (orijinal baskı tarihi 1924).

Yalom I. (1999). Varoluşçu Psikoterapi. 1. Basım. Z. İyidoğan Babayiğit (çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınevi. (orijinal baskı tarihi 1980).

Yakupoğlu, Y. (2011). Erken Çocukluk Döneminde Yer Alan, Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Benlik Kavramlarıyla Babalarının Bağlanma Stillерinin (Güvenli – Korkulu- Kayıtsız –Saplantılı) Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuzer, H. (2009). Anne Baba ve Çocuk. 20. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Geçmişte Yaşadıkları Ayrılık Kaygısı ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, B. (2007). Yardım Çalışanlarında Travmatik Stres. Klinik Psikiyatri. 10: 137-147.

Yılmaz, N. , Gençöz, T. , Ak, M. (2007). Savunma Biçimleri Testi' nin Psikometrik Özellikleri: Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi. 18. 2.

Yörükán, T. (2011). Bağlanma ve Sonraki Yaşlarda Görülen Etkileri. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yurtseven, F. (2010). “Ötekiyleyen Ben” Temsilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zerenoğlu L. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Çocukluktaki Örselenme Yaşantıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı.

Zeren C. , Yengil E. , Çelikel A. , Arık A. , Arslan M. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı. Dicle Tıp Dergisi. 39. 4: 536-541.

Zhanga T.H. , Chowb A. , Wanga L. , Daia Y.F. , Xiaoa Z. (2012). Role of Childhood Traumatic Experience in Personality Disorders in China. Australia: Deakin University. School of Psychology, Melbourne. Comprehensive Psychiatry 53: 829–836.

Zoroğlu, S. Tüzün, Ü. şar, V. Öztürk, M. Kara, M. ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk Döneminde İhmal ve İstismarın Olası Sonuçlarının İncelenmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2. 2: 69–87.

Zoroğlu S. A. (2008). Disosiyatif Bozukluklar. Çetin F. Ç. , Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N. (Ed.). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 438-454.

EKLER

EK 1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

İstanbul Arel Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde yüksek lisans yapıyorum. Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyiyle bağlanma stilleri ve kullanılan savunma mekanizmaları ile ilgili bir araştırma yapmaktayım. Araştırmaya katılmama hakkına sahip bulunmaktasınız. Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz; bu bilgiler gizli tutulacak ve sonuçlar araştırma kapsamında kullanılacaktır. Size sunulan bu anketlerdeki bütün soruları dikkatlice okuyarak eksiksiz ve doğru yanıtlamanızı rica ediyorum. Hiç bir soruyu boş bırakmayınız, eğer sorular sizi direk olarak ifade etmiyorsa size en uygun seçenekleri işaretleyiniz. Araştırma sizin için herhangi bir risk taşımamaktadır. Araştırmanın sonucuyla ya da çalışmayla ilgili bilgi almak için (elif_cagatay@hotmail.com) adresinden bana ulaşabilirsiniz. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Katılımcı:

Uygulayan:

imza/tarih

Psk. Elif CAGATAY

Ek 2. Sosyo Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:

Kadın ( ) Erkek ( )

2. Yaşınız:

18-21( ) 22-25 ( ) 26-33 ( )

3. Kardeş sayısı:

Yok ( ) 1-3 ( ) 4 ve üstü ( )

4. 0-6 yaş döneminde size bakım veren kişi:

Öz Anne Babam ( ) Diğer.....

5.Ailenizin Aylık Geliri:

Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )

6.Çocukluk döneminde şiddete maruz kaldınız mı?

Evet( ) Hayır ( )

7.Çocukluk döneminde anne ya da baba kaybı yaşadınız mı?

Evet( ) Hayır( )

Ek. 3. Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantılar Ölçeği

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

Hiçbir zaman   Nadiren   Zaman zaman   Sıklıkla   Çok sık olarak

1. Yeterli yemek bulamazdım.

1   2   3   4   5

2. Ailemdelikler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.

1   2   3   4   5

3. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.

1   2   3   4   5

4. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan birisi vardı.

1   2   3   4   5

5. Kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.

1   2   3   4   5

6. Sevdiğimi hissediyordum.

1   2   3   4   5

7. Anababamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.

1   2   3   4   5

8. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1   2   3   4   5

9. Ailemdelikler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1   2   3   4   5

10. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1   2   3   4   5

11. Ailemden tam olarak memnundum.

1   2   3   4   5

12. Ailemdelikiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.

1   2   3   4   5

13. Ailemdelikiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1   2   3   4   5

14. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.

1   2   3   4   5

15. Ailemdelikiler beni her türlü kötülükten korumaya çalışırlardı.

1   2   3   4   5

16. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farketdiği oluyordu.

1   2   3   4   5

17. Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1   2   3   4   5

18. Ailemdelikiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.

1   2   3   4   5

19. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.

1   2   3   4   5

20. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.

1   2   3   4   5

21. Çocukluğum mükemmeldi.

1   2   3   4   5

22. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1   2   3   4   5

23. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1   2   3   4   5

24.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.

1   2   3   4   5

25.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1   2   3   4   5

26.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.

1   2   3   4   5

27.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1   2   3   4   5

28.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.

1   2   3   4   5

Ek. 4. İlişki Ölçekleri Anketi

Hiç katılmıyorum   Katılmıyorum   Katılıyorum   Tamamen Katılıyorum

1. Başkalarına kolaylıkla güvenmem.

1   2   3   4

2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemlidir.

1   2   3   4

3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.

1   2   3   4

4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkarım.

1   2   3   4

5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.

1   2   3   4

6. Başkalarıyla tam anlamıyla bir duygusal yakınlık istiyorum.

1   2   3   4

7. Yalnız kalmaktan korkarım

1   2   3   4

8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.

1   2   3   4

9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım

1   2   3   4

10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.

1   2   3   4

11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden yakınırım.

1   2   3   4

12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemlidir.

1   2   3   4

13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.

1   2   3   4

14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.

1   2   3   4

15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.

1   2   3   4

16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.

1   2   3   4

17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.

1   2   3   4

Ek. 5 Savunma Biçimleri Testi

Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup, bunların size uygunluğunu yan tarafında 1 den 9 a kadar derecelendirilmiş skala üzerinde seçtiğiniz dereceyi çarpı şeklinde (X) işaretlemek suretiyle gösteriniz.

Örnek: Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

1. Başkalarına yardım etmek hoşuma gider, yardım etmem engellenirse üzülürüm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

2. Bir sorunum olduğunda, onunla uğraşacak vaktim olana kadar o sorunu düşünmemeyi becerebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

3. Endişemin üstesinden gelmek için yapıcı ve yaratıcı şeylerle uğraşırım(resim, el işi, ağaç oyma)

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

4. Arada bir bu gün yapmam gereken işleri yarına bırakırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

5. Kendime çok kolay gülerim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

6. İnsanlar bana kötü davranmaya eğilimliler.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

7. Birisi beni soyup paramı çalsa, onun cezalandırılmasını değil ona yardım edilmesini isterim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

8. Hoş olmayan gerçekleri, hiç yokmuşlar gibi görmezlikten gelirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

9. Süpermenmişim gibi tehlikelere aldırmam.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

10. İnsanlara, sandıkları kadar önemli olmadıklarını gösterebilme yeteneğimle gurur duyarım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

11. Bir şey canımı sıktığında, çoğu kez düşüncesizce ve tepkisel davranırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

12. Hayatım yolunda gitmediğinde bedensel rahatsızlıklara yakalanırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

13. Çok tutuk bir insanım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

14. Hayallerimden gerçek hayatta olduğundan daha çok tatmin sağlıyorum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

15. Sorunsuz bir yaşam sürdürmemi sağlayacak özel yeteneklerim var.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

16. Seçimlerde bazen haklarında çok az şey bildiğim kişilere oy veririm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

17. Bir çok şeyi gerçek yaşamımdan çok hayalimde çözerim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

18. Hiçbir şeyden korkmam

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

19. Bazen bir melek olduğumu, bazen de bir şeytan olduğumu düşünürüm.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

20. Kırıldığımda açıkça saldırgan olurum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

21. Her zaman, tanıdığım birinin koruyucu melek gibi olduğunu hissederim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

22. Bana göre, insanlar ya iyi ya da kötüdürler.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

23. Patronum beni kızdırırsa, ondan hıncımı çıkarmak için ya işimde hata yaparım ya da işi yavaşlatırım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

24. Her şeyi yapabilecek güçte, aynı zamanda son derece adil ve dürüst olan bir tanıdığım var.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

25. Serbest bıraktığımda, yaptığım işi etkileyebilecek olan duygularımı kontrol edebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

26. Genellikle, aslında acı verici olan bir durumun gülünç yanını görebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

27. Hoşlanmadığım bir işi yaptığımda başım ağrır.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

28. Sık sık, kendimi kesinlikle kızmam gereken insanlara iyi davranırken bulurum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

29. Hayatta, haksızlığa uğruyor olduğuma eminim

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

30. Sınav veya iş görüşmesi gibi zor bir durumla karşılaşacağımı bildiğimde, bunun nasıl olabileceğini hayal eder ve başa çıkmak için planlar yaparım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

31. Doktorlar benim derdimin ne olduğunu hiçbir zaman gerçekten anlamıyorlar.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

32. Haklarım için mücadele ettikten sonra, girişken davrandığımdan dolayı özür dilemeye eğilimliyimdir.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

33. Üzüntülü veya endişeli olduğumda yemek yemek beni rahatlatır.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

34. Sık sık duygularımı göstermediğim söylenir.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

35. Eğer üzüleceğimi önceden tahmin edebilirsem, onunla daha iyi baş edebilirim.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

36. Ne kadar yakınırısam yakınayım, hiçbir zaman tatmin edici bir yanıt alamıyorum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

37. Yoğun duyguların yaşanması gereken durumlarda, genellikle hiçbir şey hissetmediğimi fark ediyorum.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

38. Kendimi elimdeki işe vermek, beni üzüntülü veya endişeli olmaktan korur.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

39. Bir bunalım içinde olsaydım, aynı türden sorunu olan birini arardım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

40. Eğer saldırganca bir düşüncem olursa, bunu telafi etmek için bir şey yapma ihtiyacı duyarım.

Bana hiç uygun değil 1 2 3 4 5 6 7 8 9 Bana çok uygun

Katılımlarınız için teşekkür ederim...

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: Safiye Elif ÇAĞATAY

Doğum Tarihi: 1987

E-Mail: elif__cagatay@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU:

2006 – 2010 Doğu Akdeniz Üniversitesi

2001 – 2005 Suphi Koyuncuoğlu Lisesi

Yabancı Dil: İngilizce

İş Tecrübesi:

2011-2012: Doğu Akdeniz Üniversitesi Research Assistant

2013- halen: İstanbul Arel Üniversitesi Öğretim Görevlisi